

FILIP ŠKILJAN

**UDRUGE NACIONALNIH
MANJINA U GRADU ZAGREBU**

dr. sc. Filip Škiljan
Udruga nacionalnih manjina u gradu Zagrebu

Za izdavača:
Armin Hodžić

Izdavač:
Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba

Naklada:
XXX primjeraka

Grafičko oblikovanje:
Grafocentar, Sesvete

Lektura i korektura:
dr. sc. Kristian Lewis

Tisak:
Grafocentar, Sesvete

Recenzenti:
dr. sc. Krešimir Dabo
dr. sc. Maja Vizjak

Fotografije:
Dio fotografija u vlasništvu je udruga. Dio slikovnog materijala preuzet je s mrežnih stranica.

Ova knjiga napisana je u okviru projekta *Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj* (RENA), koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovoran je samo autor te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Slika na naslovnici *Sidrište* autorsko je djelo dr. sc. Maje Vizjak, snimljena 2019.

ISBN: 978-953-59940-3-9

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001249578.

Zagreb, 2024.

FILIP ŠKILJAN

**UDRUGE NACIONALNIH
MANJINA U GRADU ZAGREBU**

2024.

Udruge nacionalnih manjina u gradu Zagrebu

U gradu Zagrebu djeluje velik broj udruga koje imaju manjinski predznak. Gotovo svaka nacionalna manjina čiji pripadnici žive u Zagrebu ima barem jednu udrugu koja čuva identitet te manjine. Neke od tih udruga stare su više od jednog stoljeća, dok su druge novijeg datuma. Neke su svoj smještaj u gradu promijenile nekoliko puta, dok su druge smještene na istom mjestu od samog početka svojeg djelovanja. Jedan dio udruga čuva nacionalni i vjerski identitet putem kulturno-umjetničkih programa kojima čuvaju tradiciju te manjine kroz pjesmu, ples i glazbu. Druge udruge štite svoju nacionalnu pripadnost putem potpomaganja svojih sunarodnjaka slabijeg imovinskog stanja, treće udruge pružaju pravne usluge pripadnicima svoje nacionalne manjine, a neke udruge čuvaju nacionalni identitet njegujući jezik i pismo. Postoje i udruge koje okupljaju članove određene manjine koji su se borili u Domovinskom ratu. Jedan dio udruga čuva identitet okupljajući predstavnike i predsjednike i članove vijeća pojedinih manjina u drugim županijama i u gradu Zagrebu, pa djeluju kao krovne udruge određene manjine. Neke od udruga kroz svoje djelovanje imaju i knjižnicu i čitaonicu gdje pripadnici te manjine, ali i drugih manjina i većinskog naroda mogu pročitati najnovije knjige, časopise i novine iz zemalja podrijetla. Veći dio udruga organizira i najrazličitije vrste izložbi, predavanja, predstavljanja knjiga ili okruglih stolova na kojima promoviraju svoju kulturu, umjetnost, znanost i općenito identitet. Dio udruga uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske i iz donacija iz zemlje podrijetla dobiva novac za svoju djelatnost, npr. za tiskanje knjiga, časopisa, a u pojedinim slučajevima i novina. U ovom kratkom pregledu djelovanja udruga nacionalnih manjina u Zagrebu željeli smo predstaviti što je moguće veći broj društava koja djeluju u Zagrebu. U obzir smo uzeli samo one udruge koje još uvijek djeluju, dok nismo obrađivali one udruge koje su prestale s djelovanjem jer bi taj posao zahtijevao mnogo veći istraživački angažman. Uz tekstove o djelovanju pojedinih nacionalnih manjina pokušali smo donijeti i fotografije koje predstavljaju njihov rad. Kod nekih smo udruga u tome uspjeli, dok kod

drugih nismo našli dovoljno kvalitetne fotografije koje bi predstavile ono što su ta društva dala gradu Zagrebu. Mozaik raznolikosti manjinskih udruga grada Zagreba pokazuje koliko je Zagreb multietnički i multikulturalni grad koji rado koji prihvaća različitosti koje ga obogaćuju i čine otvorenim za sve koji u njega dolaze.

Armin Hodžić, predsjednik Koordinacije vijeća i
predstavnik nacionalnih manjina Grada Zagreba

Albanci

Hrvatsko-albansko društvo (sastavila Mirjam Deponte)

Kratak uvid u povijest društva pripremljen je iz originalnih dokumenata osnivačke skupštine iz 1944. godine, kao što su zapisnik skupštine, statut, izlaganja predavača, materijali koje je bivši predsjednik udruge profesor Aleksandar Stipčević čuvao i velikodušno predao te nam pružio mogućnost da upoznamo detalje o osnivanju društva prije više od 70 godina.

Nakon nekoliko sastanaka i priprema oko sastavljanja statuta skupina istaknutih hrvatskih intelektualaca 17. veljače 1944. u Zagrebu osniva Hrvatsko-albansko društvo. Na osnivačkoj skupštini bile su mnoge poznate osobe iz političkog, znanstvenog, kulturnog i vjerskog života.

Na skupštini je naglašeno da je cilj osnivanja Hrvatsko-albanskog društva zbližavanje dvaju naroda u područjima kulture, gospodarstva i socijalnih odnosa. Namjera je bila da se organiziraju tribine i predavanja o životu, povijesti, književnosti i kulturi, da se potaknu pisani mediji i radio na tematske programe, prevođenje na hrvatski jezik nekih knjiga iz albanske literature te izdavanje godišnjega zbornika sa znanstvenim člancima hrvatskih istraživača o Albaniji.

Istovremeno s istim ciljem nekoliko albanskih intelektualaca u Albaniji priprema osnivanje Albanskog društva „Prijatelji Hrvatske”. Pripreme su u albanskim novinama popraćene člancima o Hrvatskoj, kojima se čitatelji upoznaju s hrvatskim narodom, njegovom povijesti, kulturom i naglašenim domoljubljem.

U dnevnim novinama „Bashkimi i kombit” 9. svibnja 1944. izašao je članak o pripremi osnivanja društva „Prijatelji Hrvatske” u kojemu piše: „Inicijativna grupa cijeni doprinose Hrvatske oko albanskog pitanja te je na skupštini održanoj 8. svibnja 1944. izrazila želju za osnivanjem društva ‘Prijatelji Hrvatske’”. Na kraju su objavljene informacije i adresa za osobe koje su zainteresirane za rad društva.

Prije toga, 12. travnja 1944., objavljen je članak pod naslovom „Hrvatska i hrvatski narod” u kojemu je književno-umjetničkim jezikom napisano da je „albanski narod uvijek bio iskren i pravi prijatelj hrvatskog naroda, koji povijesno ima miroljubiv karakter, i kojem se iz sveg srca želi prosperitet”.

U pismu koje je inicijativna grupa poslala albanskoj Vladi piše: „Upoznati smo da je prije određenog vremena u Hrvatskoj osnovano Hrvatsko-albansko društvo, čime se iskazuje poštovanje hrvatskog naroda prema našem narodu. Nekoliko albanskih intelektualaca koji i osobno poznaju osnivače Hrvatsko-albanskog društva i znaju da osnivanje društva izražava iskrene prijateljske osjećaje i želje za održavanjem dobrih odnosa Hrvata s Albancima, predlažu osnivanje albanskog društva ‘Prijatelji Hrvatske’.”

Dana 20. svibnja 1944. u velikoj dvorani hotela Dajti održana je osnivačka skupština društva „Prijatelji Hrvatske”.

U uvodnoj riječi istaknuto je da je „17. veljače 1944. u glavnom gradu Hrvatske Zagrebu osnovano Hrvatsko-albansko društvo te nadahnuta ovom plemenitom prijateljskom gestom, grupa albanskih intelektualaca pripremila je ovu skupštinu za osnivanje društva ‘Prijatelji Hrvatske’. Albanski i hrvatski narod gaje iskrene prijateljske osjećaje, prošli su isti teški put do neovisnosti, i nadamo se da će društvo raditi na unapređivanju odnosa.”

Ovaj kratak prikaz događanja izložen je na osnovi originalnih arhivskih dokumenta iz 1944. godine o osnivanju Hrvatsko-albanskog društva. O tome je pisao dr. iur. Lazer Radi, koji je u to vrijeme bio kulturni referent albanskoga društva „Prijatelji Hrvatske”.

Zanimljiva je činjenica da je drugi članak Statuta, u kojemu se navode ciljevi društva, u oba društva bio sličan i ostao je isti i u statutu Hrvatsko-albanskog društva, iako se ovo dogodilo prije više od 70 godina kada su mogućnosti komunikacije posebno izvan granica bile jako ograničene.

Glavna albanska izvještajna novinska agencija ATSH dan nakon osnivanja društva u Albaniji objavljuje članak „Albanija i Hrvatska” u kojemu osim vijesti o osnivanju društva piše o povijesti, kulturi i društvenim događanjima u Hrvatskoj.

Prema pisanim dokumentima albansko društvo „Prijatelji Hrvatske” djelovalo je i na Kosovu, gdje je imalo predstavništvo i ured u zgradi banke Italo-Albanese u Prištini.

Politička i ekonomska situacija nije desetljećima omogućila društvima prijateljstva normalno djelovanje i realizaciju njihovih ciljeva. Tek devedesetih godina prošloga stoljeća, u godinama demokratskih promjena u Hrvatskoj i Albaniji, stvoreni su potrebni uvjeti za normalno djelovanje takvih društava. Tijekom posljednjih sedamdeset godina promijenilo se nekoliko političkih

sustava, još i više vlada, a naši narodi i njihovo iskreno prijateljstvo ostalo je nepromijenjeno.

Godine 1993. nakon višegodišnje pauze obnovljeno je Hrvatsko-albansko društvo – Shoqata kroato shqiptare s istim ciljem: razvijanje, njegovanje, promicanje i unapređivanje suradnje između hrvatskoga i albanskoga naroda na kulturnom, umjetničkom, gospodarskom, turističkom i svim drugim područjima društvenoga djelovanja od obostranog interesa.

Dugogodišnji predsjednik Hrvatsko-albanskog društva prof. Aleksandar Stipčević, poznati hrvatski albanolog albanskoga podrijetla, organizirao je tribine, pisao i izdavao velik broj knjiga te organizirao druge različite aktivnosti.

Godine 2014. na izborima društva izabran je novi Upravni odbor i nova predsjednica Mirjam Deponte, bivša veleposlanica Republike Albanije u Zagrebu.

Društvo je organiziralo obilježavanje 70. godišnjice osnivanja Hrvatsko-albanskog društva. Tribina pod nazivom „Prijatelji su uvijek zajedno” održana je 16. listopada 2014. godine. Predsjednica Društva Mirjam Deponte iznijela je kratak uvod o povijesti Društva, a o odnosima između hrvatskog i albanskog naroda govorili su veleposlanik Republike Albanije Ilir Melo i ambasador Mladen Andrić, ravnatelj hrvatske Diplomatske akademije.

U suradnji s Albanološkim institutom u Prištini i Vijećem albanske nacionalne manjine Grada Zagreba organizirana je promocija knjige „Tradicijska kultura zadarskih Arbanasa” autora profesora Aleksandra Stipčevića.

Dana 12. studenog 2014. predsjednik Republike Albanije Bujar Nishani primio je predsjednicu Hrvatsko-albanskog društva Mirjam Deponte u Tirani u Uredu predsjednika. S Mirjam Deponte bili su članovi Hrvatsko-albanskog društva, predstavnici hrvatskih tvrtki u Albaniji i savjetnica hrvatske ambasade u Tirani. Nakon toga u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Albanije održan je sastanak sa zamjenikom ministra vanjskih poslova Republike Albanije.

Dana 4. i 5. svibnja 2015. u Tirani predsjednica Hrvatsko-albanskog društva sudjelovala je na Gospodarskom forumu u sklopu održavanja 4. sjednice Mješovite hrvatsko-albanske komisije za gospodarsku suradnju. Predsjednica Deponte na Forumu je govorila o gospodarskoj suradnji između dviju zemalja i istaknula potrebu intenzivne suradnje jer postoji interes u obje zemlje za investicijama i razmjenu robe.

U rujnu 2015. godine u ime Hrvatsko-albanskog društva upućuje se gradonačelniku Grada Zagreba i Odboru za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine zamolba da se jedan trg u Zagrebu imenuje trgom Majke Tereze, a jedna ulica po albanskom nacionalnom heroju Gjergju Kastriotiju Skenderbegu. Pozivom predsjednika Odbora za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine predsjednica Društva sudjelovala je na sjednici Gradske skupštine na kojoj je donesena odluka o imenovanju Trga majke Tereze i Ulice Gjergja Kastriotija Skenderbega u Zagrebu. Trg i ulica još nisu odabrani.

Dana 17. veljače 2016. godine Hrvatsko-albansko društvo i Veleposlanstvo Republike Kosovo u povodu 8. obljetnice neovisnosti Republike Kosovo organizirali su tribinu „Baština, politika i diplomacija Kosova”. Predavači su bili veleposlanica Republike Kosovo, otpravnik poslova Velike Britanije u Zagrebu, predsjednica Hrvatsko-albanskog društva i članica Nadzornog odbora Društva gospođa Mirela Slukan Altić.

Od 4. do 7. travnja 2016. godine u kinu Europa prvi put u Republici Hrvatskoj organiziran je Tjedan albanskog filma u suradnji s Vijećem albanske nacionalne manjine Grada Zagreba i Veleposlanstvom Republike Albanije. Prikazano je sedam albanskih filmova s prijevodom na engleski jezik. Cilj ove aktivnosti bio je predstavljanje albanske kinematografije.

Hrvatsko-albansko društvo pokrenulo je i postavljanje izložbe te izdavanje kataloga „Albanske narodne nošnje čuvane kod albanskih obitelji u Hrvatskoj” u suradnji s Vijećem albanske nacionalne manjine Grada Zagreba. Cilj organiziranja izložbe i tiskanja kataloga bio je upoznavanje albanske manjine i javnosti u Hrvatskoj sa starim originalnim nošnjama koje su naši roditelji i predci čuvali kao simbol svoje pripadnosti i nacionalnoga identiteta te kao dio kulturne baštine iz pradomovine, Albanije, Kosova i iz Makedonije. Prikupljali smo originalne stare narodne nošnje, fotografirali smo ih uz pomoć mladih i djece albanske nacionalnosti koji su bili u ulozi manekena te smo izdali katalog na tri jezika: hrvatskom, albanskom i engleskom. Izložba je postavljena na nekoliko mjesta: u Zagrebu u Novinarskom domu, u Veleposlanstvu Republike Albanije, u suradnji s Veleposlanstvom predstavljena je u Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije u Zagrebu, u Virovitici zajedno s predstavom Albanskoga kulturnog društva „Shkendija” tijekom 21. Viroexpa, kada je Republika Kosovo bila partner, i u Slavonskom Brodu, gdje su bili nazočni veleposlanik Republike Albanije Ilir Melo i predstavnici albanske nacionalne manjine iz Slavonije i Baranje. Izložba i promocija kataloga zbog

interesa se proširila kao putujuća izložba u cijeloj Hrvatskoj, a brojni Albanci i Hrvati pokazali su veliko zanimanje za izložbu i kataloge koji su podijeljeni. Informaciju o organiziranju izložbe objavila je i albanska državna informativna agencija ATSH.

Dana 17. siječnja 2018. godine, točno na 550. godišnjicu smrti Gjergja Kastriota Skenderbega, Hrvatsko-albansko društvo i Vijeće albanske nacionalne manjine u Muzeju *Mimara* organizirali su svečanu tribinu o Skenderbegu. Na tribini su održana predavanja o Skenderbegu i predstavljanje knjige „Lik Skenderbega u Hrvatskoj”. Zagrebački komorni orkestar pod ravnanjem maestra akademika Pavla Dešpalja izveo je odlomke iz opere „Scanderbeg” Antonija Vivaldija sa solistima Lidijom Horvat Dunjko (sopran), Tonijem Nezićem (bas) i Berislavom Puškarićem (bas).

Rad i aktivnost Hrvatsko-albanskog društva prepoznati su i u Republici Albaniji jer je tijekom službenoga posjeta Republici Hrvatskoj 10. i 11. travnja 2016. predsjednik Republike Albanije Bujar Nišani odlikovao Hrvatsko-albansko društvo ordenom Red viteza Skenderbega. U ime Društva predsjedniku je zahvalila Mirjam Deponte, predsjednica Društva.

Orden predsjednika Republike Albanije Red viteza Skenderbega nije samo veliko priznanje i velika čast za Hrvatsko-albansko društvo, već i poticaj za daljnji rad i ispunjenje ciljeva Društva.

Predsjednik Republike Albanije odlikovao je Hrvatsko-albansko društvo ordenom Red viteza Skenderbega tijekom službenog posjeta Republici Hrvatskoj, 10. travnja 2016.

Primanje Hrvatsko-albanskog društva u Uredu predsjednika Republike Albanije u Tirani. Predsjednik Republike Albanije Bujar Nishani i predsjednica Hrvatsko-albanskog društva Mirjam Deponte, 12. studenoga 2014.

S izložbe Albanske narodne nošnje Hrvatsko-albanskog društva

Promocija knjige Lik Skenderbega u Hrvatskoj i odlomci Vivaldijeve opere Skenderbeg, 17. siječnja 2018. Hrvatsko-albansko društvo

Albansko kulturno društvo u Hrvatskoj „Shkëndija”

Albansko kulturno društvo u Hrvatskoj „Shkëndija” osnovano je u Zagrebu 1960. godine i time je najstarija albanska udruga u Hrvatskoj. Ovo je Društvo osnovano 1960. godine, a radilo je i prije. Naime, s radom je počelo kao Klub studenata s Kosova. Od 1955. godine sve je veći broj studenata s Kosova počeo dolaziti u Zagreb, pa se ukazala potreba za osnivanjem kluba. Klub studenata s Kosova osnovan je 17. studenog 1960. godine. Od 1960. godine do današnjih dana u *Shkëndiji* je bilo oko 2000 članova. Članovi su bili pretežno studenti. Negdje oko 1985. Društvo je ugašeno, a 1989. godine nastavilo je s radom. Naime, članovi Društva bili su uhićeni zbog zbivanja na Kosovu. Albanskih studenata bilo je na strojarstvu, ekonomiji, elektrotehničkom fakultetu, medicini, gotovo na svim zagrebačkim fakultetima. Međutim, vrlo je malo studenata s Kosova ostajalo ovdje u Hrvatskoj. Uglavnom su se vraćali na Kosovo. Sedamdesetih i osamdesetih stiglo je najviše Albanaca koji su studirali na zagrebačkim fakultetima.

Behar Mullajupi, nekadašnji predsjednik *Shkëndije*, a sada potpredsjednik Društva, prisjeća se kako je bilo studirati u Zagrebu: „Slobodno mogu reći da smo mi Albanci s Kosova više voljeli ići studirati u Zagreb nego u Beograd. Albanskih studenata bilo je na strojarstvu, ekonomiji, elektrotehničkom fakultetu, medicini, gotovo na svim zagrebačkim fakultetima. Međutim, vrlo je malo studenata s Kosova ostajalo ovdje u Hrvatskoj. Uglavnom su se vraćali na Kosovo. Sedamdesetih i osamdesetih stiglo je najviše Albanaca koji su studirali na zagrebačkim fakultetima. U *Shkëndiju* sam počeo dolaziti 1972. godine. Obitelji koje su pomagale studentima u Zagrebu bile su obitelj Ćamila Dobruna, obitelj Kačinari (Zef i Nikola), obitelj Gjoni (Jozef, Marcel i Gjoni), obitelj Kužnini (Simon, Mikel i Luigj) i druge.”

O osnivanju i djelovanju *Shkëndije* govori i Tom Kačinari, član jedne od obitelji koja je sudjelovala u osnivanju Društva. „Kačinari su dali podršku osnivanju Udruženja studenata s Kosova u Zagrebu koje je osnovano u vojarni „Ivan Gošnjak”. Na osnivačkoj skupštini bio je nazočan general JNA Ramiz Abdyli. Kasnije je to udruženje preraslo u *Shkëndiju*. *Shkëndija* je prisutna u Zagrebu već šezdeset godina. Bio je to nukleus oko kojeg su se okupljali Albanci. Ujedno, bila je to jedina albanska organizacija u Hrvatskoj. U prostorijama *Shkëndije* obilježavao se uvijek Dan zastave (Nacionalni dan Albanije), 28. studenog, pod izgovorom da se slavi 29. studenog, tadašnji Dan Republike Jugoslavije. *Shkëndija* je očuvala nacionalne nošnje, a organiziran je bio i malonogometni klub. Braća Zaimi sudjelovala su u tom klubu i bili su odlični nogometaši. Mnogi od tih studenata koji su bili članovi *Shkëndije* vratili su se na Kosovo i bili su pokretači događaja 1981. godine. Od dokumentacije je sačuvano vrlo malo.”

Jedan od predsjednika Društva *Shkëndija* od 2000. do 2012. godine bio je Hasan Lahaj. On se prisjeća rada *Shkëndije* od 1986. kada je pristigao u Zagreb: „Kako sam bio aktivan u kulturnom društvu u Dečanima, tako sam i nakon upisa fakulteta u Zagrebu želio nastaviti biti aktivan. Član sam *Shkëndije* od 1986. godine. Negdje 1985./1986. zaplijenjen je arhiv *Shkëndije*. To je uradila tadašnja UDBA, a kao razlog navedeno je da je tadašnji predsjednik *Shkëndije* Ton Marku s jednom skupinom studenata objavio neke novine koje su okvalificirane kao separatističke i iredentističke. Ton Marku zbog toga je dobio dvije godine zatvora, a zatvoreni su i neki studenti. Nakon uspostave neovisne Hrvatske ponovno je oživljeno Društvo, a *Shkëndija* je počela djelovati na čelu s Tomom Berishom i prof. Behlulom Brestovcijem te skupinom studenata. Tada smo tražili da nam vrate oduzetu arhivu, ali smo dobili odgovor da je sve odneseno u Beograd. Smatramo da je arhiva u Beogradu uništena, a mi smo morali

početi iznova. Bilo je to jedino organizirano albansko društvo nakon stjecanja neovisnosti Republike Hrvatske. Po uzoru na *Shkëndiju* osnovana su i druga albanska društva, započevši s 1992. godinom. Do tada su studenti bili pokretač Društva, a potom su se počeli uključivati i građani albanske nacionalnosti. Vlasti su nam pomogle i dale su nam prostor u Remetinečkoj 77a. Bio je to malen prostor, ali smo sve sastanke ondje obavljali. Ondje je bila smještena i prva Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj. Pomagali smo studentima koji su se našli u teškoj situaciji s obzirom na to da su proglašeni nakon neovisnosti Hrvatske strancima. Bilo nas je jedanaestero koji smo se okupili i koji smo svesrdno iz *Shkëndije* pomagali studentima da nastave studij. Mnogi od njih danas su važne osobe na političkoj i kulturnoj sceni Kosova. Profesor Behlul Brestovci bio je najzaslužniji za sva humanitarna i ostala organiziranja. Martin Krasniqi bio je taj koji je izvlačio albanske vojnike iz vojarni i koji ih je smještao u svojoj kući. Zato smo ga zvali „tata vojnika“. Uz njega su bili Uka Elshani, Bajram Jeliqi i Mensur Gjergjizi. Predsjednik *Shkëndije* u tim teškim vremenima bio je prof. Harun Miniri, ugostitelj iz Makedonije.”

Harun Miniri bio je član predsjedništva *Shkëndije* nakon uspostave neovisne Hrvatske. Miniri se prisjeća djelovanja *Shkëndije* u vrijeme rata: „U Društvu smo imali svaki petak sastanke predsjedništva na kojima su mogli sudjelovati i svi drugi koji su bili zainteresirani za teme o kojima smo razgovarali, ali su glasati mogli samo članovi *Shkëndije*. U vrijeme rata kao predsjednik *Shkëndije* bio sam i na prvoj liniji. Tako sam bio u Sisku, u Komarevu i u Žažini, a odlazili smo i u istočnu Slavoniju u Vođince. Ondje sam susretao svoje goste koji su dolazili u restoran *Tomislav* i članove albanskih organizacija u kojima sam i sam sudjelovao. U vrijeme rata prebacivao sam prebjegle Albance iz JNA u Hrvatsku vojsku.”

O periodu u vrijeme i nakon djelovanja Haruna Minirija govori Hasan Lahaj: „Nakon njega predsjednik je bio liječnik Tahir Ramqaj, a zatim sam ja postao predsjednikom. U vrijeme rata članovi *Shkëndije* dobili su dozvolu posjetiti albanske dragovoljce na prvoj liniji. Bilo nas je petero koji smo posjetili prvu liniju: prof. Behlul Brestovci, Harun Miniri, Vedat Zogijani, Xhezair Miftari i ja. Bili smo u Komarevu i u Žažini. Trudili smo se skrenuti pažnju na to da dragovoljci imaju dokumente koji dokazuju da su ratovali za Hrvatsku. Kada je krenuo rat na Kosovu, organizirali smo humanitarnu akciju prikupljanja pomoći stradalnicima na Kosovu. Tako smo prodavali slike znamenitih hrvatskih umjetnika u Studentskom centru, a sva dobit poslana je kao pomoć Kosovu. Sva su sredstva bila uplaćena na račun Albanske katoličke misije u Zagrebu.

Imali smo nekoliko sekcija. Postojala je sekcija narodne glazbe, folklorna sekcija i dramska sekcija. Održavali smo koncerte i imali nastupe u Hrvatskoj i u Sloveniji. Organizirali smo koncerte i društvene večeri na kojima smo slavili nacionalne i vjerske blagdane. U plesnoj skupini imali smo vježbe svake subote i nedjelje. Posebno je mnogo pridonio razvitku i očuvanju *Shkëndije* Vedat Zogejani, dugogodišnji tajnik udruge. On je organizirao prostor za vježbanje i brojne nastupe. *Shkëndija* je mogla sve sama organizirati i nismo morali izvana zvati ljude. U moje je vrijeme bilo 65 aktivnih članova i još oko 250 manje aktivnih. Kako je kultura oduvijek bila interes *Shkëndije*, a ne politika, u posljednje se vrijeme smanjio interes za ovo kulturno društvo.”

Skender Sadiku, koji je ranih devedesetih studirao u Zagrebu, sjeća se koliko je Vedat Zogjani pridonio radu Društva *Shkëndija*. Posebno je unutar sportske sekcije pomogao stvaranju malonogometnoga kluba Društva, pri čemu su uz njega velik doprinos dali i studenti Skender Sadiku, Gani Maxhuni, Hyzri Krasniqi, Rexhep Bunjaku, Myzafer Mustafa, Shpëtim Mushkolaj, Ramiz Tolaj, Riza Jonuzi, Emrush Selimi, Agim Beqa, Sami Asllani i Vllaznim Zajmi. Dramsku sekciju *Shkëndije* početkom devedesetih vodili su Rizah Januzi, Gani Maxhuni, Skender Beqa, Skender Sadiku, Gazmend Abazi, Muhamet Mehmeti, Naim Reka, Hamit Basholli i Agim Beqa te su tada izveli djelo političkoga zatvorenika Adema Demaçija „Gjarpijt e gjakut” („Krvne zmije”), koje je dramatizirao Skender Sadiku, a režirao Skender Beqa. Premijera je izvedena u Zagrebu u kazalištu Vidra. Dramska sekcija priređuje i dramu katoličkoga svećenika At Gjergja Fishta „Zoti e do Shqipërinë” („Bog voli Albaniju”) u scenariju Skendera Sadikua i režiji Skendera Beqe i Skendera Sadikua. Glazbena sekcija organizirala je više humanitarnih koncerata. Prvi humanitarni koncert održao se u Zagrebu, u dvorani „Vrbik”. Glazbena sekcija održava velik broj koncerata diljem Hrvatske i u Sloveniji zajedno s udrugom „Migjeni” iz Ljubljane.

Predsjednici Albanskog kulturnog društva *Shkëndija* bili su: Abedin Dobruna, Selim Cacaj, Marije Kajtazi, Mehmet Sefaja, Myzafer Muharremi, Ramush Tahiri, Agush Gjyreci, Sali Ramadani, Hasan Berisha, Kajtas Fazlija, Sheap Marku, Shahin Nimani, Shpend Shala, Muharrem Negjipi, Skender Maxhuni, Ton Marku, Zef Marku, Harun Miniri, Gjon Gjoni, Tahir Ramqaj, Hasan Lahaj, Frok Prekpalaj i Behar Mullajupi. Sadašnja predsjednica društva je Gentiana Lleshdedaj.

Danas su članovi Društva raznih dobnih skupina, od srednjoškolaca do umirovljenika. *Shkëndija* ima razne sekcije. Tako postoje sekcija plesa, sportska

sekcija, sekcija glazbe, a donedavno je postojala i sekcija drame te spisateljska sekcija.

Dana 15. listopada 2023. godine *Shkëndija* je na izbornoj skupštini odabrala nove članove Izvršnog odbora i ostalih tijela Društva te je od tada nova predsjednica Gentiana Lleshdedaj. Gentiana je članica društva od 2014. i aktivna u plesnoj sekciji, a danas uz poziciju predsjednice vodi i ansambl Društva koji prvi put surađuje s profesionalnim koreografom Dilaverom Kryeziuom.

„Preuzela sam dugu povijest i tradiciju *Shkëndije*, što je velika odgovornost i još veća čast, te ću je nastojat održati kakvom je bila uz neizbježan dodir sadašnjice. Naš rad danas je puno lakši zahvaljujući svima prije mene koji su na tome radili u puno težim uvjetima. Danas imamo svoje urede i prostorije za rad te smo potpuno posvećeni razvoju svih sekcija, obogaćivanju našeg Društva novim članovima, novim instrumentima, nošnjama, literaturom i svime što može pridonijeti našoj albanskoj zajednici jer razvoj i napredak ovakve udruge je razvoj cijele naše zajednice. Važnost *Shkëndije* i općenito albanske kulture trudim se prenijeti na nove generacije koje nam dolaze kroz ples i glazbu, a oni samim time uče i albanski jezik te postaju aktivni članovi naše zajednice koji donose ogromnu vrijednost, a to je na kraju krajeva cilj ovog Društva od prvog dana”, kaže Gentiana Lleshdedaj.

Ansambl Shkëndija 2014., nastup na Zagrebačkom velesajmu

Ansambl Shkëndija 2024., nastup u emisiji Dobro jutro, Hrvatska

Ansambl Shkëndija 2024., nastup na Smotri folkloru u Križu

Gentiana Lleshdedaj, prezentacija albanske nošnje na Međunarodnoj smotri folklora u Zagrebu

Ansambl Shkëndija 2024., nastup u Varaždinu

Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Preteča Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije bila je Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj, osnovana 16. svibnja 1992. godine. Na osnivačkoj skupštini 1992. u prostorijama Slovenskog doma u Masarykovoj 13 sudjelovala su 52 delegata i 21 gost. Na osnivačkoj skupštini u Glavni odbor izabrani su ovi delegati: Drita Ivezaj, Enver Rashiti, Muharrem Nexhipi, Nevzat Kadiu, Lazer Lumezi, dr. Bashkim Agolli, Mensur Gjergjizi, Nuri Zyberi, Sandra Gojani, Simon Kuzhnini i Avni Musliu. Za Nadzorni odbor izabrani su Marcel Gjoni, Kastriot Zhubi i Afrim Zeka. Za Komisiju za predstavke i žalbe izabrani su Ndue Gjiododa, Gani Berisha, Mikel Kuzhnini, Gjon Lora i Martin Krasniqi. Sjedište Zajednice na početku je bilo u Remetinečkoj cesti 77a u prostorijama AKDH „Shkendija”. Prvi predsjednik Zajednice Albanaca u Republici Hrvatskoj bio je Nevzat Kadiu, a drugi Mensur Gjergjizi. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj bila je pokretač lista *Informatori* i albanske škole u gradu Zagrebu i čitavoj Hrvatskoj. Iz ove je udruge nastala Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije, ali i Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj kojoj je kao jedna od njezinih članica pristupila i Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Zajednica je pod imenom Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj – ogranak Grada Zagreba i Zagrebačke županije upisana u registar udruga pod rednim brojem 1659 15. veljače 1993. godine. Prvi predsjednik udruge bio je Pashko Kabashi. Udruga je pod imenom Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije registrirana 9. prosinca 1998. Uska suradnja Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj i Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije urodila je brojnim kvalitetnim izdanjima knjiga i događanjima.

Osnovni cilj Zajednice jest očuvanje nacionalnoga identiteta Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije, očuvanje i njegovanje albanske samosvijesti i albanskoga jezika, očuvanje albanskoga kulturnog nasljeđa, očuvanje i razvoj tradicionalno dobrih odnosa albanskog i hrvatskog naroda. Ova organizacija izvodi kulturne, prosvjetne i sportske aktivnosti, organizira kulturne znanstvene i stručne skupove te tribine i manifestacije i druge oblike druženja. Također organizira rad na očuvanju nacionalnoga identiteta Albanaca u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, a potiče kulturnu i znanstvenu djelatnost s pomoću održavanja izložbi, kazališnih, glazbenih i drugih priredbi. Zajednica se također bavi i izdavačkom djelatnošću te svim oblicima pravne i humanitarne pomoći svojim sunarodnjacima. Također se brine za organizaciju dopunske nastave na

albanskom jeziku. Od 1998. predsjednik Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije bio je Mikel Markaj. Nakon njega predsjednik Zajednice bio je Riza Hoxha (2004.), a zatim Skender Berisha (2010.). Današnji je predsjednik Zajednice Sejfedin Prekazi. U suradnji s Hrvatsko-albanskim društvom Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj 1993. godine objavljuje knjigu Zeqirje Nezirija *Hrvati o Albancima (od narodnog preporoda do 1912. godine)*. Već 1995. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj objavljuje njemačko-albanski rječnik pod naslovom *Deutsch-albanisches Woerterbuch*, pretisak iz 1899. godine autora Ćire Truhelke. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj objavila je 1997. godine pretisak knjige Tullija Erbera *Kolonia Shqiptare e Arbeneshit prane Zares*, koja govori o Arbanasima u okolici Zadra. Iste godine objavili su i knjigu Milana Šufflaya *Kostadin Balsić/Alba Limi* te knjigu Froka Zefiqa *Albanci Klemenentinci u Hrktovcima i Nikincima: (1737. – 1997.)*. Nasljednica Zajednice Albanaca u Republici Hrvatskoj Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije objavila je do sada tri knjige. Godine 2013. objavljena je knjiga Murteze N. Osdautaja *Poetika kontekstuale e tekstit: Dy ese per poezine e Azem Shkrelit*. Potom je 2016. godine objavljena vrijedna knjiga Dashnima Hebibija *Diaspora Shqiptare ne udhekryq*, a 2020. knjiga na hrvatskom Martina Berishaja (*Raz*) *gradnja etničke granice*. Do 2023. tiskane su i knjige Llukmana Halillija *Kosovo 1990. – 1992.* (na hrvatskom i na albanskom jeziku), Frok Zefi, *Matej Mazarek nadbiskup skopski 1758. – 1808.*, Velibor Čović, *Čojstvo i Besa (Burrëria e Besa)* (na albanskom, hrvatskom i engleskom jeziku) i Lovorke Čoralić *Odabrane teme iz povijesti albansko-hrvatskih odnosa u kasnom srednjem i ranom novom vijeku*. Godine 2024. izlaze iz tiska knjige Iztok Tory *Zogjët në Kosovë* i roman Ibrahima Kadriua *Ruska misija*.

Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije organizirala je 2015. godine gostovanje satirične komedije u kinu Grič albanske glumačke družine iz Švicarske pod nazivom *Brat od interesa*. Druga predstava bila je u istoj organizaciji pod nazivom *Alameti*, izvedena 2017. godine. Režiser i glumac bio je Adem Kicaj. Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije organizirala je i izložbe pod nazivom *Nevjesta* 2021. godine autorice Shqipe Kamberi u Galeriji Forum uz suorganizaciju Veleposlanstva Republike Kosovo.

Koncert u organizaciji Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Dokumentarni film u organizaciji Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Izložba u organizaciji Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Kazališna predstava u organizaciji Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Kazališna predstava u organizaciji Zajednice Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj

Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj krovna je manjinska organizacija Albanaca koji žive u Hrvatskoj te ima najveći broj članova. Esad Collaku kao predsjednik Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj prisjeća se povijesti Unije koja seže u daleku 1992. godinu. „Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj formirana je radi očuvanja identiteta, jezika i kulture Albanaca u Republici Hrvatskoj i radi pravne pomoći Albancima koji su u vremenu Domovinskoga rata i nakon Domovinskoga rata trebali dobiti hrvatsko državljanstvo. Albanci nisu ostvarili mogućnost osnovati stranku. Budući da u svim izbornim jedinicama žive Albanci, donesena je odluka da se 16. svibnja 1992. godine osnuje Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj. Bila je to preteča kasnije Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj. Njezino je sjedište bilo u Zagrebu. Zakon je predvidio da svi oni koji žive pet godina u Hrvatskoj imaju pravo na hrvatsko državljanstvo. Međutim, činjenica je da brojni Albanci nisu ispunjavali taj uvjet. Mnogi od tih koji nisu ispunjavali taj uvjet borili su se aktivno u redovima Hrvatske vojske. Albanci su stoga svrstani u građane drugoga reda, bez obzira na činjenicu što

je gotovo 3000 Albanaca branilo Hrvatsku. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj stoga je trebala imati političku težinu i pravnu pomoć za sve one koji su se našli u toj nevolji. Međutim, Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj nije uspjela u svojoj namjeri i mnogi su Albanci morali napustiti Hrvatsku. Bilo je i branitelja koji su deportirani iz Republike Hrvatske. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj do danas funkcionira pod imenom Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj. Unija je utemeljena s ciljem promocije, očuvanja identiteta Albanaca u Republici Hrvatskoj, očuvanja jezika i očuvanja kulturnoga nasljeđa te s ciljem razvoja dobrih prijateljskih odnosa s većinskim narodom i drugim nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj. Područje djelovanja Unije područje je ljudskih prava i prava Albanaca u Republici Hrvatskoj. Godine 1994. Zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj oformila je prvu albansku školu u gradu Zagrebu. Danas imamo 17 škola u kojima se podučava albanski jezik po modelu C u čitavoj Hrvatskoj. Sfera se djelovanja Unije proširila i danas osim pojedinih zajednica Albanaca pod Unijom djeluju i zavičajni klubovi i klubovi studenata. Sjedište je Unije u Zagrebu. Unija ima i četiri albanska kulturna centra: u Bjelovaru, Osijeku, Karlovcu i Puli. Članovi Unije ugledni su profesori, doktori, inženjeri, arhitekti. Albanci nisu više samo zanatlije, nego su unaprijeđeni i dobro integrirani u društvo. Unija je na izborima podržala svoju kandidatkinju Erminu Lekaj Prljaskaj. Unija je također potpisala sporazume s vladama Kosova i Albanije te sudjelovala na dva *summita* dijaspore u Tirani. Unija iznimno dobro surađuje s Ministarstvom kulture i prosvjete Kosova. Iako imamo brojne akte potpisane s Albanijom, suradnju s njima nismo realizirali.”

Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj objavila je i nekoliko naslova među kojima se ističu knjiga autorice Mirele Slukan Altić *Povijesna geografija Kosova (Gjeografia historike e Kosovës)* iz 2008. godine, potom knjiga *Majka Tereza: ponos albanskog naroda (Nënë Tereza: nderimi në trevat shqiptare)* autora don Ndue Ballabanija iz 2013. godine i knjiga *Ministarstvo obrane Republike Kosovo: 1991. – 1995.: organizacija obrambenog sustava, prve borbene skupine, akcije za nezavisnost, progoni, restrukturiranje, problemi (Ministria e mbrojtjes e Republikës së Kosovës: 1991. – 1995.: organizimi i sistemit të mbrojtjes, grupet e para luftarake, veprimet për pavarësi, persekutimet, rstrukturimi, problemet)* autora Nikë Gjelošhija iz 2017. Knjiga autora Nasera Ferrija pod nazivom *Živa mitologija* objavljena je 2016. godine, a 2019. godine objavljena je knjiga *Velika Britanija i albansko pitanje (Britanija e madhe dhe çështja Shqiptare: (1875. – 1913.); botimi i katërt i plotësuar)* autora Frashëra Demaja te knjiga *U potrazi za srednjovjekovnom arberskom poviješću (Në kërkim të historisë mesjetare arbërore)* autora Jahje Drançollija.

Esad Collaku, predsjednik Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj

Sjednog od događanja Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj

Sjednog od događanja Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj

Sjednog od događanja Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj

S jednog od događanja Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj

Zavičajna udruga „Hasi”

Zavičajna udruga „Hasi” u Zagrebu pokrenuta je nakon ubojstva obitelji Jašari u Prekazu 1998. Prema riječima Froka Prekpalaja, sadašnjega predsjednika Zavičajne udruge „Hasi”, „u Zagrebu nas se okupilo četrdesetak i odlučili smo pomoći članovima te obitelji na Kosovu. Onda smo formirali udrugu u kojoj nas je već u početku bilo oko 200. Pretežno su to bili pekari iz regije Hasi. Članovi su živjeli u čitavoj Hrvatskoj. Pomogli smo i selu Đonaj (Gjonaj). Ondje smo sagradili Dom kulture i školu nakon rata. U selu Ramaja postojala je Srednja škola za medicinske sestre kojoj je naša udruga također pomogla. Potpomogli smo i gradnju i obnovu vjerskih objekata. Od 1999. godine predsjednik sam udruge. Ova je udruga, osim što je njegovala običaje kraja odakle potječe većina članova uz međusobna druženja, pridonijela i znatnim novčanim sredstvima i moralnom podrškom Oslobođilačkoj vojsci Kosova i narodu Kosova 1998./1999. te je nakon rata na Kosovu pomogla projektima stanovništvu regije Hasi. Hasi je regija na jugu Kosova i sjeveru Albanije. Udruga je pomagala i albanskim studentima koji su došli studirati u Hrvatsku. U jednom je periodu udruga bila

neaktivna. Prije osam godina (2013.) udruga je ponovno počela djelovati. Tada je bila suorganizator humanitarne akcije za dječju bolnicu u Klaićevoj ulici u Zagrebu pod nazivom *Tu sam*. Humanitarna akcija imala je za cilj obnovu odjela u bolnici gdje su mogli biti smješteni roditelji koji su doputovali iz drugih gradova s bolesnom djecom. Mi smo prodavali majice s logom unutar naše zajednice, a novac koji smo skupili predali smo vodstvu bolnice. Cilj nam je bio pokazati da treba voditi računa i o zajednici u kojoj živimo, a ne samo o onoj iz koje smo podrijetlom. Potom smo s istom porukom pokrenuli humanitarnu akciju za Dječji dom u Nazorovoj te smo skupljali priloge na Trgu bana Josipa Jelačića. U Zavičajnoj udruzi „Hasi” trenutačno su 53 evidentirana člana, ali ih je mnogo više s obzirom na to da brojni povremeno dolaze i sudjeluju u raznim manifestacijama.”

Grb Zavičajne udruge „Hasi”

S jednog od događanja Zavičajne udruge „Hasi”

S jednog od druženja članova Zavičajne udruge „Hasi”

Klub albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta”

Osnivačica Kluba albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta”, ujedno i predsjednica udruge Shenida Bilalli, po profesiji scenaristica, redateljica i novinarka HRT-a, prisjeća se kako je osnovana udruga. „Sve je nekako počelo 1991. kada je započeo rat u Hrvatskoj, obratila sam se srpskim majkama skupa s hrvatskim kako bismo zaustavile rat mojim filmom s HRT-a *Bože, daruj nam mir*. Bila sam vrlo aktivna u mirotnom pokretu Pokreta majki za mir „Bedem ljubavi”, koji su osnovala majke iz Hrvatske 1991. godine. Spasili smo brojne mladiće raznih nacionalnosti iz vojarni JNA s Kosova, iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije. Tijekom spašavanja mladića pomoglo mi je mnogo Albanci s Kosova, a među njima poznata političarka i odvjetnica Nekibe Kelmendi, autorica kosovskoga Ustava, te žene ostalih nacionalnosti iz cijele bivše Jugoslavije. Za film *Vapaj* o 30 000 silovanih žena u Bosni i Hercegovini dodijeljeno mi je priznanje, a film je nagrađen i u SAD-u te od Vlade Bosne i Hercegovine za velik doprinos promicanju istine u svijetu o ratu u BiH. Pomagale smo i zaustavljanju egzodusa iz Albanije 1997. godine. Između 1997. i 1999. organizirale smo brojne skupove s utjecajnim političarima, novinarima i javnim osobama te suprugama veleposlanika u Hrvatskoj i Europi koji su pomagali Kosovu. Tako smo organizirali i tribine u Novinarskom domu *Kosovo – jučer, danas, sutra* u kojima su sudjelovali glavni urednici televizija i dnevnih novina. U svibnju 1998. sudjelujem u donošenju Rovinjske deklaracije u kojoj su sudjelovale mnoge supruge veleposlanika u Republici Hrvatskoj. Deklaracija je tražila da se status žena u Hrvatskoj podigne na višu razinu te da se demokracija ostvari u zakonskom obliku. Nakon prikazanog filma *Zaustavite ratove*, kojega sam autor, Međunarodni klub žena i sve sudionice rovinjskoga susreta digle su glas protiv agresije na Kosovo te poslale apel svjetskim organizacijama, Europskoj zajednici i NATO-u. Uz nas su bile i mnoge hrvatske udruge koje su pomagale Kosovu, posebice predsjednica Društva hrvatskih intelektualki *Ivana Brlić Mažuranić* prof. dr. sc. Vlasta Vince. Nakon održanoga okruglog stola u Europskom domu u Zagrebu 14. travnja 1998. pod nazivom „Stop nasilju – Adem Jashari žrtve agresije” u organizaciji albanskih žena iz Hrvatske, Europskog doma i Veleposlanstva Republike Austrije u Zagrebu, tadašnja predsjednica Hilfsverka, međunarodne humanitarne organizacije iz Austrije, i Alois Mock, tadašnji predsjednik austrijskoga parlamenta, pozvali su me u Beč gdje je prikazan moj film *Pomozite djeci Kosova* pred najpoznatijim poslovnim ljudima Njemačke i Austrije koji su poslali pomoć Kosovu. Nakon prikazanoga filma *Kosovo* reagirao je i američki predsjednik Bill Clinton. Film je prikazivan

u 21 državi svijeta te je skupljena velika humanitarna pomoć. Potom je uslijedio i prvi međunarodni humanitarni konvoj koji je došao na Kosovo pod nazivom „Majka Tereza”, a koji sam predala. U Hrvatskom smo saboru 18. srpnja 1998. s Pokretom majki za mir „Bedem ljubavi” organizirali simpozij „Mostovi mira” posvećen Kosovu prije intervencija NATO-a, kojemu je nazočila i njemačka političarka i predstavnica Europske unije Doris Pack te je odatle poslan apel NATO-u i svim europskim zemljama da se pomogne Kosovu.

Osnivačka skupština Kluba albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta” održana je 11. prosinca 2004. godine, a 8. ožujka 2005. udruga je registrirana. Oko mene su bile Albanke iz Hrvatske podrijetlom s Kosova, iz Makedonije, iz Crne Gore i iz Albanije različitih profesija, godina, životnih, političkih i vjerskih uvjerenja, s ciljem da se bave čuvanjem tradicija i kulture i pravima i integracijom albanskih žena i žena ostalih nacionalnosti u Hrvatskoj. Na dan registracije udruge 8. ožujka 2005. organizirale smo izložbu fotografija nakita filigrana u Europskom domu. Tada je predstavljena i najstarija albanska nošnja iz Prizrena u Zagrebu, koju je izložila Antoneta Mjeda. Ubrzo smo osnovali i ženski zbor „Kraljica Teuta” pod vodstvom dirigentice Bernardine Mjeda i Elze Shiroka Krautz koji je imao 12 članica. Sve hrvatske institucije pokazale su veliku volju da nam pomognu: Savjet za nacionalne manjine RH, Ured za ljudska prava i nacionalne manjine RH, Ministarstvo kulture RH, Ured za udruge, Ured predsjednika RH i Ured gradonačelnika Grada Zagreba. Ubrzo smo dobili prostor od Grada Zagreba u Ilici 35. Ministarstvo kulture dodijelilo je računalnu opremu, dok je Ured za ravnopravnost spolova RH financirao tisak prvoga broja *Ilirije*. Primio nas je i hrvatski predsjednik Stipe Mesić. Već 11. travnja 2005. održana je kulturna manifestacija „Albanska žena kroz povijest” s temom „Uloga žena u Kanonu Leke Dukagjinija”. U okviru manifestacije postavile smo i bogatu etnografsku izložbu starogradskih albanskih narodnih nošnji s Kosova i iz Albanije, koju su pripremile najstarije Albanke iz Zagreba Marta Ilaj, Gjyli Koci, Maria Bashota, Viktorija Daka, Teuta Čupić i Lorata Ilaj. Potom smo postavili izložbu umjetničkih fotografija „Mrtva priroda” mlade talentirane albanske zagrebačke slikarice Marcele Gjoni koja je diplomirala slikarstvo u Beču 2001. i usavršavala se na Akademiji u Sankt Petersburgu 2007. – 2009. U Novinarskom domu 16. srpnja 2005. s Pokretom majki za mir „Bedem ljubavi” promovirali smo knjigu *Snagom ljubavi činiti dobro*, a glavna gošća bila je Nekibe Kelmendi. Od 2005. nagrada *Kraljica Teuta* dodjeljuje se najuspješnijim ženama svijeta. Tako su nagrađene žene Nekibe Kelmendi, Flora Brovina, Sanije Gashi, Floraamsurica Durmishi, Diana Toska, Shukrije Ramadani, Helena Štimac, Dorica Nikolić,

Kolinda Grabar Kitarović, Jadranka Kosor i Flutra Xhubia. Organizirane su i tematske večeri sa ženama koje su podrijetlom Albanke. Prva takva večer bila je s Nekibe Kelmendi u Novinarskom domu 2005. godine. Priredile smo tribinu i javno progovorile 25. listopada 2005. u Europskom domu na temu „Korupcija i nezaposlenost” na kojoj smo ukazivale na albanske obrazovane žene koje nisu zaposlene, odnosno rade neadekvatne poslove. Dana 2. ožujka 2006. promovirale smo prvi albansko-hrvatski dvojezični časopis *Iliria* u Društvu hrvatskih književnika, a predstavio ga je predsjednik Stjepan Čuić. Prvi dvobroj objavljen je na 48 stranica. Do 2021. godine izašlo je 49 dvobroja. Časopis *Iliria* namijenjen je iznošenju stavova i razmišljanja pojedinaca i albanske zajednice, umjetnika, intelektualaca i poslovnih ljudi. *Iliriju* je časopisom godine 2018. proglasila Alternativna akademija sa sjedištem u Albaniji „Pegasi” u konkurenciji 90 zemalja svijeta, a urednica časopisa Shenida Bilalli proglašena je urednicom godine 2019. U časopisu *Iliria* već 17 godina pišu novinari Katarina Rožić, Željka Stiplošek, Kujtim Morina, Florina Rama, Baton Morina, Zyberi uz podršku mnogih stručnih suradnika Vere Jelavić Sudar, Iskre Pavlović, Dafinke Večerine, Behlula Brestovcija, Ane Perajca, Nezaqete Rukovci te lektora Mire Jelić i prevoditeljja Smajl Smaka i Ivi Permeti.

Tiskana su i dva godišnja kalendara 2011. i 2013. godine. Prvi kalendar posvećen je albanskoj tradiciji zanatu filigranskog nakita te se na njemu nalaze radovi poznatih albanskih majstora filigrana u Hrvatskoj: Lalevski, Kolveshi, Bashota, Koci, Shiroka, Mazrekua, Shahta, Gjoni, Kuznini i Daka. Drugi kalendar tiskan je 2013. godine i posvećen je najuspješnijim albanskim ženama svijeta tijekom povijesti *Od Teute do Rite Ore*. U kalendaru su predstavljene najpoznatije Albanke u svijetu uz opis po čemu su značajne. Na kalendaru se nalaze kraljica Teuta, ilirska božica ljepote Dea, Elena Gjika Dora d'Istria, Katerina Roza Baçari, Shote Galica, Fawzia Farouk, Majka Tereza, Ana Oxa, Inva Mula, Emina Cunmulaj, Atifete Jahjaga i Rita Ora. Jedan od najznačajnijih projekata udruge jesu i Dani kraljice Teute koji se održavaju od 2006. do danas. Riječ je o međunarodnoj i regionalnoj znanstvenoj i kulturnoj manifestaciji koja se održava tradicionalno punih 17 godina i koja se realizirala s pet veleposlanstava, pet nacionalnih manjina Hrvatske, pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske, gradonačelnika grada Zagreba i gradonačelnika gradova Zadra, Šibenika, Dubrovnika i Ulcinja. Dani Kraljice Teute održavaju se u Zagrebu u Muzeju Mimara, u Europskom domu, u Novinarskom domu te uz multikulturni projekt *Putevima kraljice Teute* u Zadru, Splitu, Šibeniku, Dubrovniku, Ulcinju i Prištini. U okviru manifestacije održane su mnoge znanstvene tribine, simpoziji,

svečane akademije i okrugli stolovi na temu politike, umjetnosti, kazališta i filma. Promovirale smo znatan broj knjiga poznatih autora, mnoge izložbe fotografija i umjetničkih djela poznatih autora i mladih talenata. Sudionici tribina bili su prof. dr. Aleksandar Stipčević, Nekiba Kelmendi, Flora Brovina, Zef Mirdita, Miraš Martinović, Virgijil Kule, Sanije Gashi, Isak Shema, Flora Durmishi, Ruki Kondaj, Justina Shiroka Pula, Diana Toska, Mehmet Latifi, Lukman Halili, Jelka Vince, Veljko Barbieri, Sanja Ivić, Dimitrije Popović, Ajmone Salihu i Dashmir Hebibi. Osnovale smo i prvo kazalište na albanskom u Hrvatskoj 2006. pod nazivom *Teuta* i održale kazališne predstave, igrokaze i koncerte ozbiljne glazbe. Kazalište *Teuta* izvelo je predstave, igrokaze i monodrame u više navrata i na više mjesta: u Kazalištu lutaka *Majka i dijete* između 2005. i 2007., *Teutin monolog* na albanskom i hrvatskom između 2006. i 2021., igrokaz i monolog *Majka Tereza* između 2006. i 2019., *Nevjesta iz Binqa* 2011., *Nita* 2014., igrokaz *Pronalaženje dječaka u Turskoj* 2014., *Andrej Aleshi* 2015., *Ustani Rexho* 2017., *Teuta* u Ulcinju 2018., igrokaz *Gjon Gazulli* 2018. u Dubrovniku, predstava *Teuta* i spektakl u Prištini 2019., predstava u Kazalištu lutaka *Povratak kraljice Teute* 2020. godine. U drami *Povratak kraljice Teute* sudjelovali su i brojni glumci iz HNK-a: Dragan Despot, Ivan Colarić, Barbara Vicković, Karolina Suša i drugi. Udruga „Kraljica Teuta” predstavljala je najuspješnije albanske žene svijeta, kako u povijesnom periodu tako i u današnje doba, na tribinama, okruglim stolovima, znanstvenim simpozijima i svečanim akademijama. Teme o kojima se na okruglim stolovima, simpozijima i akademijama govorilo bile su o Teuti, o Ilirima, o povijesti Albanaca od Ilira do danas, o ulozi žene u kanonu Leka Dukagjinija, o Kosovu i njegovoj neovisnosti, o ilirskom jeziku i značenju simbola svastike, o ilirskoj kuhinji, o Majci Terezi, o integraciji albanske žene u hrvatsko i europsko društvo, o ženama i medijima, ženama u emigraciji, ženama u politici, o albanskoj ženi kao žrtvi tradicije i drugom. Govorilo se i o doprinosu Albanaca u hrvatskoj povijesti te su se istaknule značajne povijesne ličnosti koje su rođene i živjele u Hrvatskoj: konzul u Dubrovniku Gjon Gazuli, skulptor Andrej Aleshi, graditelj trogirskog portala i šibenske katedrale iz 15. stoljeća i operna pjevačica Marija Kraja iz Zadra. U Dubrovniku smo gradskoj knjižnici darovali jedan portret od mesinga Gjona Gazullija i poklonili 300 knjiga albanskih autora na albanskom jeziku te tražili da se da ime biblioteci ili ulici u Dubrovniku po Gjonu Gazulliju. Godine 2019. u Prištini su organizirani Dani kraljice Teute pod motom *Niste same*, a simpozij i okrugli stol posvećen je silovanim ženama na Kosovu. Drugi važan projekt u „Teuti” osnivanje je plesne scene 2006., kada je koreografkinja Shenida Bilalli s nekolicinom plesačica osnovala plesni ansambl *Ilirke*. *Ilirke* su skupina koja izvodi suvremeni ples u

kombinaciji s klasičnim baletom. Performanse izvodi 12 plesačica pod vodstvom Karoline Šuše i Florentine Hoxha.

Udruga je organizirala nekoliko humanitarnih i edukativnih tribina o prevenciji raka dojke i raka vrata maternice. Tribinu „Božićna molitva za žene oboljele od raka dojke” 2008. godine u sklopu božićnih blagdana organizirali smo u suradnji s Uredom za ravnopravnost spolova RH i Hrvatskom ligom protiv raka OND kako bismo prikupili pomoć za žene oboljele od raka dojke. Projekt je vodila Melita Aliti. Na Cvjetnom trgu na Dan narcisa članice Udruge „Kraljica Teuta” s poznatim ličnostima iz političkoga života Hrvatske prodavale su narcise za kupnju aparata za rano otkrivanje raka dojke.

U sklopu humanitarne akcije unutar projekta *Uvijek je nekome potrebna pomoć* Udruga „Kraljica Teuta” prikupljala je rabljene knjige za tridesetero djece osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta.

Udruga „Kraljica Teuta” sudjelovala je tri puta na manjinskim izborima za predstavnike nacionalnih manjina 2011., 2013. i 2017.

Udruga je s Kulturnim informativnim centrom i Društvom filmskih radnika Hrvatske 2008. godine organizirala prvi filmski festival Dani kosovskog filma u Hrvatskoj. Na festivalu su prikazani filmovi mladih kosovskih autora (Ilir Gjocaj, Genz Berisha, Edon Rizvanolli, Zoke Prelvukaj, Rudina Xhaferi, Leudita Zeqiraj, Blerta Zeqiri, Ylli Chitaku, Burbuque Berisha i Shota Bukoshi).

Društvo se bavilo i potragom za nestalim osobama. Tako su pronašli nestaloga dječaka Fidana nakon 15 godina u Turskoj i spojili ga s obitelji zahvaljujući reportaži Shenide Bilalli. Majci s Kosova Hyri Hasangjekaj pomogli smo da nakon 30 godina vidi kćer Draganu u Zagrebu.

U Udruzi je realiziran projekt za pravnu pomoć ženama žrtvama rata i trgovine ljudima, nasilja u obitelji i samohranim majkama, a pomoć je pružana između 2010. i 2012. godine. Za dvije godina rada oko 30 žena dobilo je pravnu pomoć. Ovim projektom omogućili smo savjete i izravnu pravnu pomoć u okviru Zakona o zapošljavanju, Zakona o obitelji te socijalna prava i beneficije. U Udruzi je pružana i psihološka pomoć na radionicama.

Promovirane su i brojne značajne knjige u Knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. Među ostalima promovirane su knjige autora Miraša Martinovića, Josipa Hrelje, Sanije Gashi, Mire Buljan, Isaka Shema, Jelke Vince, Mehmeta Latifi, Vurgjil Kule, Flore Brovina, Flore Nikola i Amone Saliu. Posebno mjesto zauzima *Arbanaški rječnik* Mehmeta Latifja.

Godine 2018. na Svjetski dan ljudskih prava u Zagrebu organiziran je simpozij o Ademu Demaçiju, simbolu borbe za neovisnost Kosova, na kojemu su sudjelovali brojni poznati hrvatski i kosovski političari, među ostalima Flora Brovina, Zvonimir Šeparović i Josip Jurčević.

Pod visokim pokroviteljstvom predsjednice RH Kolinde Grabar-Kitarović, Savjeta za nacionalne manjine RH te uz podršku Veleposlanstva Republike Albanije i Kosova u suradnji s udrugom „Nismo same” organizirale smo međunarodnu kulturnu manifestaciju i koncert ozbiljne glazbe u povodu proslave petnaestogodišnjice osnutka „Kraljice Teute” posvećen ženama oboljelim od raka. Održan je 18. studenog 2019. godine.

„Kraljica Teuta” okuplja vrsne intelektualke i supruge zanatlija koje teško zarađuju. Sve se one bore za opstanak. „Kraljica Teuta” nije samo albanska udruga. Ona okuplja i žene i druge članove iz mješovitih brakova. Udruga je usprkos financijskim problemima i dalje vrlo uspješna te je ostavila duboke tragove poput časopisa *Ilirije*, objavila ekskluzivne teme te je pomogla mladim ljudima umjetnicima, znanstvenicima i medicinarima u njihovu probijanju na životnom putu. „Kraljica Teuta” međunarodna je udruga koja ima predstavnice u 28 država svijeta.”

Udruga „Kraljica Teuta” ima sjedište u Ilici

Časopis „Iliria” važno je glasilo albanske nacionalne manjine u Hrvatskoj

Ansambl Ilirke na jednom od nastupa

Iilrke su s Kraljicom Teutom nastupile i u Prištini

Ansambl Iilrke na jednom od nastupa

Udruga albanskih žena u Zagrebu „Drita”

Ideja o Udruzi albanskih žena u Zagrebu „Drita” začeta je u Središnjoj knjižnici Albanaca u Republici Hrvatskoj u prosincu 2004. godine, dok je službeno rješenje o upisu udruge u registar udruuga iz 2005. godine. Cilj djelovanja Udruge njegovanje je nacionalnoga identiteta Albanaca u Hrvatskoj, proučavanje tradicije i kulture te običaja, sudjelovanje žena u javnom životu, humanitarne aktivnosti i približavanje albanske kulture hrvatskoj javnosti. Promocije knjiga te promicanje uglednih albanskih žena također su ciljevi Udruge. Udruga sudjeluje na Danima albanske kulture u Hrvatskoj, a uspješno organizira i ciklus predavanja „Uspjezne Albanke” o značajnim albanskim ženama. Udruga je pozvala nekoliko uspješnih žena albanske nacionalnosti koje su održale predavanja u Središnjoj knjižnici Albanaca u Republici Hrvatskoj, u prostorijama Hotela Dubrovnik, u Gradskoj knjižnici, u Muzeju Mimara, u Hrvatskom saboru itd. Neke od gošći bile su predsjednica parlamenta Republike Albanije, predsjednica GREVIO-a (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) pri Europskoj komisiji, niz uspješnih spisateljica, vrsnih umjetnica i izdavačica. U okviru aktivnosti ove Udruge održavanje je tečaja albanskoga jezika za pripadnike albanske nacionalne manjine. U povodu petnaeste godišnjice Udruge koja se održala u Muzeju Mimara sudjelovali su vrsni glazbenici iz Italije, SAD-a i iz Albanije. Na tome događaju bilo je oko 260 uzvanika. Također, Udruga „Drita” redovito sudjeluje na Christmas Bazaaru (humanitarnoj akciji) u suradnji s Međunarodnim klubom žena u Hrvatskoj i u raznim humanitarnim akcijama. Udruga je organizirala nekoliko koncerata, okrugle stolove raznih sadržaja, izložbe i književne večeri. Prva predsjednica Udruge albanskih žena „Drita” bila je Marijeta Ereš Hajdari te se prisjeća: „Udruga ima 23 člana, od čega nas je aktivnih 15. Današnja je predsjednica Udruge Dorotea Kerni, ujedno i knjižničarka i voditeljica u Središnjoj knjižnici Albanaca u Republici Hrvatskoj. Predočili smo da možemo promijeniti predrasude koje postoje prema Albancima i poveznica smo između Albanski muslimanki i Albanski rimokatolkinja.”

Druženje Udruge albanskih žena „Drita”

Druženje Udruge albanskih žena „Drita”

Sjedne od promocija Udruge albanskih žena „Drita”

Članice Udruge albanskih žena „Drita”

Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj

Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj osnovao je Muhamet Morina, jedan od najistaknutijih ljudi koji su zaslužni za unaprjeđenje aktivnosti zagrebačkih Albanaca. Prema riječima Lulzima Kabashija, sadašnjega predsjednika Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj, „Morina je imao ideju osnovati neku instituciju koja nije folklornoga karaktera te je skupio ljude koji su svojim aktivnostima mogli doprinijeti u smislu očuvanja kulture i identiteta Albanaca u Zagrebu. Fokus je bio na povezivanju albanskog i hrvatskog društva te sponi Hrvatske, Albanije i Kosova.” Aktivnosti Forum albanskih intelektualaca nisu bile predviđene samo za Albance, već i za Hrvate. Udruga je osnovana 2005. godine. Forum je objavio brojne knjige i rječnike. Autori knjiga bili su Albanci iz Hrvatske te Albanci iz Albanije i s Kosova. Drugi predsjednik bio je Hasan Lakaj. Forum je organizirao i nekoliko izložbi (među ostalim i jednu o arhitekturi na Kosovu pod nazivom „Kosovski modernizam – arhitektonska početnica”, koja je održana 2016. godine u suorganizaciji s Hrvatskim muzejom arhitekture HAZU, Arhitektonskim fakultetom u Prištini i Vijećem albanske nacionalne manjine Grada Zagreba). Prema riječima Lulzima Kabashija, „rad Forum albanskih intelektualaca utjecao je i na rad Unije koju smo potaknuli da objavljuje knjige, priprema izložbe i slično”. Godine 2005. Forum objavljuje prijevod nezaobilaznoga *Hrvatsko-albanskog priručnika* Abedina Maliqija. Prijevod su ostvarili Behlul Brestovci i Tahir Ramqaj, a knjiga sadržava podatke o albanskom jeziku te veći broj važnih izraza koji pomažu u svakodnevnom snalaženju Albancima u Hrvatskoj koji ne poznaju hrvatski jezik, odnosno Hrvatima u Albaniji koji ne poznaju albanski jezik. Forum je 2008. godine objavio prijevod knjige Harveyja Sarnera *Spas u Albaniji: sto posto Židova u Albaniji spašeno od holokausta*, koju su preveli Đurđica Ramqaj i Tahir Ramqaj. Godine 2010. u prijevodu Đurđice Ramqaj i Tahira Ramqaja Forum objavljuje prijevod knjige Mahija Nesimija *Albanska previranja (politički komentari i analize)*. Godine 2013. objavljen je prijevod knjige Edmonda Tupje *Kad bol obećava ljubav: živjeti s autističnim djetetom* istih prevoditelja. Na albanskom je jeziku 2006. godine objavljena knjiga Stjepana Mesića *Kako je srušena Jugoslavija*. Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj u više je navrata kandidirao pojedince za Hrvatski sabor. Tako je 2015. godine podržao kandidaturu Ermine Lekaj Prljaskaj, a 2016. godine Muhameta Morinu. Forum također organizira niz kulturnih manifestacija i predavanja. Tako su 2017. godine sudjelovali na Danima albanske kulture s albanskom poezijom te su imali tribine o životu i djelu Majke Tereze, o vjerskoj toleranciji kod Albanaca, o doprinosu Albanaca u Domovinskom ratu, o životu i djelu Pjetra Budie,

Hasana Prishtine, dr. Ibrahima Rugove i dr. sc. Zefa Mirdite, zatim književne večeri, obilježavanje Dana učitelja. Ova udruga također obilježava godišnjice smrti Milana Šufflaya, znamenitoga hrvatskog albanologa.

Udruga Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu

Udruga Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu osnovana je 2008. godine i ima oko 400 aktivnih članova koji žive u Hrvatskoj i njih oko 300 koji žive na Kosovu. Ogranci ove Udruge postoje u Zagrebu, u Osječko-baranjskoj županiji, u Sisačko-moslavačkoj županiji, u Karlovačkoj županiji, u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Zadarskoj županiji, Vukovarsko-srijemskoj županiji i na Kosovu. U Domovinskom ratu sudjelovalo je oko 3000 Albanaca, od kojih je poginulo 87, a na popisu nestalih nalazi se 37, dok je 250 ranjeno i stradalo. Na popisu prebjeglih iz JNA nalazi se 7847 Albanaca. Osnovna zalaganja ove Udruge temelje se na zaštiti prava i interesa Albanaca branitelja iz Domovinskoga rata. Udruga se bavi socijalnom i pravnom zaštitom Albanaca branitelja, osiguravanjem uvjeta za normalan život, omogućavanjem adekvatnoga zapošljavanja, osiguravanjem uvjeta za aktivno sudjelovanje Albanaca u svim oblicima društvenog i političkog života. Zajedno sa svojim partnerom, Zajednicom udruga hrvatskih dragovoljaca Domovinskoga rata, Udruga Albanaca branitelja Hrvatske bavi se pronalaženjem grobova nestalih albanskih branitelja, njihovom ekshumacijom i pokapanjem branitelja na Kosovu. Predsjednik je udruge Esad Collaku.

S jednog od događanja Udruge Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu

S jednog od događanja Udruge Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu

Na jednoj od komemoracija sudjeluju članovi Udruge Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu

Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA **(sastavila Ljiljana Lilli Koci)**

Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA postoji od 2014. godine. Predsjednica ovoga Društva Ljiljana Lilli Koci prisjeća se osnivanja: „Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA osnovano je s ciljem razvijanja, stimuliranja, promicanja i unaprjeđenja slobode stvaralaštva i afirmiranja umjetnosti i kreativnosti Albanaca u Republici Hrvatskoj te upoznavanjem kulture i povijesti Albanaca s većinskim stanovništvom. Udruga DEA ima šezdesetak aktivnih članova, kako Albanaca tako i drugih nacionalnosti, i bavi se organiziranjem izložbi, promocijama knjiga, večerima poezije, tribinama i simpozijima te izdavaštvom, koji su dobra podloga za upoznavanje albanske povijesti i kulture.

Neki od naših značajnijih projekata su manifestacija „Istaknute albanske žene” na kojoj svake godine predstavljamo jednu albansku ženu koja je u svjetskoj povijesti dala važan doprinos na povijesnoj, kulturnoj i mirotvornoj razini, kao što su kraljica Teuta, Anjezë Gonxhe Bojaxhiu, poznata kao Majka Tereza – dobitnica Nobelove nagrade za mir, Marija Kraja – operna sopranistica rođena u Zadru i druge. DEA također tradicionalno organizira svake godine projekt „Kulturna raznolikost” na kojem se okupljaju ugledni pjesnici i književnici iz cijelog svijeta. Ova manifestacija uključuje izdavanje književnog zbornika pod nazivom *S ljubavlju, Dea*, u kojem su autorski radovi objavljeni na materinskom jeziku svakog pisca. Cilj ove manifestacije je poticanje razumijevanja i poštovanja među različitim narodima i kulturama.

Jedan od najdojmljivijih trenutaka u povijesti Društva DEA bio je organiziranje Prvog festivala kosovskog filma 2016. godine u Zagrebu i Poreču. Na tom festivalu predstavljene su uspješnice kosovske kinematografije, uključujući i film *Shok*, nominiran za Oscara.

Također, Društvo je organiziralo niz izložbi, među kojima se posebno ističe izložba crnogorsko-albanske umjetnice Vahide Hasanaga Nimanbegu, koja je postavljena u Zagrebu i drugim gradovima Hrvatske. Međutim, najvažniji projekt Društva svakako je izdavački projekt „Biblioteka Dea”, koji već deset godina neumorno gradi mostove između kultura i naroda. U proteklom desetljeću ovaj projekt iznjedrio je trideset naslova, među kojima su stručne povijesne knjige, romani, zbirke poezije i druga književna djela koja povezuju i obogaćuju albanski i hrvatski narod.

Jedan od najvažnijih primjera te kulturne sinteze je djelo *Razgovor ugodni naroda slovinskog*, koje je napisao fra Andrija Kačić Miošić 1756. godine. Kao urednica ove knjige, Lijljana Lilli Koci odabrala je pjesme i prozu posvećene Gjergju Kastriotiju Skenderbegu, slavnom albanskom vojskovođi i nacionalnom heroju. Ovo djelo simbolizira dugogodišnje prijateljstvo i kulturnu povezanost između albanskog i hrvatskog naroda, koje „Biblioteka Dea” nastavlja osnaživati kroz svoje publikacije.

Osim ove značajne knjige Lilli Koci prevela je i nekoliko drugih djela koja su ključna za razumijevanje albanske kulture i povijesti. Među njima su „Istaknute albanske žene” autorice Edi Shukriu, „Albanska plemena” autora Roberta Elsija, „Albanska mitologija” autora Marka Tirte, „Običajni albanski zakonik Kanon Lek Dukagjina”, „Rječnik albanske mitologije” autora Roberta Elsija, „Studije o Dardaniji” autorice Edi Shukriu i „Kulturološka dimenzija Kanona Tonina Çobanija” autora Don Ndou Ballabanija. Ova djela predstavljaju važan most koji spaja albansku kulturnu baštinu s hrvatskim jezičnim i kulturnim prostorom, pružajući čitateljima priliku da urone u bogatu povijest i običaje Albanaca.

Jedan od dragulja biblioteke je i knjiga „Dardanska božica Dea”, koju je s albanskog na hrvatski prevela Gentiana Lleshdedaj. To djelo, posvećeno dardanskoj božici koja simbolizira plodnost i zaštitu, još je jedan primjer posvećenosti očuvanju i promicanju albanske kulture u Hrvatskoj.

Osim knjiga koje se bave poviješću i mitologijom „Biblioteka Dea” obogatila je svoj opus i dvjema kuharicama – „Tradicionalna kuharica”, čiji je koautor Lilli Koci s književnikom Marijanom Grakalićem, i „Tradicionalna albanska kuhinja” autorice Nere Karoline Barbarić. Te knjige donose čitateljima okuse i mirise albanske kulinarske tradicije, koja se prenosi s koljena na koljeno, te predstavljaju dragocjen doprinos očuvanju kulinarske baštine.

Jedan od iznimno važnih naslova koji je objavljen je knjiga Milana Šufflaya „Srbi i Arbanasi”. Ova povijesna studija, koja istražuje odnose između srpskog i albanskog naroda, od iznimne je važnosti za razumijevanje kompleksne povijesti Balkana.

Tijekom ovih deset godina „Biblioteka Dea” također je izdala velik broj romana, zbirki poezije i drugih književnih djela, pružajući platformu za autore koji kroz svoju umjetnost istražuju identitet, kulturu i povijest. Publikacije su odraz bogatstva albanske književnosti i kulture te predstavljaju vrijedan doprinos hrvatskoj kulturnoj sceni.

Kroz ovaj izdavački projekt Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA nastavlja ispunjavati svoju misiju povezivanja kultura i naroda, očuvanja kulturne baštine i promicanja razumijevanja među ljudima. Liljana Lilli Koci zaključuje o udruzi: „Svaka knjiga koju objavimo nije samo zbirka riječi, već most između prošlosti i sadašnjosti, između različitih tradicija i običaja te između ljudi koji, iako možda dolaze iz različitih kulturnih sredina, dijele zajedničke vrijednosti i strasti. Za nas je „Biblioteka Dea” više od izdavačkog projekta; to je simbol kulturne sinteze i mosta koji povezuje dva naroda kroz jezik, povijest i umjetnost. Nastavit ćemo s predanošću raditi na ovoj misiji jer vjerujemo da svaka knjiga koju objavimo doprinosi stvaranju boljeg, razumijevanjem bogatijeg svijeta. Unatoč svim problemima koje više-manje sve manjinske udruge imaju, a to su financijska sredstva, zahvaljujući udrugama koje imaju slične interese kao i naša udruga, udružujemo se u realizaciji projekata. Dakle, surađujemo kako s albanskim udrugama tako i s drugima. Ne mogu ne spomenuti značajnu financijsku potporu koju naša udruga kontinuirano ostvaruje na javnom godišnjem natječaju na temelju projekata informiranja, manifestacija i izdavaštva zahvaljujući Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Zahvaljujući Savjetu za nacionalne manjine uspjeli smo stabilizirati našu udrugu, kontinuirano realizirati projekte i stvarati platformu za nove projekte, a samim tim naš rad je dobio značajnu pažnju u hrvatskom društvu, a i šire, što nas dodatno motivira da nastavimo s našom misijom povezivanja kultura i naroda.”

10. SVIBANJ (PETAK) 2024. U 18 SATI
KNJŽEVNICA I ČITAONICA "BOGDAN OGRIZOVIĆ"
PRERADOVIĆEVA 5. ZAGREB

ISTAKNUTE ALBANSKE ŽENE

PREDSTAVLJAMO 22 ALBANSKE ŽENE OD DOHA ANTIKE DO DANAS KOJE SU OSTAVILE ZNAČAJAN
TRAG U POKRETU KAO KOD ALBANACA TAŠI I NA SVJETSKOJ POKRETNOSTI SCENI

BUDITE UPOZNAJ
DR. SC. MARIJA BUZOV – ZNANSTVENA SAVJETNICA
LILJANA KOCI – KNJŽEVNICA

MODERATORICE:
GENTIANA LLESHDEDAJ
NITA ALITI

KNJIGE "ISTAKNUTE ALBANSKE ŽENE" AUTORICE EDI SHUKRIU PODJELIT ĆE SE
NA MANIFESTACIJI

ORGANIZATOR: DRUŠTVO ALBANSKIH UMJETNIKA HRVATSKE „DEA“ UZ POMOĆ
SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE I UNIJE ALBANACA U RH

Promocija u organizaciji Društva albanskih umjetnika Hrvatske DEA

Poziv na III. književni natječaj kulturne raznolikosti

Albansko dramsko društvo u Hrvatskoj „Mergimtari”

Leonard Hamitaj prisjeća se kako je započelo djelovanje Albanskog dramskog društva u Hrvatskoj „Mergimtari”. „Nakon preseljenja u Hrvatsku 1997. godine počeo sam se ponovno baviti dramom 2013. godine kada se aktivirao Klub albanskih studenata. Želio sam se baviti onim što sam studirao (Leonard Hamitaj studirao je na Akademiji dramskih umjetnosti u Tirani, op. a.). Na sastanku sa studentima okupili smo oko 30 studenata, većinom s Kosova i iz Makedonije, i na početku smo s njima učili albanski književni jezik. Njima sam ponudio da napravimo večer poezije. To smo realizirali. Bilo je to u kazalištu lutaka i ondje smo imali prvi nastup. Ne dugo potom imali smo još jedan nastup. Vidjeli smo da možemo izvesti i dramu. Tako smo izveli dramu *Dva pucnja u Parizu*. Ovu smo dramu izveli u Kazalištu lutaka, a potom i u gledalištu Kopre. Nakon toga smo osnovali Albansko dramsko društvo „Mergimtari” 2014. godine. Bilo nas je na početku šezdesetak, a ja sam bio jedini profesionalac. Imao sam odličnu suradnju s Vedranom Kojićem, profesorom glazbe, violinistom. Potom smo nastavili s drugom predstavom koju smo izvodili

2015. i 2016. godine *Osam osoba plus*. S ovom smo predstavom bili na turneji na Kosovu i u Sjevernoj Makedoniji te u Zagrebu i opet u Kopru. Nakon toga smo izveli predstavu *Muž moje žene* autora Mire Gavrana na albanskom jeziku. To smo predstavili u Zagrebu, u Prištini, u Stuttgartu i u Linzu. Zatim smo izveli predstavu *Oni ulaze bez kucanja* koju je preveo Giulian Hamitaj na hrvatski jezik s albanskog. Tu smo predstavu izveli dva puta u Kulturnom centru Trešnjevka i u Velikoj Gorici. Sudjelovali smo na promocijama knjiga s recitacijama i čitanjem odlomaka iz raznih knjiga među kojima je *Tradicijska kultura zadarskih Arbanasa* autora Aleksandra Stipčevića na albanskom jeziku; potom na susretu s književnikom Benom Blushijem 2015. s čitanjem ulomka iz njegove knjige te na promociji knjige *Otelo: Arap iz Vlore*. Nastupili smo i u SKAZ-u (Susreti kazališnih amatera Zagreba) i dobili smo pozitivne kritike. Godine 2018. izveli smo *Tri mozga na prodaju* albanskoga autora Ferdinanda Hysija na hrvatskom jeziku. Tu smo predstavu izveli u kazalištu Mala scena. Bio je to velik uspjeh koji smo ostvarili zajedno s pripadnicima drugih nacionalnih manjina (Bošnjaci, Česi, Mađari) i s pripadnicima većinskoga naroda Hrvatima. Poslije smo još bili s tom predstavom u Osijeku, Zadru i na SKAZ-u. Nisam radio s profesionalnim glumcima, već su glumili studenti. U svojem timu imamo i profesionalne glazbenike, prevoditelja, učitelja, profesora i lektora. Izveo sam i monodramu Ferdinanda Hysija *Zlatna lopata*. Uz mene je bila partnerica iz bošnjačke nacionalne manjine Enisa Majer i violinist Vedran Kojić. Imali smo šest nastupa u osam dana u četiri grada (Fier, Tirana, Vlore i Drač). Godine 2020. bili smo pozvani na tri međunarodna festivala – Međunarodni festival monodrama u Peći, Festival u Elbasanu i Skopje fest (Shkup fest). Tijekom 2021. nastupili smo s monodramom *Zlatna lopata* na međunarodnom festivalu ALBAMONO u Korči, u Albaniji od 30. lipnja do 5. srpnja 2021. Na festivalu su sudjelovala kazališta iz Rusije, Srbije, Sjeverne Makedonije, Rumunjske i Bosne i Hercegovine. Kao redatelj sam nagrađen za najbolju režiju predstave *Zlatna lopata*, a također mi je dodijeljena nagrada „Dhimiter Orgocka” direktora festivala Edmonda Xhulalija i gradonačelnika grada Maliqa. U kolovozu 2021. nastupili smo na 21. kazališnom festivalu Pozorište bez granica u Tuzli u Bosni i Hercegovini s komedijom *Tri mozga na prodaju*. U listopadu 2021. nastupili smo na Međunarodnom festivalu MOONOAKT u Peći na Kosovu, gdje sam nagrađen od međunarodnoga žirija kao najbolji glumac festivala. U sklopu društva djeluje Kazalište „Mergimtari”, imamo dramsku sekciju za mlade i odrasle te dramsku sekciju za djecu. Imali smo suradnju s Albanskom katoličkom misijom s don Albertom Kristom te smo sudjelovali

na manifestaciji Dani Majke Tereze s recitacijama i čitanjem citata Majke Tereze i na misi posvećenoj nezavisnosti Kosova s izvedbom *PLISI*. Imamo i suradnju s hrvatskim medijima (Prizma i Manjinski mozaik, Mreža Z1). Čini se da smo jedino albansko kazalište u dijaspori. Veliku nam pomoć daje Savjet za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Grad Zagreb, Agencija za dijasporu Republike Albanije, Ministarstvo za dijasporu Republike Kosovo, organizacije i produkcijski studiji iz Hrvatske, Albanije i Kosova. Realizirali smo u Zagrebu 14. studenog 2021. premijeru *Pacijent doktora Freuda* autora Mire Gavrana na albanskom jeziku. Zajedno sa mnom glumili su poznati glumci Nacionalnoga kazališta Albanije Anila Bisha i Neritan Liçaj, a predstavu je režirao poznati albanski redatelj Besnik Bisha. Nakon premijere organizirali smo konferencije za medije i publiku, gdje je osim glumaca i redatelja sudjelovao i autor Miro Gavran. U rujnu 2022. godine pripremili smo monodramu *Torba* kosovskog autora i redatelja Nasara Shatrollija, gdje je glumio Leonard Hamitaj. Premijeru smo izveli u Prištini, nastupe smo imali i u regiji: Skoplje, Fier (Albanija), Tuzi (Crna Gora). Također nastup monodrame *Torba* izveli smo i u Zagrebu, u sklopu Kazališnog festivala nacionalnih manjina koji je održan u Zagrebu od 29. rujna do 2. listopada 2022. Na festivalu su sudjelovali poznati glumac iz Podgorice Sloba Marunović s monodramom *Potonja ura Njegoševa* i Draft teatar iz Tuzle s predstavom *Rodošupci*.

U 2023. godini proslavili smo 10. godišnjicu Albanskog dramskog društva u Hrvatskoj „Mergimtari”, na kojoj su nastupili glazbeni bend *Fisniket* s Kosova, albanski komičar Agron Llakaj i Leonard Hamitaj. Također su nastupila djeca i mladi iz dramske sekcije društva „Mergimtari”. Radimo i s djecom, a dječja dramska sekcija vrlo je aktivna i nju vodi Melita Orešković. Ove godine pripremamo monodramu *Qeni bir i një qeni* dramaturga Ferdinanda Hysija, redatelja Milta Kutaliya u suradnji s Umjetničkom akademijom Tirane. Premijeru planiramo u Tirani i u Zagrebu, a nastupe planiramo u čitavoj regiji.

Albansko dramsko društvo „Mergimtari” u skladu sa svojim djelovanjem u duhu promicanja hrvatsko-albanskih odnosa prijateljstva i kulture, kao najbolji pokazatelj međusobnoga uvažavanja i integracije albanske zajednice, priprema i izvodi djela albanskih autora na albanskom i hrvatskom jeziku te izvodi djela hrvatskih autora na albanskom jeziku. Do sada smo imali 15 premijera i više od 60 nastupa u Hrvatskoj, u regiji i u Europi.”

Predstava Pacijent doktora Freuda, Zagreb, 2021., Udruga „Mergimtari”

Predstava Dva pucnja u Parizu, Zagreb, 2024., Udruga „Mergimtari”

Premijera predstave Torba, Zagreb, 2022., Udruga „Mergimtari”

Monodrama Zlatna lopata, Zagreb, 2019., Udruga „Mergimtari”

Komedija Tri mozga na prodaju, Zagreb, 2018., Udruga „Mergimtari”

Savjet albanskih učitelja u Hrvatskoj

Osnovne su aktivnosti Savjeta albanskih učitelja u Hrvatskoj očuvanje kulturnog i jezičnog identiteta albanskih učenika u Hrvatskoj učenjem albanskoga jezika i albanske kulture, razvojem međukulturalne komunikacije albanskih učenika i ostvarivanjem međukulturalnoga razumijevanja, jednostavnije integracije u društvo zemlje podrijetla u slučaju povratka. Dodatne aktivnosti Savjeta albanskih učitelja jesu podržati organizaciju dopunske nastave albanskoga jezika za albanske učenike u hrvatskim školama, poticati i podupirati obrazovno i kulturno obrazovanje albanske zajednice u Hrvatskoj, surađivati s relevantnim hrvatskim institucijama u cilju razvoja i napretka učenja albanskoga jezika koje uključuju djecu i mlade Albance; surađivati s nadležnim institucijama Kosova, Albanije i Sjeverne Makedonije za razvoj i promicanje učenja albanskoga jezika za djecu i mlade Albance.

Savjet albanskih učitelja u Hrvatskoj osnovan je 2014. godine. Voditeljica je Savjeta Melita Orešković koja govori o djelovanju udruge: „Iako sam završila

Ekonomski fakultet, predajem i albanski jezik i kulturu u osnovnoj školi. Zbog manjka kadrova bilo je dopušteno da albanski jezik predaju i osobe sa završenim fakultetom na materinskom jeziku. Tako albanski jezik po modelu C predaju profesori albanskoga jezika (ekonomisti, inženjeri, profesori umjetnosti...). Ima nas sveukupno sedam učitelja. Započeli smo s udrugom 2014. godine i otada smo održali tri stručna seminara za učitelje dijaspore. Na seminarima su sudjelovali profesori albanskoga jezika iz Njemačke, Grčke, Slovenije, Austrije i Hrvatske. Jedan je seminar bio u Zagrebu 2015., potom 2016. u Puli, 2018. u Velikoj Gorici, a 2019. ponovno u Zagrebu. Albanski se jezik po modelu C predaje u sveukupno 16 škola (15 osnovnih škola i jednoj gimnaziji u Zadru). U Zagrebu se albanski jezik predaje u Osnovnoj školi Ivana Merza, Osnovnoj školi Tituša Brezovačkog, Osnovnoj školi Ljubljani, Osnovnoj školi Eugena Kumičića u Velikoj Gorici, a izvan Zagreba albanski jezik podučava se u Puli, u Medulinu, u Rovinju, u Rijeci, u Krku, u Osijeku, u Đakovu, u Slavanskom Brodu, u Poreču, u Splitu te u Srednjoj školi u Zadru.

Učitelji koji predaju albanski jezik i kulturu po modelu C jesu: Melita Orešković (Zagreb, Velika Gorica), Dorotea Kerni (Zagreb), Melita Mullajupi (Zagreb), Liza Kajtazi (Istra), Vesel Lekaj (Zadar, Split), Diana Sahatciu (Rijeka), Dile Lleshi (Krk), Mendu Imeri (Osijek, Đakovo). Ministarstvo dijaspore Republike Albanije organizira susret albanskih učitelja u dijaspori. Nas podupiru Ministarstvo vanjskih poslova i dijaspore Kosova i Albanije. Lektire i udžbenike dobivamo besplatno iz Albanije. Organiziramo i ljetne kampove na Kosovu. Na razini Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba organiziran je više puta susret učenika nacionalnih manjina naslovljen *Pričaj mi na svojem jeziku* i učionice na jezicima nacionalnih manjina na otvorenom u parku Zrinjevac.

Do 2024. godine svake je godine organiziran ovaj događaj. Imali smo i programe druženja na sportskim manifestacijama, kada su se učenici albanskoga jezika i kulture iz Bjelovara družili i igrali narodne i suvremene sportske igre s učenicima koji pohađaju albanski jezik i kulturu po modelu C iz Velike Gorice.

U 2021. organizirali smo literarni i likovni natječaj „Moje Kosovo”, na kojem su sudjelovali s radovima učenici iz Rijeke, Krka, Slavonije i Zagreba. U 2022. godini organizirali smo koncert mladih albanskih i ukrajinskih glazbenika u dvorani Glazbene škole „Elly Bašić” u Zagrebu. Iste su godine učenici albanskog jezika Zagreba sudjelovali na recitatorskom natječaju, koji smo organizirali *online* i na kojem su sudjelovali i učenici iz čitave Hrvatske, iz Velike Britanije, iz Njemačke i iz Austrije.

Učenici su sudjelovali s recitacijama, pjevanjem i plesanjem u programima proslava 7. i 8. marta (Dana učitelja i Dana žena), Put Kosova do nezavisnosti, Imam pravo, Dana zastave, Dana nacionalnih manjina, Dana škole, Božića, maškara...

Svaku godinu od 2015. do 2024. godine organiziramo edukativno-turističku šetnju po Zagrebu „Flasim për Zagrebin shqip” za učenike nastave albanskog jezika i za svu ostalu zainteresiranu djecu. Turistička voditeljica Đurđica Ramqaj, učiteljica Melita Orešković i učenici razgovaraju tom prilikom o Zagrebu na albanskom jeziku te slušaju razne priče i legende vezane uz Zagreb. Na isti je način u listopadu 2024. učitelj Mendu Imeri sa svojim učenicima u Osijeku organizirao razgledavanje grada.

Savjet albanskih učitelja od 2022. do 2024. godine organizira Ljetnu školu albanskog jezika i kulture, koju financira Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, a u njoj je sudjelovalo 110 učenika nastave albanskog jezika iz Zagreba, Koprivnice, Osijeka i Đakova. U 2024. prijevoz učenika je sufinanciralo Vijeće albanske nacionalne manjine Grada Zagreba. Na ljetnoj školi učenici sudjeluju na raznim radionicama: jezičnim, književnim, glazbenim, dramskim, likovnim, sportskim, proširuju svoja znanja i nastavljaju komunicirati, glumiti i pjevati na albanskom jeziku pod vodstvom voditeljice ljetne škole Melite Orešković, učitelja Mendua Imerija i profesorice Đurđice Ramqaj.

Savjet albanskih učitelja Hrvatske u suradnji s Albanskim dramskim društvom „Mergimtari” i Veleposlanstvom Republike Albanije, uz podršku Veleposlanstva Republike Kosovo i Republike Sjeverne Makedonije, 26. listopada 2024. u Zagrebu u dvorani CineStar Branimir predstavio je za učenike i širu publiku animirane filmove vezane uz albanske legende: Legenda o Argjirou i Legenda o svetom mjestu s ciljem upoznavanja s kulturnom i materijalno-duhovnom baštinom albanskog naroda.

Ove godine priprema se grupa učenika koja će sudjelovati na natječaju o poznavanju albanskog jezika i kulture učenika iz albanske dijaspe, a koji će se održati u Beču od 3. do 4. svibnja 2025. godine.

Savjet albanskih učitelja u Hrvatskoj u listopadu 2024. počeo je s tečajem hrvatskog jezika za albanske učenike, koji su se preselili posljednjih godina u Zagreb radi bolje integracije u školu i društvo. Ovaj projekt realizira se uz financijsku podršku ureda saborskog zastupnika albanske, bošnjačke, makedonske, slovenske i crnogorske nacionalne manjine gospodina Armina Hodžića.

Ljetna škola albanskog, Selce, 2024.

Dramatizacija legende Posljednja poruka Skenderbega, izvedena na manifestaciji Dan materinskog jezika, Zagreb, 2017.

Manifestacija Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba, Zrinjevac, 2022.

Seminar albanskih učitelja dijaspore

Sportska manifestacija Savjeta albanskih učitelja Hrvatske, Zagreb, 2015.

Austrijanci

Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj (sastavio Bruno Beljak)

O Zajednici Austrijanaca u Hrvatskoj govori Bruno Beljak, predsjednik te udruge: „Udruga Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj – Zagreb osnovana je 2012. godine s misijom promicanja, razvitka i unaprjeđenja europske kulturne baštine mladih i to na području jezika, ophođenja i tolerancije prema drukčijim kulturnim sredinama. Sukladno ciljevima, udruga djeluje na području kulture i umjetnosti te međunarodne suradnje. Prioritet rada obuhvaća aktivnosti određene statutom udruge: organiziranje tematskih radionica i tečajeva međuljudskih odnosa i upoznavanja drugih kultura; planiranje rada, provođenje programa i godišnjeg plana te informiranje javnosti o njima; jačanje suradnje sa srodnim organizacijama u Hrvatskoj i izvan nje; poticanje i predlaganje izrade programa i projekata za promicanje i obnavljanje baštine i sudjelovanje u prikupljanju potrebnih sredstava za njihovo financiranje; izdavanje knjiga, časopisa i drugih publikacija iz područja svoje djelatnosti, tiskanje i izdavanje promotivnih materijala (publikacija i multimedijalnih sadržaja, brošura, letaka, monografija i slično) vezanih uz djelatnost udruge sukladno zakonu; suradnja s lokalnom upravom i samoupravom, institucijama i udrugama izvan granica Republike Hrvatske, informiranje i promidžba članova udruge. U deset godina djelovanja skupili smo mnoge nagrade i zahvalnice za naš rad na području nacionalnih manjina. Iz naše udruge izašli su i predstavnici manjina Grada Zagreba i članovi Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske.

Među istaknutim su aktivnostima, amaterizmima, manifestacijama i projektima „Hrvatska Kostajnica – novi trendovi gospodarskog rasta” i međunarodna konferencija „Austrijski utjecaji u rastu Hrvatske Kostajnice”, *Tanzhausgeiger* – etnoradionica, *Turist kao gost – prilozi kulinarskom razvoju našeg kraja*, *Agramerska kuharica – dodiri tradicije*, *Bečki zvukovi Zagreba*, *Tirol u srcu Kostajnice*, *Ceker bal područja na agramerskim kuhinjskim stolovima*, *Nuer Ordner* – nastup new jazz benda, okrugli stol *Hrvatski herderovci*, *Austrijska manjina – kultura i društvena integracija, identitet i transnacionalni procesi* u Zagrebu, *Poveznice posrednice između austrijske i hrvatske kulture* – izložba Camille Lucerne, *Agram Agram – sitni inventar kulturne baštine Zagreba* iz 2023.

Za 2024. godinu planirano je 12 manifestacija – od koncerata, predavanja, obilježavanja blagdana do prezentacije istraživanja interkulturnih poveznica poput lipicanera i ljubitelja konja, do zanimljive izložbe Franza Kafke. Trenutačno je u planu višegodišnji projekt pod nazivom „Glasom do Austrijanaca”, koji će se baviti isključivo revitalizacijom manjine. Naime, na nedavnim lokalnim izborima austrijska nacionalna manjina ostala je bez predstavnika manjine u Zagrebu, ali i u ostatku Hrvatske, što je vidljivo iz posljednjeg popisa stanovništva kroz pad broja deklariranih Austrijanaca u Hrvatskoj. Austrijska nacionalna manjina u Hrvatskoj pripada u „stare” tradicionalne manjine. Austrijska manjina je trenutačno treća najmanja manjina u Hrvatskoj s brojem od 365 (0,01 %) pripadnika i udruga želi ojačati njezinu vidljivost. Austrijsko obilježje i kulturu važno je očuvati i oni čine važan povijesni i kulturni dio Hrvatske baštine. Dugogodišnjim radom kroz udrugu Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj prezentirana je manjinska kultura kroz turistička i kulturna događanja u Hrvatskoj. Projektom „Glasom do Austrijanaca” želi se brzom reakcijom ojačati manjinu za nadolazeće kulturne aktivnosti u gradu Zagrebu, ali i mjestima u Hrvatskoj na kojima se okupljaju deklarirani i nedeklarirani pripadnici i simpatizeri austrijske manjine. Cilj projekta je ojačati prisutnost austrijske manjine u kulturi Republike Hrvatske. Na temelju etničkog podrijetla, uvjerenja ili rodnog identiteta Ustavom i zakonima vezanim uz manjine sve manjine imaju jednaka prava. Na lokalnoj razini i u praksi to nije slučaj. Udruga želi veću socijalnu pravdu te društveno uključiti austrijsku manjinu kao ranjivu skupinu pred nestankom. Zajednica želi aktivirati pripadnike austrijske nacionalne manjine i širu zajednicu. Kroz aktivnosti, predavanja, kampanje, okrugle stolove, prisutnost u tiskovnim, televizijskim i društvenim medijima želi se doprinijeti i podržati austrijsku nacionalnu manjinu i male manjine u Hrvatskoj.”

Jedno od događanja u organizaciji Zajednice Austrijanaca u Republici Hrvatskoj

Okrugli stol: Austrijski i gradišćanskohrvatski interkulturni dijalozi – primjeri dobre prakse, u organizaciji Zajednice Austrijanaca u Republici Hrvatskoj

GEMEINSCHAFT DER ÖSTERREICHER IN KROATIEN - ZAGREB
ZAJEDNICA AUSTRIJANACA U HRVATSKOJ - ZAGREB

**IZLOŽBA
FOTOGRAFIJA
MARIJE BRAUT**

KONCERT
Hiwote Tadesse, viola
i
Domagoj Guščić, klavir

12.02.
u
19h:00
Palmotićeva 20/I

Program:
Rebecca Clarke (1886 – 1979): Sonata za violu i klavir
- Impetuosa, Vivace All.o.to
Alan Krieger (1931): Skladba inspirirana Jadransku terasu
Brecht/Waxman/Kugel: Carmen Fantazija

Izložba fotografija Marije Braut u organizaciji Zajednice Austrijanaca u Republici Hrvatskoj

Plakat Halo Tirol!

Tirol u srcu Kostajnice, manifestacija u organizaciji Zajednice Austrijanaca u Republici Hrvatskoj

Bošnjaci

Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske i Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju

Osnivačka skupština Nacionalne zajednice Muslimana Hrvatske održana je u Zagrebu 22. svibnja 1993. godine u dvorani Kinoteke pred 116 prisutnih osoba. Zajednica je osnovana s tada važećim nacionalnim imenom Muslimani. Na skupštini je usvojen Statut Zajednice kojim su definirani osnovni ciljevi i zadaci: očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta te ostvarivanje svestranog razvoja Muslimana u Republici Hrvatskoj. Za prvog predsjednika Nacionalne zajednice Muslimana Hrvatske izabran je prof. dr. sc. Nedžad Pašalić, a za potpredsjednika dr. sc. Sulejman Čamdžić. U pripremama za drugu izbornu skupštinu razmatrana su dva koncepta rada Zajednice: prvi, da Nacionalna zajednica bude autonomna organizacija sa Savjetodavnim vijećem koje bi sačinjavali predsjednici svih bošnjačkih institucija i koje bi imalo koordinirajuću ulogu i drugi, da se Zajednica organizira kao savez svih bošnjačkih asocijacija, kako su organizirane neke manjine u Hrvatskoj. U razgovorima je zaključeno da je bolje rješenje da Zajednica funkcionira kao samostalna asocijacija. Druga izborna skupština Nacionalne zajednice Muslimana Hrvatske održana je u Zagrebu 20. prosinca 1997. godine u dvorani Islamskog centra pred 149 prisutnih osoba. Zajednica je na skupštini usvojila novi statut usklađen s novim Zakonom o udrugama RH i promijenila naziv u Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske u skladu s nacionalnim imenom Bošnjaci prihvaćenim na Bošnjačkom saboru 1993. u Sarajevu. Također je usvojena i programska deklaracija. Za predsjednika Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske izabran je prof. dr. sc. Muradif Kulenović, a za potpredsjednike Salim Šabić i Dževad Jogunčić. Nakon obnove rada BNZH-a s novim rukovodstvom paralelno su se počele osnivati odnosno reaktivirati nacionalne zajednice po županijskim središtima. Tako je 1998. godine izborom novog rukovodstva reaktivirano djelovanje BNZ-a za Primorsko-goransku županiju i osnovana Nacionalna zajednica Bošnjaka Split. Godine 1999. održana je nova osnivačka skupština i formirana Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre, a iste godine održane su osnivačke skupštine Bošnjačke nacionalne zajednice za Osječko-baranjsku županiju i Nacionalne zajednice Bošnjaka Labina. Izborom novog rukovodstva i dolaskom prof. dr. sc. Muradifa Kulenovića na čelo Zajednice započinje renesansa BNZH-a. Postavljaju se

temelji dugoročnim programima i aktivnostima (pokreće se časopis „Bošnjačka pismohrana”, razvija se izdavačka djelatnost u okviru biblioteke „Bosana”), osnivaju se unutar BNZH-a različiti klubovi i odbori, organiziraju se tribine o nacionalnom pitanju i povijesti Bošnjaka, o bosanskom jeziku, organiziraju se razne manifestacije kulturnog i umjetničkog karaktera, susreti gospodarstvenika, uspostavlja se suradnja s Bošnjacima u Republici Hrvatskoj te suradnja s Bosnom i Hercegovinom kao i sa zajednicama ostalih manjina u Hrvatskoj, organiziraju se simpoziji na kojima se obrađuju nacionalna pitanja i različiti problemi nacionalnih manjina u RH. BNZH je organizirao 26. i 27. ožujka 2000. godine simpozij pod nazivom „Bošnjaci u Domovinskom ratu Hrvatske” na kojem je konačno javno rasvijetljeno i dokumentirano, do tada potpuno prešućivano, nemjerljivo učešće Bošnjaka u Domovinskom ratu Hrvatske. U ovom periodu započeta je i afirmacija BNZH-a kao autentičnog predstavnika Bošnjaka u Republici Hrvatskoj. Tako su u povodu izbacivanja Muslimana/Bošnjaka iz preambule Ustava RH te izmjene Izbornog zakona upućeni dopisi predsjedniku Republike Franji Tuđmanu, članovima Hrvatskog sabora i njegovu predsjedniku prof. dr. sc. Vlatku Pavletiću, visokom predstavniku u Bosni i Hercegovini Carlosu Westendorpu. Treća izborna skupština Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske održana je u Zagrebu 4. studenog 2000. godine u Muzejskom prostoru „Mimara” pred 96 prisutnih osoba. Zajednica je na skupštini usvojila izmjene i dopune Statuta te plan rada. Također je zaključeno da skupština uputi predsjedniku Republike g. Stjepanu Mesiću, Hrvatskom saboru, svim klubovima zastupnika u Saboru kao i svim manjinskim zastupnicima zahtjev za povrat Bošnjaka u preambulu Ustava RH. Za predsjednika Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske izabran je prof. dr. sc. Sead Berberović, a za potpredsjednike Dževad Jogunčić i Hilmiya Šabić. U periodu između 2000. i 2005. BNZH je uspio potaknuti građane Hrvatske koji su se izjašnjavali kao Muslimani da se preregistriraju i da se, barem dio njih, počnu izjašnjavati kao Bošnjaci, sudjelovao je u izborima za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina 2003. godine i sudjelovao u konstituiranju prvog saziva Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske 2003. godine, gdje je u ime bošnjačke nacionalne manjine u Savjet izabran Sead Berberović, predsjednik BNZH-a. Treba spomenuti da je upravo BNZH bio inicijator formiranja ansambla „Bosana” 2002. godine, da je osnovao i niz novih županijskih organizacija poput one u Zadarskoj, Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Vukovarsko-srijemskoj i Varaždinskoj županiji. Uz već prije navedene četiri organizacije stvorena je mreža od 10 županijskih organizacija (BNZH je

pokrivao Grad Zagreb i Zagrebačku županiju). Godine 2005. BNZH je dobio prostor u Ilici 54, čime su ostvareni uvjeti za uspješan rad i aktivnosti. Kao važan rezultat rada u tome periodu treba spomenuti i aktiviranje Koordinacije bošnjačkih asocijacija 2001. godine. Iste 2001. godine pokrenuta je inicijativa za gradnju spomen-obilježja Bošnjacima braniteljima Domovinskog rata Hrvatske. Tijekom ovog perioda ostvarena je i čvrsta suradnja s Veleposlanstvom Bosne i Hercegovine u Zagrebu. Godine 2005. dogovoreno je da se iz BNZH-a izdvoji i formira Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju kao nova udruga te da se Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske rekonstruirati u savez županijskih udruga Bošnjačke nacionalne zajednice. Na izbornoj skupštini novoustrojenog BNZH-a održanoj 18. 12. 2005. u prostorijama BNZ-a u Zagrebu za predsjednika je izabran prof. dr. sc. Sead Berberović – Grad Zagreb i Zagrebačka županija, za potpredsjednike mr. sc. Rusmir Akšamija – Karlovačka županija i Asmira Keranović – Sisačko-moslavačka županija te za tajnika Sena Kulenović, prof. – Grad Zagreb i Zagrebačka županija. Godine 2007. osnovana je i jedanaesta županijska organizacija u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Godine 2006. časopis *Bošnjački glas* pokrenula je Bošnjačka nacionalna zajednica za Primorsko-goransku županiju. Tri godine kasnije 2009. taj časopis preuzima BNZH. Osim toga, prijavljivani su i odobreni od Savjeta za nacionalne manjine različiti programi: kulturne manifestacije, okrugli stolovi i simpoziji koje su, sukladno odlukama Glavnog odbora BNZH-a, realizirale županijske organizacije, najvećim dijelom BNZ ZG i ZGŽ te BNZ za Primorsko-goransku županiju i Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre. Fond za stipendiranje nadarenih učenika i studenata osnovao je BNZ ZG i ZGŽ 2006. godine, a djelatnost Fonda, nakon što je Fond u radu polučio uspješne rezultate, preuzeo je BNZH 2008. godine. Sredstvima Fonda ukupno je stipendirano 38 studenata iz cijele Hrvatske, kojima je podijeljeno 50 godišnjih stipendija. Na čelo Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju na osnivačkoj skupštini 2005. godine izabran je Sead Berberović. Godine 2006. dolazi do izdvajanja dijela članstva ansambla „Bosana”, koji osnivaju Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo „Sevdah”. U okviru biblioteke „Bosana” od 2001. do danas izdano je 55 knjiga; dijelom je do 2008. godine izdavač bio BNZH, a nakon toga BNZ ZG i ZGŽ. Veći broj izdanih knjiga predstavlja važne znanstvenoistraživačke i izdavačke uspjehe, primjerenoje institucijama Bosne i Hercegovine, kao što su povijesne knjige prof. dr. sc. Adnana Jahića, dr. sc. Zlatka Hasanbegovića, prof. dr. sc. Denisa Bećirevića, prof. dr. sc. Esada Čimića, prof. dr. sc. Mithata

Spahića i dr. sc. Rasima Hurema. BNZH i BNZ ZG i ZGŽ organizirali su veći broj simpozija i okruglih stolova na kojima su obrađivane teme koje se odnose na nacionalne manjine te na bitna pitanja vezana uz bošnjački nacionalni identitet i povijest Bošnjaka te Bosne i Hercegovine. Održano je 17 simpozija i jedan okrugli stol, svi u Zagrebu:

1. „Međusobni odnosi nacionalnih manjina u Hrvatskoj i odnos prema većinskoj naciji”, 1998.
2. „Odgoj u dijaspori”, 2000.
3. „Bošnjaci u Domovinskom ratu Hrvatske”, 2000.
4. „Književni i prevodilački rad Envera Čolakovića”, 2005.
5. „Muslimanska narodna organizacija – 100 godina od osnivanja”, 2006.
6. „Uloga Huseina Husage Čišića u razvoju i afirmaciji Bošnjaka i Bosne i Hercegovine – 130 godina od rođenja”, 2009., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb, Vijećem bošnjačke nacionalne manjine Grada Zagreba i Kulturnim društvom Bošnjaka Hrvatske „Preporod”
7. „Cazinska krajina u XX. stoljeću – Politika, ljudi, događaji... – 60 godina Cazinske bune 1950. godine”, 2010., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb i Općinom Cazin
8. „Europski identitet Bošnjaka – od minulog iskustva do suvremene afirmacije”, 2011., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb i Naučnoistraživačkim institutom „Ibn Sina” Sarajevo
9. „Bošnjačko iskustvo antifašizma”, 2012., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb, Bošnjačkim institutom Sarajevo i Institutom „Ibn Sina” Sarajevo
10. „Položaj Bošnjaka u Republici Hrvatskoj u kontekstu europskih integracija”, 2013. (okrugli stol)
11. „Odnos religijskog i nacionalnog u identitetu i stvarnosti balkanskih naroda”, 2015., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb i Institutom „Ibn Sina” Sarajevo
12. „Gdje je nestao – moral”, 2016., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb, Institutom „Ibn Sina” Sarajevo i Sveučilištem u Zagrebu, Filozofski fakultet – Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku

13. „Migracije stanovništva – fenomen izbjeglištva”, 2016., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb, Fondacijom „Mulla Sadra” Sarajevo, Institutom za migracije i narodnosti Zagreb i Ministarstvom kulture Republike Hrvatske
14. „Doprinos islamske civilizacije i kulture Europi”, 2017., u suradnji s Medžlisom Islamske zajednice Zagreb i Institutom „Ibn Sina” Sarajevo, uz pomoć Grada Zagreba i pokroviteljstvo gradonačelnika Milana Bandića
15. „Islam u evoluciji bošnjačkog identiteta”, 2018., u suradnji s Fondacijom „Mulla Sadra” Sarajevo
16. „Bosna i Hercegovina – Hrvatska – Europa; Društveno-historijski, politički i kulturološki aspekti”, 2019., u suradnji s Naučnoistraživačkim institutom „Ibn Sina” Sarajevo i uz pomoć Grada Zagreba
17. „Sulejmanpašićeva kritika žurnalizma iz 1936. godine”, 2022., u suradnji s Vijećem bošnjačke nacionalne manjine Grada Zagreba, Naučnoistraživačkim institutom „Ibn Sina” Sarajevo, Centrom za filozofiju medija i Institutom za medije
18. „Filozofija islama”, 2023., u suradnji s Islamskom zajednicom u Hrvatskoj i Naučnoistraživačkim institutom „Ibn Sina” Sarajevo.

Od 1999. do danas tiskano je 50 brojeva časopisa „Bošnjačka pismohrana” u 22 sveska u kojima su predstavljeni brojni istaknuti Bošnjaci u području književnosti, umjetnosti, znanosti, sporta i poduzetništva, obrađene su brojne teme iz bošnjačke prošlosti i sadašnjosti, prikazani radovi s 19 simpozija, znanstvenih skupova i okruglih stolova koje smo organizirali itd. Skoro svako događanje koje organizira BNZ ZG i ZGŽ u svojem prostoru popraćeno je pjesmom solista i zbora „Bosana”. Redovito je ansambl „Bosana” nastupao i na Smotri kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina koja se održavala u Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski”, na smotrama folklornih amatera Grada Zagreba te na Danu nacionalnih manjina Grada Zagreba. Ansambl „Bosana” nastupao je na brojnim manifestacijama u Hrvatskoj i u inozemstvu. U 20 godina postojanja održano je ukupno 244 nastupa.

Pozivnica na predstavljanje knjige Adnana Jahića „Između čekića i nakovnja – Muslimani u Drugom svjetskom ratu” u organizaciji Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju

100. godina od osnivanja Muslimanske nacionalne organizacije obilježeno je u prostorijama Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske 2006. godine

Promocija knjige Stjepana Kljuića Ono najbolje BIH 2005. godine u organizaciji Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske

Ansambl Bosana

BOŠNJAČKA PISMOHRANA

Časopis za prošlost i kulturu Bošnjaka u Hrvatskoj | Osnovano 1999. godine | Broj 10 – Lijep 27

Zbornik radova Simpozija
**BOSNA I HERCEGOVINA
– HRVATSKA – EUROPA**
Društveno-historijski, politički i kulturološki aspekti

Bošnjačka pismohrana, časopis Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske

Knjiga Adnana Jahića „Muslimansko žensko pitanje u Bosni i Hercegovini (1908. – 1950.)” u izdanju Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju i Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske

Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske (sastavio Kadro Kulašin)

Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske (SABAH) krovna je organizacija koja okuplja udruge koje djeluju unutar bošnjačke zajednice u Republici Hrvatskoj te zajednički djeluju u skladu sa Statutom SABAH-a i pozitivnim zakonskim propisima u RH. Djelovanje Sabora bošnjačkih asocijacija Hrvatske (SABAH) temelji se na načelu javnosti, a javnost rada uređuje se Statutom u skladu sa zakonom. Djelovanje SABAH-a temelji se na načelu neovisnosti, pa SABAH samostalno utvrđuje svoja područja djelovanja, ciljeve i djelatnosti, svoj unutarnji ustroj i samostalno obavlja djelatnosti koje nisu u suprotnosti sa Ustavom i zakonom. Djelovanje SABAH-a temelji se na načelu demokratskog ustroja i SABAH-om upravljaju članice na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog načina očitovanja volje članica SABAH-a i putem ovlaštenih izabranih predstavnika u tijelima SABAH-a. Djelovanje SABAH-a temelji se na načelu neprofitnosti te SABAH nije osnovan sa svrhom stjecanja dobiti.

Djelovanje SABAH-a temelji se na načelu slobodnog sudjelovanja u javnom životu te SABAH slobodno sudjeluje u razvoju, praćenju, provođenju i vrednovanju javnih politika, kao i u oblikovanju javnog mnijenja te izražava svoja stajališta, mišljenja i poduzima inicijative o pitanjima od interesa SABAH-a iz područja djelovanja. Sjedište Sabora bošnjačkih asocijacija Hrvatske je u Zagrebu, Nova cesta 4.

Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske (SABAH), djeluje na području Republike Hrvatske.

Ciljevi SABAH-a su:

1. afirmiranje, razvijanje, promicanje i zaštita etničkih, vjerskih, političkih, kulturnih, braniteljskih, humanitarnih i drugih prava i sloboda Bošnjaka u Hrvatskoj
2. formiranje jedinstvene i zajedničke politike SABAH-a
3. organiziranje i korištenje znanstvenih, stručnih, vjerskih, političkih, kulturnih i svekolikih potencijala Bošnjaka u Hrvatskoj u afirmaciji jedinstvenih interesa i identiteta Bošnjaka
4. utvrđivanje zajedničke politike asocijacija na uspostavljanju i razvijanju veza s matičnom domovinom, njezinim tijelima i institucijama kao i sa drugim zemljama svijeta i
5. uspostavljati i razvijati kvalitetnije odnose s nacionalnim manjinama u Hrvatskoj.

SABAH djeluje na području demokratske političke kulture, duhovnosti, kulture i umjetnosti, ljudskih prava te međunarodne suradnje.

Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi SABAH-a su:

1. predlaganje zakonskih akata, organiziranje seminara, okruglih stolova i rasprava o pitanjima vezanim za Bošnjake u Republici Hrvatskoj te suradnja s državnim vlastima u RH i BiH i lokalnim vlastima
2. suradnja s nevladinim udrugama i udrugama drugih nacionalnih manjina
3. aktivna suradnja unutar bošnjačkih članica u Hrvatskoj
4. neposredna suradnja s međunarodnim udrugama i institucijama koje se bave zaštitom, razvijanjem i promicanjem građanskih, nacionalnih, vjerskih i kulturnih prava i sloboda
5. Sabor izdaje službeno glasilo, a može izdavati i druga sredstva javnog informiranja i komuniciranja, kao što su periodične publikacije, knjige, filmove, videovrpce, dijapozitive, fotografije, biltene, letke, plakate, CD-romove s područja svoje djelatnosti
6. organiziranje javnih kulturnih manifestacija
7. sudjelovanje i potpora, sukladno propisima RH, u radu državnih institucija na dosljednom provođenju svih zakonskih i podzakonskih akata kojima se uređuju prava Bošnjaka
8. briga o osiguranju uvjeta za aktivno sudjelovanje svih članova i članica SABAH-a u svim oblicima društvenog i političkog života.

Članice SABAH-a su udruge koje se bave zaštitom i promoviranjem bošnjačkog identiteta, folklorom, kulturom i specifičnostima vezanim za bošnjačku zajednicu u Hrvatskoj. Članice djeluju na cijelom prostoru Republike Hrvatske. Trenutačno u okviru SABAH-a djeluje više od 25 udruga i četiri sekcije. Od važnih događaja bitnih za bošnjački identitet ističe se obilježavanje važnih datuma iz povijesti (Dan neovisnosti i Dan državnosti Bosne i Hercegovine, Dan Bošnjaka, lokalne, regionalne i nacionalne smotre folkloru, datumi vezani za lokalnu, regionalnu i nacionalnu razinu, posjeti matičnoj domovini Bosni i Hercegovini i povezivanje Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske...).

SABAH godišnje izdaje od osam do 12 brojeva časopisa *SABAHinfo* u kojemu izvještava javnost o svojem radu i radu članica. Osim časopisa ima još portal www.bosnjaci.hr i Facebook stranicu „Bošnjaci u Hrvatskoj”. SABAH je

osnovan 27. studenog 2004. godine. Predsjednik SABAH-a je trenutačno Kadro Kulašin. Potpredsjednici Sabora bošnjačkih asocijacija Hrvatske su Almira Raimović, Sejad Sedić i Hilmo Demirović.

Djelovanje SABAH-a

Folklorna manifestacija na kojoj sudjeluju i članice SABAH-a

Džuma u Islamskom kulturnom centru u Rijeci

Bošnjački nacionalni savjet

Bošnjački nacionalni savjet djeluje od 2016. godine. Bošnjački nacionalni savjet izvanstranačka je neprofitna udruga Bošnjaka u Republici Hrvatskoj preko kojeg pripadnici bošnjačke nacionalne manjine ostvaruju svoja prava, sve s ciljem unapređivanja, očuvanja, zaštite položaja i sudjelovanja u javnom životu pripadnika bošnjačke nacionalne manjine, sukladno Ustavu i zakonima Republike Hrvatske. Uočeni nedostatci u organiziranosti i sinergijskom djelovanju Bošnjaka inspirirali su grupu mladih intelektualaca na udruživanje i pokretanje inicijative Bošnjačkog nacionalnog savjeta kao tijela na usluzi svim Bošnjacima u misiji boljeg pozicioniranja ove nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Bošnjački nacionalni savjet potiče društveni angažman i uključivanje svih pripadnika bošnjačke nacionalne manjine u izravno djelovanje Savjeta. U svojim programima Savjet provodi projekte prilagođene različitim dobnim i društvenim skupinama Bošnjaka inspirirane aktualnim potrebama i događanjima. Jedan od prepoznatljivih programa Savjeta jest i onaj koji okuplja intelektualnu supstancu Bošnjaka u Republici Hrvatskoj u nastojanjima

podizanja standarda i pozicioniranosti Bošnjaka na jednu višu razinu. Tu su i programi pravne pomoći, neformalnog obrazovanja uz poticanje zapošljavanja, socioekonomske pomoći, osposobljavanje mladih i drugih za sudjelovanje u procesima donošenja odluka, međusobno i međunarodno umrežavanje, jačanje nacionalne svjesnosti i pripadnosti, jačanje kulture dijaloga i integracije i slično. Od 2023. godine financiran je od Savjeta za nacionalne manjine. Predsjednik udruge je Bermin Meškić, a glavni projekti koje udruga vodi su Politička akademija za mlade, Ljetna škola bosanskog jezika i kulture, Svebošnjački kongres i časopis *Krug*. Politička akademija za mlade predviđena je za sve pripadnike nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Ipak, najveći broj onih koji pohađaju Političku akademiju su Bošnjaci. Ove godine seminar je pohađalo 15 mladih te se on održavao u Sarajevu i u Zagrebu. Sljedeće godine planirano je održavanje akademije u tri grada (Zagreb, Sarajevo i jedan grad u Istri). Ljetna škola bosanskog jezika i kulture održala se ove godine u Gunji. Školu je pohađalo 20 djece, a voditeljica je bila Alma Halilović. Škola je trajala pet dana. Svebošnjački kongres održao se 2023. godine u Hrvatskom novinarskom domu. Teme na kongresu bile su Bosanskohercegovački kulturni centar, parlamentarni izbori i preimenovanje naziva Musliman u Bošnjak. Časopis *Krug* internetski je časopis koji obrađuje djelatnost Bošnjačkog nacionalnog savjeta, teme o znamenitim Bošnjacima u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, teme o političkim događajima u zemlji i u svijetu. Bošnjački nacionalni savjet također izdaje knjige, a jedna od aktivnosti udruge su i humanitarne akcije. Udruga ima tridesetak članova.

Članovi Bošnjačkog nacionalnog savjeta

Članovi Bošnjačkog nacionalnog savjeta, predsjednik Bermin Meškić

Članovi Bošnjačkog nacionalnog savjeta u razgovoru

Bermin Meškić predstavio je svoju udrugu u manjinskoj emisiji Prizma

**Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo *Sevdah* Zagreb
(sastavio Hilmo Demirović)**

Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo „Sevdah” Zagreb osnovano je 15. siječnja 2006. godine i vodi se kao prvo registrirano bošnjačko kulturno-umjetničko društvo u gradu Zagrebu. Prvi predsjednik Društva bio je uvaženi pjesnik Enes Kišević, a potpredsjednik i glavni koreograf dr. Muhidin Alićehajić. Danas je predsjednik društva Hilmo Demirović.

Društvo čine tri sekcije: folklorni ansambl – najaktivnija sekcija, dramska sekcija i pjevački zbor.

Na repertoaru bilježi uspješne koreografije kao što su Igre iz sjeverne i istočne Bosne, Igre iz okolice Sarajeva i samoga Sarajeva, Hrastičanku i Karadžoz, Kolo okolo, Gluho glamočko kolo, Bosansko posjelo, Rugovsku svitu, Svadbovske običaje Bošnjaka koreografa dr. Muhidina Alićehajića te Sarajevsku zavrzlamu, Svadbene igre, Prošetale tri djevojke, Sarajevsko polje, Splet igara iz Makedonije, Posavske igre koreografa Emira Bašića uz izvedbe izvornih sevdalinki.

Osim koreografija folklorne skupine važno je spomenuti i dramsku skupinu BKUD-a *Sevdah* koja se ove godine pozabavila „Forum kazalištem”. „Forum kazalište” kazališna je forma odnosno vrsta izvođenja kojoj je cilj borba protiv diskriminacije i poticanje međusobne tolerancije u društvu. Glavnu ulogu ustvari igra publika koja predlažući različita rješenja utječe na ishod predstave.

Društvo je osnovano radi:

- razvijanja i unapređenja kulturnog, prosvjetnog i zabavnog života među mladim Bošnjacima i drugim narodima koji žive u Hrvatskoj
- prikupljanja, proučavanja, čuvanja i promicanja tradicionalnoga i suvremenoga kulturnog blaga Bošnjaka i ostalih naroda iz BiH
- afirmiranja kulturne baštine i suvremene kulture Bošnjaka i drugih naroda iz BiH i Republike Hrvatske
- razvijanja neposredne i prisne suradnje sa svim bošnjačkim, bosanskohercegovačkim i hrvatskim udrugama i kulturno-umjetničkim društvima.

Društvo je sudjelovalo na raznim manifestacijama i smotrama folklornoga stvaralaštva, a mnoge su i sami organizirali. Društvo je do sada imalo velik broj zapaženih nastupa u Zagrebu, Zadru, Sisku, Petrinji, Dardi, Lipovljanima, Labinu, Puli, Rijeci, Tešnju, Sarajevu, Zenici, Mostaru, Bosanskoj Gradišci, Srebrenici, Konjicu, Gornjoj Tuzli, Kalesiji, Dubrovniku, Trebinju, Stocu, Vitezu i Busovači i drugim gradovima Hrvatske i BiH. Zapažene nastupe bilježi i na međunarodnim smotrama folkloru u Sloveniji, Češkoj, Turskoj, Crnoj Gori, Sandžaku i Švicarskoj.

Riječ je o trenutačno najvećem bošnjačkom kulturno-umjetničkom društvu u Republici Hrvatskoj, čija se posebna važnost očituje u čuvanju i promicanju tradicionalnoga i suvremenoga kulturnog blaga Bošnjaka izvan matične države.

Nastup Bošnjačkog kulturno-umjetničkog društva „Sevdah” Zagreb

Nastup Bošnjačkog kulturno-umjetničkog društva „Sevdah” Zagreb

Nastup Bošnjačkog kulturno-umjetničkog društva „Sevdah” Zagreb

Nastup Bošnjačkog kulturno-umjetničkog društva „Sevdah” Zagreb

Nastup Bošnjačkog kulturno-umjetničkog društva „Sevdah” Zagreb

Udruga Bošnjaka veterana Domovinskog rata

Udruga je osnovana 2019. godine kao alternativa udruzi Bošnjaka branitelja Domovinskog rata. Salih Huremović već je drugi mandat predsjednik Udruge. Udruga ima 98 članova koji imaju potvrde da su branitelji Domovinskog rata. U udruzi ima i 7-8 pridruženih članova koji nemaju pravo glasa i ne mogu biti birani. Od osnivanja do danas Udruga pokazuje zavidne rezultate svojim programima koje odobrava Ministarstvo branitelja. Programi uključuju obilježavanje obljetnica kao što su posjeti Vukovaru i Srebrenici te drugim lokacijama zajedno s drugim udrugama branitelja Domovinskog rata. Trenutačno postoji odobreni program psihološke pomoći za branitelje koji će se provoditi u prirodi. Udruga obilježava i Dan šehida i poginulih branitelja te Dan Šefika Pezerovića.

Spomen-obilježje Bošnjacima koji su poginuli u Domovinskom ratu u Hrvatskoj

Salih Huremović, predsjednik Udruge Bošnjaka veterana Domovinskog rata

Salih Huremović, predsjednik Udruge Bošnjaka veterana Domovinskog rata

Udruga Počasni vod Bošnjaka

Uz Udrugu Bošnjaka veterana Domovinskog rata aktivna je i Udruga Počasni vod Bošnjaka koja djeluje u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Udruga Počasni vod Bošnjaka osnovana je 2014. godine, a predsjednik je pukovnik Fahrudin Jašarević. Zamjenik predsjednika je Salih Huremović. Počasni vod Bošnjaka i Udruga Bošnjaka veterana Domovinskog rata djeluju zajednički i provode programe koji su navedeni u poglavlju o Udruzi Bošnjaka veterana Domovinskog rata. Uz te programe Udruga Počasni vod Bošnjaka obilježava i godišnjicu vezanu uz događaj iz Drugog svjetskog rata, u Francuskoj u gradu Villefranche de Rue gdje je izginula jedna čitava brigada (300 osoba od čega 180 Hrvata i 120 muslimana) koja se oduprla SS diviziji kada je bio udar na Pariz. Počasni vod u posljednje vrijeme je oslabio zato što je mnogo članova oboljelo, a brojni su i razočarani branitelji. Trenutačno Počasni vod Bošnjaka ima 35 članova. Najveći broj članova su iz brigada Tigrovi, Gromovi i Specijalne jedinice policije.

Salih Huremović, predsjednik Udruge Bošnjaka veterana Domovinskog rata i Fahrudin Jašarević, predsjednik udruge Počasni vod Bošnjaka

Salih Huremović drži govor na komemoraciji

Salih Huremović i visoki časnici Hrvatske vojske

Fabrudin Jašarević, Armin Hodžić i Salih Huremović

Udruga Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske

Udruga je osnovana u ožujku 2002. godine. Postoje ogranci Udruge u Zagrebu, Dubrovniku, Puli, Sisku, Rijeci i Splitu. Ogranak u Zagrebu ugašen je te je ostala samo krovna udruga. Ostali ogranci su samostalni u svojem radu. Predsjednik Udruge bio je Mesud Šabanović od 2002. do 2006., a potom Hamdija Malić između 2006. i 2015. godine, a od 2022. godine predsjednik je Omer Alibašić. Udruga je članica SABAH-a. Aktivnost Udruge svodi se na obilježavanje komemoracija i obljetnica. Najvažnije obljetnice koje Udruga obilježava su komemoracija u Hrvatskom saboru za Srebrenicu, potom odlazak u Knin 5. kolovoza, odlazak u Kuljane za dan pogibije prvog Bošnjaka u Domovinskom ratu Šefika Pezerovića. Udruga je imala usku suradnju s biciklističkim klubom iz Donjeg Vakufa koji je vozio biciklistički maraton od Vukovara preko Jasenovca do Srebrenice. Postoji odlična suradnja s braniteljima Cazinske krajine te suradnja s hrvatskim braniteljima, osobito s braniteljima 153. brigade iz Velike Gorice. Na papiru Udruga zajedno s ograncima ima oko 400 članova, a svega ih je 15 aktivnih u zagrebačkoj krovnoj organizaciji. Udruga je inicijator izgradnje spomenika Bošnjacima braniteljima Domovinskog rata ispred zagrebačke džamije, a ogranci su inicijatori izgradnje spomenika u Rijeci, Dubrovniku, Splitu i u Sisku.

Članovi Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske na polaganju vijenca

Članovi Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske sudjeluju u radu SABAH-a

Članovi Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske sudjeluju u radu SABAH-a, posjet Hrvatskom saboru

Bošnjačko nacionalno vijeće

Bošnjačko nacionalno vijeće osnovano je 2018. godine. U Gradu Zagrebu na manjinskim izborima 2019. članovi Bošnjačkog nacionalnog vijeća osvojili su 19 od 25 mandata. Organizacija zbog kratkoće postojanja nije financirana od Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske ili Grada Zagreba, ali je ostvarila niz projekata. Objavljene su dvije knjige – prva autora Mirze Mešića pod naslovom *Priručnik islama za odrasle*, a druga Armina Hodžića *Naš put*. Bošnjačko nacionalno vijeće organiziralo je bajramsko sijelo u Petrinji, iftar u Gunji te pojedine aktivnosti i drugdje. Na izborima 2023. članovi Bošnjačkog nacionalnog vijeća osvojili su sve mandate u Gradu Zagrebu, Gradu Osijeku, u Osječko-baranjskoj županiji te u općinama Gunja, Vojnić i Cetingrad. Bošnjačko nacionalno vijeće pokrenulo je i portal *bosna.hr*. U prosincu 2023. izišao je prvi broj časopisa *Bosna*. Predsjednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća je saborski zastupnik bošnjačke, albanske, crnogorske, slovenske i makedonske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru Armin Hodžić.

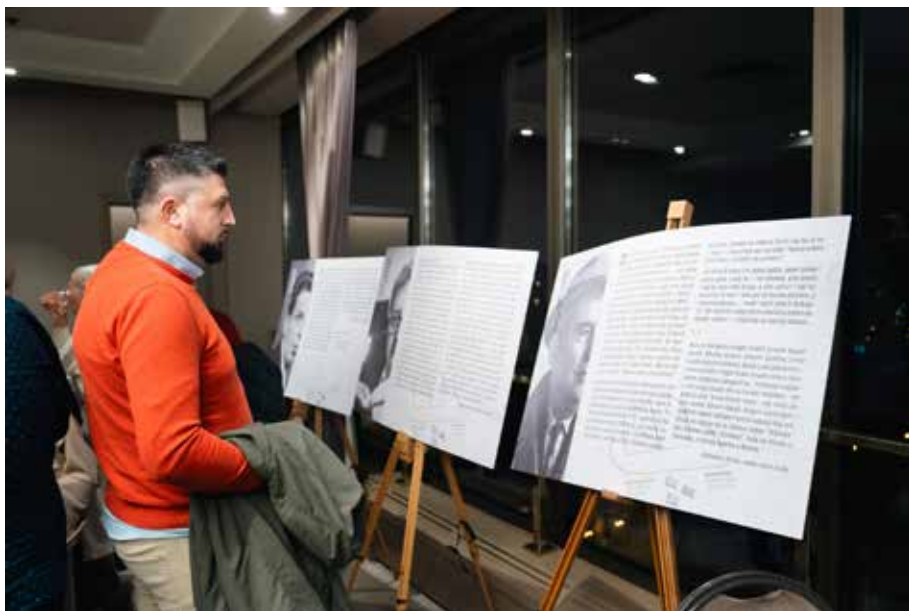
S promocije časopisa „Bosna” u izdanju Bošnjačkog nacionalnog vijeća

S promocije časopisa „Bosna” u izdanju Bošnjačkog nacionalnog vijeća

S promocije časopisa „Bosna” u izdanju Bošnjačkog nacionalnog vijeća

S promocije časopisa „Bosna” u izdanju Bošnjačkog nacionalnog vijeća

Logo Bošnjačkog nacionalnog vijeća

Bugari

Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj

U vrijeme Domovinskog rata 1992. godine na inicijativu Raška Ivanova organizirano je Hrvatsko-bugarsko društvo. Na osnivačkoj skupštini u Hrvatskoj gospodarskoj komori za predsjednika je izabran akademik Dalibor Brozović, a u upravni odbor izabrani su akademici Damjanović, Hercigonja, Nazor i Bratulić. Cilj ovoga društva bio je rasvjetljavanje „bijeke mrlje” koja je nastala zaslugom bivše države. Godine 1998. osnovana je Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj. O Nacionalnoj zajednici govori Raško Ivanov, njezin predsjednik: „Te godine izabran sam za predsjednika Zajednice. Osnovni postulati Nacionalne zajednice Bugara u Republici Hrvatskoj su opstojnost bugarske zajednice u Hrvatskoj, očuvanje kulture, jezika i običaja te identiteta. Težimo tome da se obnove prekinute hrvatsko-bugarske veze i u tu smo svrhu uspjeli potaknuti sklapanje sporazuma između zagrebačkog i sofijskog sveučilišta, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Bugarske akademije znanosti. Obje su akademije dale obol u istraživanju hrvatsko-bugarskih odnosa od ranog srednjeg vijeka do današnjih dana. Do 2007. godine Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj je organizirala simpozije u Hrvatskoj i u Bugarskoj na tu temu. Nakon 2007. organizatori tih simpozija su dvije akademije. Jedna od manifestacija koju smo organizirali je obilježavanje sto godina od skladanja prve bugarske simfonije, koja je skladana upravo u Zagrebu. Tu smo godišnjicu obilježili u suradnji s Hrvatskim glazbenim zavodom tako da smo organizirali koncert Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije na kojem je izvedena ta simfonija u istoj dvorani u kojoj je bila i praizvedena. Organizatori smo i nekoliko izložaba s Institutom za slaveno-bizantska istraživanja „Dr. Ivan Dujčev” iz Sofije i HAZU-om pod naslovom „Gutenberg i slavenski svijet” te izložbe o utjecaju Beča na arhitekturu Sofije. U galeriji Hristofora Jankovića izložene su slike plovdivskog slikara Zdravka Jončeva, a 21. svibnja 2024. troje hrvatskih slikara (Tomislav Buntak, Maja Rožman i Josip Ivanović) predstavilo je svoje radove u Plovdivu. Naše glasilo zove se *Rodna riječ* te izlazi na bugarskom i hrvatskom jeziku. Časopis izlazi od 2003. Nekada je izlazio jedan broj godišnje, a sada je riječ o četiri broja. Članci koje objavljujemo bave se poviješću, kulturom, jezikom i kuhinjom. Časopis se distribuira u Hrvatskoj i u Bugarskoj, a sve primjerke od 2003.

do danas šaljemo u Kongresnu knjižnicu u Washingtonu. Objavili smo i tri kapitalna djela koja su vezana uz doprinos Bugara u Hrvatskoj hrvatskoj kulturi i povijesti. Monografiju *Bugarski operni pjevači na hrvatskoj opernoj sceni* napisala je Marija Barbieri. Time smo zajedno s Hrvatsko-bugarskim društvom odali priznanje jednoj važnoj skupini Bugara koji žive u Hrvatskoj, a zaslužni su za razvoj hrvatske glazbene kulture. Diana Glasnova napisala je knjigu *Ratnici milosrđa* te knjigu *Bugarski vrtlari u Hrvatskoj*. Knjigom *Ratnici milosrđa* odali smo počast bugarskim časnicima i vojnicima koji su poginuli na hrvatskom tlu u završnim operacijama Drugoga svjetskoga rata, a knjigom *Bugarski vrtlari u Hrvatskoj* Bugarima koji su hranili Zagreb krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Izdali smo i *Hrvatsko-bugarski razgovornik* te *Bugarsko-hrvatski razgovornik* autora Prvana Prvanova za Hrvate koji odlaze u Bugarsku i Bugare koji stižu u Hrvatsku. Organizirali smo i besplatne tečajeve bugarskog jezika na kojima je većina polaznika bila iz hrvatskog korpusa. Svake godine na 6. svibnja – Dan bugarske vojske – izaslanstvo bugarske zajednice posjećuje bugarsko vojno groblje u Vukovaru, gdje je sahranjeno 1026 bugarskih vojnika i časnika, koji su poginuli u završnim operacijama Drugog svjetskog rata. Drugi važan bugarski praznik koji slavimo u Hrvatskoj je Dan narodnih preporoditelja – 1. studenog. Na taj dan izaslanstvo bugarske Zajednice posjećuje Đakovo te polaže vijenac na grob Josipa Jurja Strossmayera. U Bugarskoj se Strossmayer smatra bugarskim preporoditeljem zbog njegovih zasluga za školovanje velikog broja bugarskih đaka i studenata u Hrvatskoj te izdavanje *Bugarskih narodnih pjesama* braće Miladinovih. Nakon ceremonije polaganja vijenaca slijedi susret s đakovačko-srijemskim biskupom Đurom Hranićem, a navečer u katedrali svetog Petra u Đakovu organiziran je kulturni program. Prošle godine zbor „Plovdivski dječaci” održao je koncerte u katedrali u Đakovu i konkatedrali u Osijeku. Rad Zajednice usredotočen je i na obilježavanje još nekoliko važnih bugarskih praznika kao što su Nacionalni praznik 3. ožujka i Dan bugarske pismenosti i kulture 24. svibnja.”

Susret izaslanstva Nacionalne zajednice Bugara u Republici Hrvatskoj s đakovačkim biskupom Đurom Hranićem

Dodjela priznanja predsjedniku Nacionalne zajednice Bugara Rašku Ivanovu

Susret predsjednika Nacionalne zajednice Bugara Raška Ivanova s predsjednikom Bugarske Rosenom Plevnelievom

Promocija Hrvatsko-bugarskog razgovornika na kojoj su sudjelovali Ivanov, Bratulić, Glasnova i Prvanov

Susret predsjednika Nacionalne zajednice Bugara Raška Ivanova s predsjednikom Bugarske Rumenom Radevom

Crnogorci

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske (NZCH) (sastavio mr. sc. Nenad Bogdanović, predsjednik NZCH-a)

NZCH funkcionira kao savez udruženja, bez majorata i naredbodavnosti, s autonomijom u punom značenju te riječi. Nacionalna zajednica nema članove u klasičnom značenju tog termina – ljude s imenom i prezimenom. Njezino se članstvo sastoji od udruga koje na prostoru Republike Hrvatske, svaka u svojoj lokalnoj sredini, okupljaju crnogorsku nacionalnu manjinu.

Popis crnogorskih udruga članica NZCH-a u 2024. godini:

- Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb (od osnutka)
- Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka (od 1999.)
- Društvo „Peroj 1657” (od 2001.)
- Zajednica Crnogoraca Split (od 2001.)
- Zajednica Crnogoraca Pula (od 2003.)
- Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština” Umag (od 2007.)
- KUD „Montenegro – Montenegrina” i prijatelja Crne Gore Beli Manastir (od 2019.).

Sva udruženja unutar NZCH-a povezana su zajedničkim motivima, vrijednostima, osjećajem obaveze očuvanja „crnogorskog bića” u Republici Hrvatskoj – ne u „suživotu”, već u zajedničkom životu s većinskim stanovništvom. Poseban naglasak NZCH stavlja na stvaranje i održavanje visokog ugleda hrvatskih Crnogoraca (koji su, prema statističkim podacima i prema broju titula, doktorata, izdanih knjiga i održanih izložbi najobrazovanija nacionalna manjina u RH), pri čemu taj ugled zavisi u prvom redu od same volje, manjinske nezavisnosti i pameti crnogorske nacionalne manjine. Preduvjeti za samostalno djelovanje i nezavisnost od bilo kakvih uplitanja sa strane Nacionalnoj zajednici omogućio je Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske godišnjim vrednovanjem i financiranjem kulturnih programa NZCH-a, čime je omogućena financijska neovisnost. NZCH se financira i iz donacija, ali glavni izvor prihoda

omogućio je Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Rad NZCH-a podupire i Grad Zagreb, Zagrebačka županija i Ministarstvo kulture RH.

Prepoznati hrvatski Crnogorci su umjetnici, znanstvenici, sportaši, gospodarstvenici, javni radnici koji su obilježili vrijeme i prostor djelovanja kao njegovi stvaraoci i kreatori. To su, primjerice, Dušan Vukotić, Dimitrije Popović, Stevan Luketić, Mirko Kovač, Veselin Simović Aga, Veljko Bulajić, Slobodan Đokić, Pavle Spasić, Strahinja Marović, Milka Babović, Milutin Drljević...

Osnivačka skupština NZCH-a održana je 21. 12. 1991. u Zagrebu. Osnivačkoj skupštini predsjedavao je prof. Veselin Simović Aga, a za prvoga predsjednika izabran je publicist Drago Kastratović. Zajednica je registrirana 16. 1. 1992. rješenjem Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske i upisana kao udruga građana u registar. Bila je to, među prvim, primjena u praksi tek donesenog Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj. Prvih deset godina prostor djelovanja NZCH-a bio je određen ukupnošću tadašnjih odnosa u Republici Hrvatskoj jer Zajednica je formirana u vremenu koje nije bilo blagonaklono prema Crnogorcima i Crnoj Gori. U najtežim ratnim godinama prve polovice 90-ih NZCH bio je nosilac brojnih i zapaženih inicijativa, tribina, izdavačkih pothvata, kao trajno svjedočanstvo političke lucidnosti, građanske hrabrosti i poduzetnosti hrvatskih Crnogoraca, a na liniji afirmacije hrvatske suverenosti i nastojanja da se i Crna Gora osamostali kao država. I danas zadivljuje dosljednost kojom su Crnogorci u Hrvatskoj, pošteno i mudro, dokazivali opredjeljenje da je njihova humanistička misija da ukupnom djelatnošću pokušaju vratiti izgubljeno povjerenje, izgraditi porušene mostove suradnje dvije države i izvući Crnu Goru iz historijskog bespuća.

Dosadašnji predsjednici NZCH-a bili su Drago Kastratović, Ljubomir Kuljača, Radomir Pavićević, Danilo Ivezić i Nenad Bogdanović (sadašnji predsjednik). Od 1999. godine, nakon konsolidiranja stanja u NZCH-u, programskih i organizacijskih promjena i izborom novog rukovodstva (prof. dr. Ljubomir Kuljača, a od 2001. dr. sc. Radomir Pavićević) NZCH otvara jednu od, u svojem ukupnom djelovanju, najznačajnijih i po mnogočemu jedinstvenih i izuzetno uspješnih aktivnosti – internacionalizaciju crnogorskog pitanja, temeljenu na pravu Crne Gore da bude samostalna i međunarodno priznata država. Nacionalna zajednica je stavove i otvorena pisma u više navrata upućivala na različite adrese, od institucija UN-a, preko EU-a, Vijeća Europe, veleposlanstava u Republici Hrvatskoj, institucija u Republici Crnoj Gori, kako bi naglasila

potrebu hitnog rješavanja crnogorskog pitanja. Tada je NZCH i iskoračio izvan granica Republike Hrvatske i započeo svoje uspješne veze s brojnim društvima crnogorskog podrijetla širom svijeta. U pojedinim slučajevima ona je prerasla u konkretnu programsku suradnju koja je u kontinuitetu do današnjih dana i primjer povezivanja na programima očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta. U isto vrijeme NZCH pozitivno odgovara na inicijativu za održavanje *Prvog kongresa crnogorskih iseljenika* u New Yorku u listopadu 1999. uz aktivno učešće na izradi osnovnih dokumenata. NZCH je bio inicijator i glavni suorganizator *Drugog svjetskog kongresa crnogorskih iseljenika*, održanog na Cetinju u kolovozu 2000. godine.

Ideja nezavisne i međunarodno priznate Crne Gore s formiranjem *Pokreta za nezavisnu evropsku Crnu Goru* (u čija su tijela bili uključeni naši članovi prof. emeritus Veselin Aga Simović, slikar Dimitrije Popović i književnik Mirko Kovač) dobila je završne oblike, kao i dugogodišnja aktivnost NZCH-a na internacionalizaciji crnogorskog pitanja i pravu Crne Gore da samostalno odlučuje o svojoj sudbini. Završni čin ovog procesa zbio se na povijesnom referendumu 21. svibnja 2006. u Crnoj Gori.

Osnovni cilj djelovanja Nacionalne zajednice je što kvalitetnija integracija Crnogoraca u hrvatsko društvo i državu, a nasuprot asimilaciji i getoizaciji. U integraciji crnogorske manjine NZCH teži koristiti kulturu kao našu legitimaciju, odnosno njezino javno afirmiranje u svim sredinama u kojima živimo. NZCH inicira ili surađuje s drugima na cijelom nizu kulturnih programa koje ugrubo možemo podijeliti na:

izdavaštvo – Izdavačka djelatnost zaštitni je znak NZCH-a, s nekoliko biblioteka (*Luča, Plodovi veza, Zelene sveske, Svjedočanstva vremena*). NZCH izdaje i monografije, retrospektive, grafičke mape i brojnu drugu publicistiku.

kulturne manifestacije – Multidisciplinarnim programom *Dani crnogorske kulture* NZCH od 2004. nizom prvorazrednih izložbi, koncerata, kazališnih predstava, filmova istaknutih crnogorskih autora i mladih neafirmiranih stvaralaca javnosti Republike Hrvatske predstavlja suvremenu kulturnu scenu Crne Gore i karakteristike i obilježja njezine tradicionalne kulture. *Danima crnogorskog filma* i sudjelovanjem u programu *Dokumentarni film u Crnogorskom domu* predstavljeno je tradicionalno i suvremeno stvaralaštvo poznatih crnogorskih autora i prikazano više od 200 što igranih što kratkometražnih i dugometražnih dokumentarnih filmova. Crnogorska kinoteka je NZCH-u dodijelila *Povelju Ratko Đurović* za očuvanje i promociju crnogorske filmske baštine.

informiranje – NZCH izdaje časopis *Crnogorski glasnik* koji je službeno manjinsko glasilo Crnogoraca u Hrvatskoj.

Proslava 30. obljetnice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Proslava 30. obljetnice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Proslava 30. obljetnice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Proslava 30. obljetnice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb (sastavio Bojan Radulović, predsjednik Društva)

Podsjećanje na događanja oko osnivanja i sam čin osnivanja te kasnijeg djelovanja Društva treba započeti s danom 21. lipnja 1990. godine kada je u zagrebačkom restoranu „Plitvice” grupa od jedanaest Crnogoraca formirala Inicijativni odbor za osnivanje Društva „Montenegro”. U vrlo kratkom periodu od osnutka broj članova Društva narastao je s jedanaest na četrdesetak. Utvrđeni su i Temeljni ciljevi Društva, koji se i danas, u izvornom obliku, nalaze u preambuli Statuta Društva. Poseban naglasak na dio u nazivu Društva koji glasi „prijatelji Crne Gore” govori o osnovnim ciljevima Društva, tj. namjeri okupljanja ne samo na etničkoj osnovi, nego i na osnovi stvaranja visoko kvalitetnih i značajnih kulturnih programa koji će u određenom trenutku koristiti ili dugotrajno ostati trajnom ostavštinom svim građanima Grada Zagreba i Republike Hrvatske, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. To je obilježje ostalo snažnom pokretačkom snagom Društva sve do današnjih dana. Temeljnim ciljevima Društva i statutarnim odrednicama postavljena je osnovna svrha formiranja i djelovanja Društva, očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta, uz nastavak dobrosusjedskih odnosa i suradnju Hrvatske i Crne Gore na području kulture, umjetnosti, znanosti i politike, temeljenim na kontaktima koji sežu u daleku prošlost. Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je više od 250 osoba – članova i uvažениh gostiju. Stiglo je više od pedeset telegrama podrške iz Crne Gore, Hrvatske i drugih krajeva. Za prvog predsjednika Društva izabran je prof. dr. sc. Uroš Golubović, za predsjednika Glavnog odbora Pavle Spasić, a za tajnika Strahinja Marović. Dosadašnji predsjednici Društva bili su Uroš Golubović, Ljubomir Kuljača, Veselin Vujović, Danilo Ivezić, Dušan Mišković, Milanka Bulatović i Bojan Radulović (sadašnji predsjednik). Rješenjem Ministarstva uprave i pravosuđa Republike Hrvatske od 6. 12. 1990. godine Društvo je registrirano na temelju odredaba Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana iz 1990. godine.

Logika procesa i pojedinih njegovih faza, koji su se počeli odvijati na području bivše Jugoslavije bitno je odredila načine i mogućnosti djelovanja Društva kao i crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj, čiji je položaj predugo bio bitno otežan i dugogodišnjom vazalskom pozicijom službene Crne Gore, koja je sve do 2006. godine bila dijelom državne zajednice Srbije i Crne Gore, ranije SR Jugoslavije. Svoj stav spram matične domovine Crne Gore jasno je određen već na počecima osnivanja Društva, u kontaktima s nizom

intelektualaca u Crnoj Gori kada je, među ostalim, dogovoreno da će Društvo pružati pomoć Crnogorskom federalističkom pokretu (kasnije Crnogorski nacionalni pokret) organizirajući i sponzorirajući tiskanje knjige *Elementa Montenegrina* I i II. Inicirano je osnivanje Crnogorskog vijeća Europskog pokreta. Društvo je kontaktiralo te izrazilo podršku Odboru za povratak autokefalne Crnogorske crkve kao važnog povijesnog čimbenika crnogorske državnosti, a kontaktiralo se i s Društvom poštovalaca dinastije Petrović Njegoš i drugima. U suradnji s Hrvatskim vijećem Europskog pokreta Društvo je u Zagrebu organiziralo 5. travnja 1991. tribinu Mali narodi Europe – Crnogorski narod. Na tribini su sudjelovali crnogorski književnici, javni i kulturni radnici i čelnici nekih crnogorskih političkih stranaka. Tribina je u Crnoj Gori i Srbiji izazvala oštre napade, posebice u sredstvima javnog informiranja. Pružana je pomoć u međunarodnom priznanju Crnogorskog PEN centra, s kojim je suradnja intenzivirana u prvoj polovici 1991. u vrijeme borbe crnogorskih pisaca i intelektualaca, na čelu s akademikom Pavlom Mijovićem, za njegovo međunarodno priznanje. Svoj antiratni stav i osudu agresije Društvo je izrazilo organizacijom protestnog skupa u Europskom domu u Zagrebu u povodu napada na Dubrovnik i Hrvatsku. Na skupu je sudjelovao velik broj Crnogoraca. Cijeneći važnost skupa, Fond za spas Dubrovnika „Sveti Vlaho” pismeno je zahvalio Društvu. Više članova Društva „Montenegro” sudjelovalo je u probijanju opsade Dubrovnika i protestu svjetskoj zajednici i savjesti čovječanstva u konvojima Libertas I i II. Organizirana je izložba u humanitarne svrhe jednog od osnivača „Montenegra” akademskog slikara Dimitrija Popovića. Prihodom od prodaje kupljena je hrana i u studenom 1991. upućena kamionom za djecu u Vukovaru. U listopadu 1992. Društvo je javno podržalo i pozdravilo akciju kulturnih i znanstvenih radnika Cetinja i Crne Gore u osudi pljačke kulturnih dobara iz dubrovačke regije kao i nastojanjima za njihov povratak, koji je uslijedio u svibnju 1994. godine.

Društvo je bilo inicijator osnivanja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske (NZCH), a izrađivani su i zajednički programi. Uz te zajedničke programe i NZCH i „Montenegro” imali su i posebne programe. NZCH obavio je niz organizacijskih i drugih poslova i s Društvom „Montenegro” organizirao u Zagrebu 25. i 26. studenoga 1994. skup *Pola milenijuma Crnojevića stamparije*, uz učešće više intelektualaca i znanstvenika iz Crne Gore i Hrvatske. Krajem 1994. i u 1995. godini dolazi do prekida suradnje i sukoba s tadašnjim čelnim ljudima NZCH-a, koji je trajao je sve do 1999. U naznačenom periodu veći broj crnogorskih intelektualaca i uglednih pojedinaca napustio je redove NZCH-a.

U razdoblju od 1991. do 1998. godine Društvo je objavilo desetak knjiga. Osnivanjem Matice crnogorske 1994. godine započela je intenzivna suradnja Društva i Matice na kulturnom planu, a ta suradnja traje i danas. Početkom 1999. godine započinje proces objedinjavanja udruženja u Zagrebu sastankom predstavnika Društva „Montenegro” i Društva „Luča” o uspostavi suradnje i zajedničkim programskim aktivnostima, kojem se pridružuje i veći broj članova Društva „Montenegro – Montenegrina”. Nakon formiranja Koordinacionog odbora crnogorskih udruga Grada Zagreba 2002. u ožujku 2003. godine dolazi do njihova objedinjavanja u jednu udrugu, koja je tako dobila i brojnost i kvalitetu. S ponosom možemo reći da su s nama u aktivnostima i programskim događanjima sudjelovali i ugledni pojedinci iz javnog, kulturnog, znanstvenog i intelektualnog miljea Grada Zagreba crnogorskog porijekla. Od 1999. do 2006. godine Društvo najveći dio svojih aktivnosti koordinira s NZCH-om. Među prvim iz tog perioda je i „Stav o crnogorskom pitanju” iz svibnja 1999. naglašavajući da je riječ o stavovima Crnogoraca Hrvatske, ali da jedino građanima Crne Gore pripada pravo da odlučuju o svojoj sudbini i o svojoj državi. Od 11. do 18. 11. 2000. organizirano je i potpisivanje Peticije za samostalnu Crnu Goru. Članovi Društva uzeli su aktivno učešće u aktivnostima Nacionalne zajednice na izradi osnovnih dokumenata vezanih uz održavanje Prvog i Drugog kongresa crnogorskih iseljenika u New Yorku i na Cetinju. Ne zanemaruje se ni osnovna djelatnost i svrha postojanja Društva. U periodu od 2000. do danas organizirano je oko 200 izložbi, na kojima su bili zastupljeni afirmirani crnogorski umjetnici, akademski slikari na počecima umjetničke karijere, slikari amateri i članovi Društva i prijatelji Crne Gore. Tradicionalno, Društvo već godinama uspješno organizira Lučindanske susrete, u okviru kojih je i započeta manifestacija Dani crnogorske kulture. Tijekom Dana crnogorske kulture javnosti Republike Hrvatske predstavljaju se najznačajnija događanja u suvremenoj kulturi Crne Gore (gostovanjem pojedinaca, kazališnih predstava, glazbenih grupa, četvero pijanista, gitarista, violinista, opernih solista i sl.) kao i naša dostignuća na očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta. Doista smo postali prepoznatljivi u Zagrebu po nizu manifestacija. Uz Dane crnogorske kulture koje Društvo provodi u suradnji s NZCH-om, Društvo je bilo nositelj aktivnosti na predavljanju knjiga iz izdavačke djelatnosti NZCH-a te godišnjem obilježavanju Dana nezavisnosti i Dana državnosti Crne Gore. Od programa treba istaknuti „Dokumentarni film u Crnogorskom domu”, posebno uspješan i prepoznat od članstva, te izložbe slikara, kipara i fotografa amatera. Iznimno velik broj ostvarenih amaterskih izložbi svjedoči o povezivanju

s lokalnom zajednicom (autori koji su se prvi put predstavili javnosti, iz Zagreba, te gradova u bližoj ili daljoj okolini), a u programu „Crnogorsko veče u Zagrebu” uz domaće goste predstavljaju se i umjetnici iz Crne Gore. Stup i temelj programa kulturnog amaterizma Društva „Montenegro” leži u mješovitom Pjevačkom zboru „Montenegro” Zagreb, koji njeguje glazbenu crnogorsku baštinu, ali i pjesme šireg repertoara, popularnih u regiji koja spaja naše dvije domovine. Zbor broji dvadesetak članova i godišnje održi petnaestak nastupa, neke čak i u inozemstvu (Slovenija, Češka, Crna Gora). Ukupno djelovanje vjerojatno ne bi bilo moguće bez podrške institucija Republike Hrvatske i Grada Zagreba – Društvo „Montenegro” duguje veliku zahvalnost Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske te institucijama Grada Zagreba. Oni već desetljećima vrednuju i financiraju programe Društva i NZCH-a. Posebnu zahvalnost Društvo i NZCH duguju akademiku i umjetniku svjetskog glasa Dimitriju Popoviću koji je od osnutka pa do današnjih dana obilježio rad Društva. On je velikim i nesebičnim umjetničkim doprinosom dao pečat Društvu. Ne prođe godina, a da Popović u suradnji s Društvom i NZCH-om ne održi izložbu, izda grafičku mapu ili knjigu ili pak sudjeluje u književnim i filmskim večerima.

Danas broj članova Društva iznosi oko četiristo, no to su u velikom postotku stariji ljudi koji su sve su manje i manje aktivni, pa je njihova participacija u aktivnostima i programima uglavnom fluidne naravi i brojka onih koji dolaze na aktivnosti i/ili aktivno u njima sudjeluju iznosi uglavnom oko osamdeset članova. Slijedom toga osnovni ciljevi Društva usmjereni su na pomlađivanje članstva. Statistički gledano, zbog najvećeg broja miješanih brakova od svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj, i zbog vrlo slične kulture i jezika, druga i treća generacija Crnogoraca u Zagrebu dobrim su dijelom već asimilirani i ne pokazuju entuzijazam u smislu deklariranja sebe kao Crnogoraca. U tom smislu ne mogu sudjelovati u izborima za Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, a što se aktivnosti u programima Društva tiče, i tu je participacija minimalna. Predsjedništvo Društva je iz tog razloga u 2024. godini usmjerilo svoje snage u motiviranje crnogorskih studenata koji studiraju u Zagrebu da postanu članovi Društva i aktivno sudjeluju u programima i/ili volontiraju. Zauzvrat će dobiti odriječene ruke da se okupljaju i druže u Crnogorskom domu te da predlažu Predsjedništvu svoje ideje za programe za 2025. godinu te u njima aktivno sudjeluju. Sasvim je realno očekivati da će jedan dio tih studenata ostati u Zagrebu, ovdje sklopiti brak, osnovati obitelj, pa je cilj Društva da oni i njihova djeca postanu nova baza članstva Društva „Montenegro” Zagreb.

S događanja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb

S događanja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb

S događanja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb

S događanja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb

S događanja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro” Zagreb

Česi

Češka beseda Zagreb

Ova je udruga pod nazivom Češka beseda (Česká beseda) osnovana 1874. godine kao kulturno i prosvjetno društvo Čeha u Zagrebu. Utemeljitelj Češke besede bio je Josef Vaclav Frič, znameniti češki domoljub. Prvo sjedište Češke besede bilo je u dvorišnoj zgradi u Ilici 54. Već nakon dvije godine postojanja Češka je beseda brojila više od sto članova. Beseda je već 1884. godine organizirala put u Prag za svoje članove. Budući da se broj članova povećavao, članstvo se počelo okupljati u gostionicama koje su držali Česi. Posebno se okupljala mladež koja se nije slagala s vodstvom Besede, pa su 1894. godine organizirali poseban klub Općina Chroustovice. Godinu dana kasnije pristupili su Češkoj besedi i osvežili njezine aktivnosti. Češka beseda Zagreb jedna je od najstarijih čeških udruga koje djeluju u kontinuitetu u Europi izvan Češke. Knjižnica Češke besede utemeljena je 1882. godine. Godine 1913. osnovano je daljnje društvo zagrebačkih Čeha pod nazivom Češki iseljenik (Český vystěhovalec). U njemu su članovi bili činovnici, trgovci, obrtnici i radnici koji su smatrali da se na njih gleda s visoka u Besedi. Već 1914. godine izbijanjem Prvog svjetskog rata zabranjena je djelatnost ove udruge. To je društvo, pod utjecajem stvaranja Čehoslovačke Republike, svoje ime 1919. godine promijenilo u Čehoslovačka obec (Československá obec). Tijekom Prvog svjetskog rata i Beseda je zamrzнула svoje djelovanje te su knjige iz knjižnice poslane češkim borcima na bojište. U Besedi se nakon rata razvijalo amatersko kazalište koje je odigralo 181 predstavu. Obec je tijekom međuratnog perioda izdavala i svoje novine Društvene vijesti (Spolkové zprávy) te je imala više članova od Besede jer je okupljala „male ljude” koji su među zagrebačkim Česima ipak prevladavali. Oba su društva djelovala u Zagrebu usporedno sve do 1937. godine, kada je nakon izgradnje zajedničkog Narodnog doma u Šubićevoj ulici došlo do spajanja društava u jedno (1939. godine) pod nazivom Udružena društva Češka beseda i Čehoslovačka obec (“Spojené spolky Česká beseda a Československá obec”).

U vrijeme Drugog svjetskog rata zagrebački Česi primaju izbjeglice iz Čehoslovačke. Ubrzo nakon uspostave NDH djelatnost ujedinjenih društava bila je zabranjena, a Čehoslovački narodni dom preimenovan je u Češki narodni dom. U njega su prvo ušli Nijemci. Nakon njih Ustaška mladež, a zatim Hrvatski krugoval. Knjige na češkom iz knjižnice trebale su biti uništene, ali je profesora

koja je bila zadužena za uništavanje građe dala članovima da odnesu 90 % knjiga te su tako one spašene kod članova Društva. Odmah nakon oslobođenja Društvo je obnovilo svoju djelatnost, a u jesen je djelatnost obnovila i Češka dopunska škola. Zgrada Českog narodnog doma je nacionalizirana. Društvu je dodijeljen prostor na Dolcu 1. Nakon rata obnovljene su dramska sekcija, lutkarsko kazalište, knjižnica, a nastavila je s radom i kuglaška sekcija. Škola je 1965. godine prestala s radom. Pod nazivom Udružena društva Češka beseda i Čehoslovačka obec društvo djeluje sve do 1982. godine, kada je naziv društva promijenjen u naziv Češka beseda Zagreb s podnaslovom Društvo Čeha i Slovaka (Česká beseda Záhřeb – Spolek Čechů a Slováků). Tek 1998. godine u potpunosti je vraćen Društvu Češki narodni dom u Šubićevoj 20. Česi u Češkoj besedi Zagreb su u najvećoj mjeri nakon 1945. godine bili podrijetlom iz daruvarskog i drugih krajeva u RH u kojima žive u većem broju, dok su u prijašnjem periodu najveći broj njih dolazio iz Češke, osobito u doba Austro-Ugarske.

Češka beseda Zagreb okuplja pripadnike češke manjine odnosno građane češkog podrijetla kao i ostale građane Grada Zagreba i okolice koji prihvaćaju Statut Češke besede Zagreb. Rad Besede je javan. Beseda djeluje na kulturnom, prosvjetnom, humanom, zabavnom i gospodarskom području, njeguje češki jezik, pismo i običaje češke manjine u Republici Hrvatskoj. Beseda promiče razvijanje prijateljske suradnje između građana Republike Hrvatske i Republike Češke. Sekcije Češke besede Zagreb su vrtić-igraonica, sekcija njegovanja češkog jezika, knjižnica, arhiv, muzej, povijesna sekcija, kazališna skupina i literarna sekcija, pjevački zbor, glazbena skupina, turistička sekcija, planinarska sekcija „Krakonoš“, sekcija njegovanja tradicija te brige o starijim članovima „Prijatelj“ i zabavna sekcija. Zaslužnim radom svih članova odvijale su se kulturne aktivnosti poput tradicionalne zabave s plesom, bal pod maskama, doček proljeća majales, tradicijski blagdan svetoga Vavrlava, Katarinska zabava, Nikolinje i silvestrovska zabava, koncerti i kazališne, literarne i folklorne večeri.

Posebno je važna prosvjetna djelatnost Češke besede Zagreb. Škola je započela s radom 1922. godine u Krajiškoj ulici kao Češka dopunska škola. Školu je tada pohađalo oko 80 učenika podijeljenih u četiri skupine. Osim češkog jezika i književnosti učili su se i drugi predmeti poput povijesti, zemljopisa i pjevanja. Danas se češki jezik i kultura organizirano uče po modelu C. Za učenike osnovne škole organizirano je pri Osnovnoj školi Silvije Strahimir Kranjčević, a za učenike srednje škole pri X. gimnaziji Ivana Supeka u Zagrebu. Nastava se odvija u prostorima Českog doma. U Češkoj besedi organizirani su češki vrtić-igraonica za najmlađe i tečajevi češkog jezika za odrasle. Češka beseda Zagreb u vlasništvu ima Češki narodni dom u Šubićevoj 20 u Zagrebu.

Učenici češkog jezika i kulture – lutkari

Folklorna skupina Češke besede Zagreb „Jeteliček” u Pragu 2024. godine

Folklorna skupina Češke besede Zagreb „Záhřebske sluníčko” na Zrinjencu 2023. godine

Mladi u Češkoj besedi Zagreb 2024. godine

Pjevački zbor Česke besede Zagreb „Bohemia” u Pragu 2024. godine

Mađari

Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre”

Zagrebačko Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre”, osnovano 1932. godine, institucija je mađarske manjine u Hrvatskoj s dugom tradicijom. O radu Društva u prvih osam godina postojanja možemo doznati u knjižici izdanoj 1940. godine pod naslovom *Podnosimo izvješće (Számot adunk)*. U njoj se može pročitati da je Društvo osnovano 19. lipnja 1932. godine, kada su 64 studenta u đачkom domu u Tvrtkovoj ulici osnovali Kulturno društvo mađarskih akademičara u Zagrebu. Udruga se još iste godine – zahvaljujući donacijama redovitih i podupirućih članova – uselilo u unajmljene prostorije u zgradi na Zrinskom trgu 15 te je započelo svoju djelatnost. Organiziraju se poglavito kulturne i sportske manifestacije za mađarske studente. Akademske 1933./1934. godine započinje s radom menza, koja je – osim što je članovima osiguravala mogućnost jeftine i kvalitetne prehrane – imala i karitativni karakter: oni koji su na to bili prisiljeni, tu su mogli dobiti i besplatan ručak.

Rad menze bio je možda najvažniji razlog da se Društvo 1935. godine preseli u svoje dugogodišnje sjedište u Radićevu ulicu. Do 1941. godine broj redovitih članova kretao se između 100 i 130, dok je broj podupirućih članova s 210 iz 1933. narastao na 940. Udruga tijekom Drugog svjetskog rata djeluje pod imenom Zagrebačka mjesna grupa Kulturne zajednice Mađara u Hrvatskoj. Broj članova se smanjio, a većinu članstva umjesto studenata činili su Mađari, obrtnici i činovnici koji su živjeli u Zagrebu.

Dana 20. siječnja 1946. godine udruga ponovno mijenja ime i postaje Zagrebačko mađarsko kulturno društvo. U radu Društva, uz studente iz Vojvodine koji su ponovno počeli dolaziti, aktivno sudjeluju i istaknute osobe kulturnog života Hrvatske. Godine 1948. Društvo postaje članom Kulturnog saveza Mađara Jugoslavije osnovanog godinu dana ranije u Subotici. Savez kontinuirano materijalno pomaže rad Društva. Raspadom Kulturnog saveza Mađara Jugoslavije 1950. godine Društvo postaje članom Saveza mađarskih kulturnih društava Narodne Republike Hrvatske. Dana 4. travnja 1954. udruga se osamostaljuje te preuzima svoje današnje ime – Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre”. Rukovodstvo Društva ponovno preuzimaju zagrebački Mađari

i mađarski studenti na Sveučilištu u Zagrebu. Društvo „Ady Endre” još iste godine postaje članom Saveza Mađara Hrvatske osnovanog u Osijeku.

Šezdesete i sedamdesete godine prošlog stoljeća su „zlatne godine” Društva, kada je iz Baranje, Slavonije i Vojvodine godišnje dolazilo 50-ak novih studenata koji su u to vrijeme bili glavni pokretači rada. Tada se osnivaju šahovska i stolnoteniska sekcija, čak je postojala i nogometna momčad. Godine 1972., uz već postojeću literarnu sekciju i vrlo popularni glazbeni sastav, pod vodstvom učiteljice plesa gospođe Ildikó Varga osnovan je plesni ansambl.

Osamdesetih godina – zahvaljujući pionirskom radu gospođe Varga – Revijalni plesni ansambl MKD „Ady Endre” predstavljao je novost na razini cijele države. Neovisno o tomu što pretežitu većinu njegovih članova više nisu činili Mađari, plesni ansambl nije prestao njegovati nacionalnu baštinu, redovito je sudjelovao na folklornim smotrama i manifestacijama nacionalnoga karaktera.

Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća počinje se sve više osjećati utjecaj otvaranja viših škola i fakulteta u Osijeku i Vojvodini: broj mađarske mladeži na studiju na zagrebačkom Sveučilištu znatno je smanjen. Prazninu nastalu izostankom studenata ponovno su popunili Mađari koji žive u Zagrebu. Oduševljenja, želje da se nešto učini i nadalje nije nedostajalo, ali smanjivanje broja članova te promjene u uvjetima života postupno su doveli do pada kvalitete u radu Društva. Pod utjecajem diskoklubova koji su u glavnom hrvatskom gradu nicali poput gljiva nakon kiše osamdesetih se godina prestaje s organizacijom plesnjaka subotom navečer, raspuštaju se sportske sekcije, a članovi literarne sekcije okupljaju se tek prigodom pojedine proslave. Tomu usprkos uspjela se na doličan način proslaviti 50. obljetnica rada uz sudjelovanje više stotina nekadašnjih članova, među kojima je bilo i 30 osnivača. Taj uspjeh nije rezultat rada samo tadašnjeg predsjednika, već – u prvom redu – rada gospodina Tibora Tótha, glavnog pokretača Društva.

Od svibnja 1986. godine Društvo djeluje kao samostalna društvena organizacija. To razdoblje karakteriziraju znatno ograničene materijalne mogućnosti nastale kao posljedica gospodarske krize u zemlji. Djelatnost Društva ograničena je gotovo isključivo na rad plesnog ansambla. Tih su godina jedino prihodi ostvareni od plesnih tečajeva omogućili opstanak Društva. Početkom devedesetih zbog društvenih je promjena, raspada SFRJ i osamostaljenja Hrvatske otvoreno novo razdoblje života MKD-a „Ady Endre”. Godine 1992. zbog rata u zemlji 60. obljetnica postojanja proslavljena je vrlo skromno. Tom je prigodom Društvu ministar kulture i prosvjete Republike Mađarske dodijelio vrijednu plaketu *Pro*

Cultura Hungarica. Tada počinje slavljenje mađarskih nacionalnih praznika – 15. ožujka i 23. listopada – a paralelno s tim raste i zanimanje Mađara u Zagrebu, odnosno cijeloj Hrvatskoj spram slobodnog izjašnjavanja nacionalnog identiteta i društvenog života.

Tijekom ratnih godina članstvo Društva „Ady Endre” sudjeluje u gotovo svim značajnijim organizacijskim oblicima Mađara u Hrvatskoj. Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Demokratska zajednica Mađara u Hrvatskoj, Izviđački odred „Nikola Zrinski”, Interesna zajednica „Bela IV.”, sve su to na određeni način „djeca” Društva. Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre” među prvima je postalo članom Saveza mađarskih udruga.

Društvo od osnutka ima knjižnicu koja je iz godine u godinu sve bogatija. Pretežiti dio knjiga je u Društvo stiglo u obliku donacija iz različitih izvora. Najviše su poklonili nekadašnji članovi Društva, odnosno njihovi potomci koji više ne govore mađarski. Prije raspada bivše Jugoslavije novosadska je Novinsko-izdavačka kuća „Forum” također dostavljala manje donacije, dok je nakon društvenih promjena sve tješnja suradnja s knjižnicama iz matične zemlje rezultirala pojavom novijih naslova. Velik je problem što je zbog nedostatka prostora i nemogućnosti odgovarajuće sistematizacije knjižni fond od gotovo 6000 knjiga samo djelomično dostupan.

Audiovizualnu građu knjižnice čini 30-ak audiokaseta te 52 videokasete, većinom djela mađarskih filmskih klasika. Audiokasete su poklon članova – u prvom redu voditeljice dječje sekcije – nakon povratka s puta u Mađarsku, a videokasete su – uz nekoliko iznimaka – poklon Ministarstva vanjskih poslova Republike Mađarske iz 1994. godine. Kako bi se rad i rezultati sekcija spasili od zaborava u posljednjih 10-ak godina, u skladu sa skromnim mogućnostima, djelomično ili u potpunosti snimamo naše programe. Te se snimke nalaze u videoarhivu Društva. Trenutačno je na raspolaganju stotinjak sati videomaterijala.

Godine 2002. proslavljena je 70. obljetnica osnutka. Manifestacije tim povodom održane su pod pokroviteljstvom ministra nacionalne kulturne baštine Republike Mađarske i ministra kulture Republike Hrvatske. U toj je prigodi ministar Gábor Görgey dodijelio plaketu *Pro Cultura Hungarica* tadašnjem predsjedniku Društva gospodinu Péteru Szekeresu, koju mu je ministrov osobni izaslanik, politički tajnik gospodin László Kocsi uručio 26. rujna 2002. godine na svečanoj sjednici održanoj u povodu jubileja. U godini jubileja i Društvo je dobilo priznanje, *Plaketu grada Zagreba*, koju je uručila osobno gradonačelnica Zagreba.

Od svibnja 2004. godine nastaje krizna situacija u svezi s prostorijama Društva. Novi vlasnici prostora u dvorišnom dijelu Radićeve 32 namijenili su mu novi sadržaj te pozivaju Društvo da napusti svoje dugogodišnje sjedište. Rukovodstvo o tomu obavještava sve relevantne državne i gradske institucije, ali do proljeća 2007. nitko ne nudi odgovarajuće prostorije. Novi vlasnici u rujnu 2005. podižu tužbu pri Općinskom sudu u Zagrebu radi iseljenja Društva. Konačni rezultat tužbe zaključak je Općinskog suda kojim se određuje sudska ovrha predaje prostorija koja se provela 15. svibnja 2007. godine. Međutim, Društvo ne dopijeva na cestu jer samo nekoliko dana prije iseljenja Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom nudi Društvu prostor u Martićevoj 8, koji ono prihvaća. Preseljenje inventara odvija se tijekom rujna i listopada, a službeno otvorenje novih prostorija bilo je 21. listopada 2007. godine. Tijekom proljeća 2008. godine prostorije – s iznimkom velike dvorane – temeljito su obnovljene, u što je uloženo gotovo 200 000 kuna, a dobar dio sredstava prikupljen je zahvaljujući pretežno entuzijazmu nekoliko članova Društva.

Rukovodstvo i sekcije Društva – unatoč višegodišnjoj kriznoj situaciji – nastavljaju rad nesalomljiva duha zahvaljujući i trudu tadašnje predsjednice Marijane Selman. Rezultat toga je veličanstvena proslava 75. obljetnice osnutka Društva koja je zbog problema s prostorom prolongirana za 2008. godinu. Pokroviteljstvo nad proslavom obljetnice prihvatili su Gábor Demszky, gradonačelnik Budimpešte, i Milan Bandić, gradonačelnik Zagreba. U sklopu manifestacije održana je promocija knjige *Ponovno podnosimo izvješće (Ismét számot adunk)* autora Tibora Tótha u kojoj je opisana povijest Društva od samih početaka, izložba fotografija te kulturni program u kojemu su nastupili članovi svih sekcija Društva.

Useljenjem u novi prostor te njegovim primjerenim uređenjem nastaje novi zamah u aktivnosti Društva. Rezultat toga sve su sadržajni i kvalitetniji kulturni programi, ponovno pokretanje serijala znanstveno-popularnih predavanja pod naslovom Mađarska tribina (u suradnji s Društvom mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj i Vijeća mađarske nacionalne manjine Grada Zagreba), 2010. godine ponovno kreće s radom stolnoteniska sekcija, a 2012. osnovan je mješoviti zbor koji svojim nastupima znatno obogaćuje sadržaj pojedinih manifestacija te s jednakim uspjehom predstavlja Društvo i mađarsku nacionalnu manjinu na različitim manifestacijama u Zagrebu i izvan njega.

MKD „Ady Endre” i dalje aktivno djeluje na njegovanju mađarskog jezika i kulture. Uz brojne manifestacije i kulturne programe od veljače 2016. godine

za svoje je članove pokrenulo i radionicu učenja mađarskog jezika u sklopu koje oni članovi koji do sada nisu imali prilike učiti jezik, mogu savladati njegove osnove, a oni koji posjeduju osnovna znanja, ista mogu proširiti. Radi ostvarivanja pojedinih ciljeva te provođenja pojedinih aktivnosti surađuje s drugim udrugama Mađara (Izviđački odred Mađara „Zrínyi Miklós”, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj) i institucijama (Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Zagreba, dvojezično odjeljenje pri Osnovnoj školi Ivana Gundulića, mađarska skupina u sklopu Dječjeg vrtića „Potočnica”, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za hungarologiju). Danas je predsjednik Društva László Molnar.

„Ady Endre” na Zrinjercu

Članovi glazbene sekcije društva „Ady Endre” („Ady Endre” band)

Zbor društva „Ady Endre”

Dramska sekcija društva „Ady Endre”

Citraška sekcija društva „Ady Endre”

Odred izviđača „Zrínyi Miklós”

Odred izviđača „Zrínyi Miklós” osnovan je 1996. godine u Zagrebu. Predsjednik udruge od osnivanja je Janoš Liko, kojemu možemo u velikoj mjeri i zahvaliti postojanje i aktivnosti udruge do današnjeg dana. Iako već slabijeg zdravstvenog stanja u poodmakloj životnoj dobi, još i danas brine se o aktivnostima udruge i održava kontakte mailom s izviđačima i drugim udrugama iz cijeloga svijeta.

Odred izviđača je član sljedećih organizacija: Saveza izviđača Hrvatske, Zagrebačkog skautskog zbora, Mađarskog taborskog križa, Gilde mađarskih skauta rovera, Saveza mađarskih skauta u inozemstvu, Foruma mađarskih skautskih saveza, Udruge *Mađarska kultura i Europa*, Saveza udruga za kulturu i opće prosvjećivanje „Égtájak”, Foruma mađarskih civilnih udruga Karpatske regije. Udruga djeluje u više skupina: poletarci i pčelice, izviđači, mlađi brđani i brđanke i stariji brđani i brđanke.

Odred izviđača „Zrínyi Miklós” osnovan je s ciljem da pomogne upoznavanju i njegovanju tradicije, narodnih običaja i kulture mađarskog naroda, skrbeći

istovremeno, prema svojim mogućnostima, i za ostvarenje uvjeta obrazovanja na njihovu jeziku. Odred uzima sebi u zadatak i razvijanje prijateljstva i svih oblika konstruktivne suradnje izviđača Hrvatske i Mađarske, a osobito uzajamno upoznavanje kultura i širenje kulturne suradnje među zemljama.

Fondacija za mađarsku kulturu je predsjednika Odreda izviđača „Zrínyi Miklós” iz Zagreba za zasluge širenja mađarske kulture izvan granica Mađarske proglasila vitezom mađarske kulture. Prošle ga je godine unaprijedila u člana Savjetodavnog tijela Viteškog reda. Mađarski parlament Odredu je uz pismo zahvale 2012. godine dodijelio i srebrno odličje za rad. Kroz potpisivanje pisma namjere suradnje uobličili smo suradnju s organizacijom mladih u Zalakárošu u Mađarskoj i s Osnovnom školom Ivana Gundulića (polaznici te škole naši su zagrebački izviđači), a također s Izviđačkom školom iz Zagreba.

Članovi udruge uglavnom su djeca i učenici iz redova mađarske zajednice. Odlična suradnja s Osnovnom školom Ivana Gundulića, u kojoj već godinama djeluje naša udruga, doprinijelo je tome da učenici te škole, i mađarski i hrvatski, čine okosnicu Odreda.

Suradujemo i s ostalim mađarskim udrugama i institucijama. Članovi Odreda redovito se pridružuju zajedničkom polaganju vijenaca Mađara Zagreba kod biste Józsefa Antalla i spomen-ploče Sándora Petőfija. Na prijedlog naše udruge Fondacija za mađarsku kulturu dodijelila je 2011. godine Spomen-pehar MKD-u „Ády Endre” u povodu 80 godina postojanja za doprinos čuvanju, njegovanju i širenju mađarske kulture.

Već tradicionalno odlazimo na preuzimanje Betlehenskog svjetla u Beč i sudjelujemo na predaji Svjetla u zagrebačkoj katedrali. Izviđači našega Odreda svake godine odnesu taj simbol mira pred božićne blagdane u Dječji vrtić „Potočnica”, gdje ga dječica uz poseban program dočekuju. Svjetlo nosimo i u Osnovnu školu Ivana Gundulića, gdje ga predajemo tijekom svečanog programa, zatim u MKD „Ády Endre” na kićenje bora i božićni program, kao i u crkvu svetog Marka na mađarsku misu.

Niz godina sudjelujemo na proljetnom okupljanju izviđača „Pozdrav proljeću” i na „Bažuljjadi” u Brezovici, na kojoj smo 2013. osvojili prvo mjesto u kuhanju graha „Prvi kotlić 2013.”.

Kroz program „Upoznajmo Hrvatsku, upoznajmo Mađarsku” organiziramo posjete raznim krajevima obje zemlje, tako smo do sada već posjetili Kopački rit, Rastoke, špilje po Hrvatskoj, Balaton, Siget, Somogyvár, splavarili

Dravom itd. Sudjelovali smo i na Prvom međunarodnom izviđačkom kampu u Hrvatskoj, koji je organiziran uz potporu Europske komisije, na kojem su bili još mađarski skauti iz Seklerske zemlje (u Rumunjskoj), iz sjeverne Bačke te izviđači iz Mađarske i Hrvatske. Zahvaljujući Forumu mađarskih izviđača imali smo priliku posjetiti i mađarske izviđačke udruge u Americi. Naši izviđači sudjeluju i na svjetskom okupljanju izviđača, poznatom Jamoreeu (2008. godine u Poljskoj). Godišnje se izdaje bilten, informator Odreda „Kisbiró”. Odred je bio vrlo aktivan u mađarskim zajednicama u Baranji i istočnoj Slavoniji prijašnjih godina, čiju aktivnost imamo u planu ponovno pokrenuti uz pomoć Forumu saveza mađarskih izviđača.

Danas udругu vodi Zoltan Balaž-Piri, tajnica je Leonora Lenke Malić, a voditeljica odreda Katalin Hergovich. Rad udruge podupiru i pomažu Grad Zagreb i Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Odred izviđača „Zrínyi Miklós”

Odred izviđača „Zrinyi Miklós”

Odred izviđača „Zrinyi Miklós”

Odred izviđača „Zrínyi Miklós”

Odred izviđača „Zrínyi Miklós”

Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj (1996. – 2016.) (sastavio Horváth M. László)

Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj (DMZUH) osnovali su u Zagrebu 1996. mađarski znanstvenici, sveučilišni profesori i osobe s akademskom titulom te mađarski pisci i umjetnici. Većina njih članovi su i Vanjskog tijela Mađarske akademije znanosti (MTA Köztestület külső tagjai). Aktivnosti DMZUH obuhvaćaju sljedeće: provođenje znanstvenih projekata, izdavanje knjiga na mađarskom i hrvatskom jeziku, organiziranje konferencija, simpozija, tribina te znanstvenih i znanstveno-popularnih predavanja, povezivanje mađarskih znanstvenika u zemlji i inozemstvu itd. Naše Društvo pokrenulo je i prvu elektroničku novinu MAHO („Mađari u Hrvatskoj”) još 1998. godine.

Provođenje znanstvenih projekata bilo je najvažnije područje aktivnosti DMZUH-a. Ovi projekti bili su od interesa za mađarsku manjinu u Hrvatskoj, ali su neki bili i od međunarodnog, odnosno bilateralnog značenja. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ) financiralo je od 1997. godine pet trogodišnjih znanstvenih projekata. Riječ je o sljedećim projektima: 1) prof. dr. sc. Bognár András: „Značajke demografskog razvoja Mađara u RH”, 2) prof. dr. sc. Baráth Árpád: „Posljedice rata na zdravlje i socijalnu dobrobit Mađara u RH”, 3) prof. dr. sc. Gereben Ferenc i dr. sc. Horváth László: „Istraživanje identiteta pripadnika mađarske manjine u Republici Hrvatskoj”, 4) prof. dr. sc. Jadranka Damjanov: „Zrinski i Europa”, 5) prof. dr. sc. Szkála Károly: „Razvoj distributivno interaktivnog suradništva”.

Mađarska akademija znanosti (MAZ) financirala je četiri znanstvena projekta: 1) prof. dr. sc. Zsiha Kálmán: „Mađarska tehnička znanost u brodogradnji na Jadranu”, 2) prof. dr. sc. Szkála Károly: „Multimedijski rječnik u Panonskom bazenu”, 3) dr. sc. Andrási Anđelka: „D₀₀ propagator u Coulomb gaugeu” i 4) dr. sc. Krčmar Stjepan: „Fauna baranjskog obada (Tabanidae, Diptera) u sjeveroistočnoj Hrvatskoj”.

Europska unija financirala je projekt prof. dr. sc. Baráth Árpáda „Skrb starijih pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj” kao dio trogodišnjeg projekta od PRIAEA (Policy Research Institute on Ageing&Ethnicity – London) pod nazivom The Minority Elderly Care (MEC), koji su usporedo izvodili u deset europskih država.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ) od 2010. do 2012. financiralo je tri trogodišnja znanstvena projekta: 1) prof. dr. sc. Balta Ivan: „Julijanska akcija u Hrvatskoj” (koja obrađuje organiziranje obrazovanja na mađarskom jeziku na području Hrvatske), 2) prof. dr. sc. Bognár András: „Prirodni prirast mađarske manjine na području Hrvatske od 1991. do 2011.” i 3) dr. sc. Lábadí Zsombor: „Djelatnost mađarskog izdavaštva u Hrvatskoj do 2009.” (koji je imao cilj pripremiti cjelovitu bazu podataka o mađarskom izdavaštvu u RH).

Izdavaštvo Društva:

DMZUH do 2023. godine tiskao je sljedeća izdanja:

- 1) mr. Gábor Zoltán: Kazivanja, Zagreb, ISBN 953-6564-00-9, Zagreb, 1998.
- 2) prof. dr. sc. Damjanov Jadranka: Hrvatska/Mađarska/Europa (dvojezično izdanje), ISBN 953-6564-03-3, Zagreb, 2000.
- 3) prof. dr. sc. Damjanov Jadranka: Zrinski i Europa I, ISBN 953-6564-03-3, Zagreb, 2000.
- 4) prof. dr. sc. Jadranka Damjanov: Zrinski i Europa II., ISBN 953-6564-04-1, Zagreb, 2000.
- 5) Dunai N. János: Megmaradni (Obstati), ISBN 953-6564-05-X, Zagreb, 2004.
- 6) prof. dr. sc. Balta Ivan: Julijanska akcija u Slavoniji, ISBN 953-6564-06-8, Zagreb, 2006.
- 7) dr. sc. Zágorec Csuka Judit: Tragom Zrinskih, 978-953-6564-08-8, Zagreb, 2009.
- 8) mr. Gábor Zoltán: Gorke uspomene, 978-953-6564-08-8, Zagreb, 2010.
- 9) dr. sc. Gerner Eliza: Tragom mojih scenskih ostvarenja, ISBN 978-953-6564-09-5, Zagreb, 2011.
- 10) prof. dr. sc. Zsiha Kálmán: Holt tengerek (Mrtva mora), ISBN 978-953-6564-10-1, Zagreb, 2012.
- 11) prof. dr. sc. Bognár András, Demografski razvoj Mađara na području današnje Hrvatske od najranijih vremena do danas, Zagreb. 2023.

Osim toga, naše Društvo surađivalo je u izdavanju sljedećih knjiga:

- 1) Halasi-Kun György (Ed): Pollution and Water Resources – Columbia Univ. 1999/2000.
- 2) Magyarok a világban, Kárpát-medence, (Mađari u Svijetu, Panonski bazen), izdanje CEBA, Bp., (2000), Érintkezõ kultúrák, kisebbségi értékek – identitás, kultúra, kisebbség – (Kulture u doticaju, vrijednosti manjina, identitet, kultura, manjine) MTA-PAB, Pécs (2001)., izdavač Mađarska akademija znanosti.

Ostale važnije aktivnosti Društva jesu:

Član DMZUH-a zastupa u Vanjskom tijelu Mađarske akademije znanosti u Budimpešti mađarske znanstvenike iz središnje Hrvatske (ranije i iz istočne Hrvatske), kao i u Vanjskom tijelu Područnog ureda Mađarske akademije znanosti u Pečuhu. Izabrani predstavnik DMZUH-a zastupao je i mađarsku manjinu u Savjetu za Mađare izvan Mađarske pri predsjedniku Vlade Republike Mađarske. Naše Društvo bilo je suorganizator s Mađarskom akademijom znanosti sastanka Vanjskog tijela Mađarske akademije znanosti u Osijeku 26. rujna 2008. Četiri člana Društva dobitnici su nagrade „Arany János” Mađarske akademije znanosti.

Društvo je pokrenulo prve elektroničke manjinske novine (još 1996.) i sustav za informiranje pod nazivom MAHO (Mađari u Hrvatskoj). One su prestale s radom zbog nedostatka financijskih sredstava. Naše je Društvo kao suorganizator organiziralo Prvi sastanak likovnih umjetnika iz Hrvatske i Mađarske pod nazivom „Višestoljetne veze likovnih umjetnika Mađarske i Hrvatske, kao i njihova veza s europskom kulturom” (1997.).

Društvo je 1997. pokrenulo Mađarsku tribinu u sklopu koje su jednom mjesečno održavana predavanja. Ta tribina aktivna je i danas u suradnji s Mađarskim kulturnim društvom „Ady Endre” te uz potporu Vijeća mađarske manjine Grada Zagreba. DMZUH je 1998. u Zagrebu organizirao međunarodnu konferenciju „Mađari u Hrvatskoj jučer i danas”. DMZUH je inicirao pokretanje Katedre za mađarski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Osijeku 2006., a program Katedre koji je usvojen izradili su članovi DMZUH-a. Od članova DMZUH-a Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa imenovalo je recenzente za evaluaciju Mađarskog obrazovnog programa za sljedeće predmete: zemljopis, povijest, likovni odgoj te priroda i društvo.

DMZUH je 2005. osnovao i podružnicu u Osijeku. Član DMZUH-a sudjelovao je u radu Savjeta za stipendije Mađara iz Hrvatske (Horvátország Magyar Ösztöndíj Tanács), koji je podijelio stipendije po ovlaštenju Odjela za Mađare Ministarstva obrazovanja Republike Mađarske. Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj 2015. započelo je s inicijativom pokretanja organizirane suradnje u panonskom bazenu na temama od vitalnog zajedničkog interesa kao što su ekologija, energija, hrana i zdravlje. Prateći preporuke i strategiju EU-a i Horizonu 2020, inicijativu projekta KARPRO podržala je Mađarska akademija znanosti. Godine 2016. održano je savjetovanje u Pečuhu pod nazivom KARPRO – ciljevi i perspektive. Na savjetovanju su prihvaćene dugoročne programske odrednice. Savjet za nacionalne manjine uskratilo je financiranje DMZUH-u još 1997. Od MZOŠ-a naše je Društvo dobilo financijske poticaje samo u dva navrata: 1997. – 2000. i 2010. – 2012.

Izdavačka djelatnost Društva mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj

Predavanja u organizaciji Društva mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj

Predavanja u organizaciji Društva mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj

Glazbena točka u organizaciji Društva mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj

Makedonci

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj formirana je 22. prosinca 1991. godine i već 33 godine djeluje kao etnička i nacionalna zajednica, odnosno kao apolitička i neprofitna udruga. Njezina temeljna djelatnost sastoji se u očuvanju nacionalnog identiteta i entiteta, njegovanju jezika, folkloru, pisane riječi, kulturnih i prirodnih bogatstava Makedonije, povijesnih činjenica i istina te održavanju tijesnih kontakata s matičnom državom i suradnjom s njezinim institucijama. Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj uspješno surađuje s makedonskim Veleposlanstvom u Republici Hrvatskoj, Makedonskom pravoslavnom crkvom u Hrvatskoj, vijećima i predstavnicima makedonske nacionalne manjine te sa svim mjerodavnim institucijama u Hrvatskoj i Makedoniji. U sastavu ZMRH-a djeluje šest makedonskih kulturnih društava: Makedonsko kulturno društvo „Ohridski biser” Zagreb, Makedonsko kulturno društvo „Braća Miladinovci” Osijek, Makedonsko kulturno društvo „Makedonija” Split, Makedonsko kulturno društvo „Ilinden” Rijeka, Makedonsko kulturno društvo „Biljana” Zadar i Makedonsko kulturno društvo „Sv. Kiril i Metodij” Pula. Programska orijentacija ZMRH-a i društava veoma je ambiciozna i raznolika, a sastoji se od glazbeno-scenskih, likovno-izložbenih, književno-lingvističkih, informativno-obrazovnih, prosvjetno-pedagoških i povijesno-nakladničkih aktivnosti. Na nivou ZMRH-a obilježavaju se veći i značajniji jubileji i blagdani. Svake se godine tradicionalno proslavlja Ilinden, zatim Dan Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj, Racinov dan – Bijela svitanja, Dani braće Miladinov, Dani sv. Kirila i Metodija, Dani glagoljaša, Stvaralaštvo makedonskih umjetnika u Hrvatskoj, Dani makedonske kulture, Dani makedonskog filma, a organiziraju se i razne izložbe, promocije i tribine.

Osobiti uspjeh ZMRH-a je održavanje Ljetnog kampa – škole makedonskog jezika s radionicama za učenike pripadnike makedonske nacionalne manjine Republike Hrvatske. Otvorene su i rade dopunske izborne nastave makedonskog jezika i kulture za učenike u osnovnoj školi u Zagrebu, Puli, Osijeku, Rijeci i u Splitu te dopunske izborne nastave makedonskog jezika i kulture za učenike u srednjoj školi u Zagrebu, Rijeci i Osijeku. Također, već nekoliko godina zaredom održava se i Radionica za njegovanje makedonskog jezika za odrasle u Zagrebu i Rijeci.

Za svoj rad Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj dobila je nekoliko priznanja, među kojima i priznanje „Povelja Republike Makedonije” od predsjednika Republike Makedonije dr. Đorgea Ivanova za osobite zasluge i dostignuća u svojoj djelatnosti kao organizacija za čuvanje i promicanje makedonskih povijesnih, kulturnih i duhovnih tradicija i vrijednosti u svijetu te za doprinos unapređenju prijateljskih odnosa i suradnje između Makedonije i Hrvatske. Zajednica je primila i priznanje za suradnju i doprinos u promicanju i razvitku kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina na manifestacijama kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina u Hrvatskoj od Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Unutar makedonskih kulturnih društava formirane su različite sekcije kao što su folklorne, pjevačke, instrumentalne, recitatorske, športske, dječje, etnoradionice, kulinarske itd. Makedonska kulturna društva održavaju i samostalne kulturne manifestacije, a nastupaju i na kulturnim manifestacijama diljem Hrvatske. Programske aktivnosti Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj financiraju se sredstvima iz državnog proračuna Republike Hrvatske posredstvom Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, sredstvima ministarstava Hrvatske i Makedonije, sredstvima na razini gradova i županija RH te ostalim individualnim donacijama. Realizacija programa prati se preko Hrvatske radiotelevizije, i to u emisijama multinacionalnog programa za nacionalne manjine Prizma, radijskim emisijama nacionalnih manjina te u dnevnom tisku i drugim medijima.

Logo Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Događaj u organizaciji Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Nastup Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Događaj u organizaciji Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Ljetna škola makedonskog jezika

Makedonsko kulturno društvo „Ohridski biser” Zagreb (sastavila Violeta Šterjova)

Makedonsko kulturno društvo „Ohridski biser” iz Zagreba osnovano je 26. listopada 2005. godine s ciljem održavanja duhovnog i kulturnog identiteta makedonske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Temeljna djelatnost Društva sastoji se u očuvanju nacionalnog identiteta i entiteta, njegovanju jezika, folklora, pisane riječi, kulturnih i prirodnih bogatstava Makedonije, povijesnih činjenica i istina te održavanju kontakata s matičnom državom i suradnjom s njezinim institucijama. Naš osnovni cilj je da budemo lojalni i dostojni građani Republike Hrvatske i dostojni ambasadori Makedonije. Programske aktivnosti MKD-a „Ohridski biser” Zagreb financiraju se sredstvima državnog proračuna Republike Hrvatske posredstvom Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. MKD „Ohridski biser” Zagreb ima sljedeće sekcije: Pjevačka skupina „Momi biserni”, instrumentalna sekcija „Ohridski biser”, folklorna sekcija „Kitka”, etno radionica „Razboj”, Literarno-dramska sekcija „Lenka”, likovna sekcija „Slikarski kutak”, radionica makedonskog jezika za odrasle i kulinarska sekcija „Ukusni zalogaj”.

Programska orijentacija Društva veoma je ambiciozna i raznolika, a sastoji se od glazbeno-scenskih, likovno-izložbenih, književno-lingvističkih, informativno-obrazovnih, prosvjetno-pedagoških i nakladničkih aktivnosti. Sve programe Društvo provodi organiziranjem samostalnih i zajedničkih kulturnih manifestacija, a sve se to realizira u suradnji s kulturnim institucijama u Republici Hrvatskoj. Najznačajnije manifestacije MKD-a „Ohridski biser” Zagreb su Dani makedonske kulture, kojima su obuhvaćene Vasilica – Stara Nova Godina, Makedonska večer, Dan žena, Sv. Trifun i Sv. Valentin, izložbe slika, razne tribine i promocije knjiga, potom Božić, Nova godina, Sv. Nikola i drugo. Vrlo su važni i Dani makedonskog filma, a u studenom su Racinovi dani u Samoboru, gdje je izdana njegova zbirka pjesama *Bijela svitanja*. Prvi predsjednik Društva bio je Marjan Gavrovski, a zatim Blagoj Šterjov. Danas je predsjednica Društva Violeta Šterjova, a potpredsjednik Cvetko Popovski.

Nastup Makedonskog kulturnog društva „Obridski biser” Zagreb

*Članovi Makedonskog kulturnog društva „Obridski biser” Zagreb u Samoboru
pred bistom Koče Racin*

Događaj u organizaciji Makedonskog kulturnog društva „Ohridski biser” Zagreb

Događaj u organizaciji Makedonskog kulturnog društva „Ohridski biser” Zagreb

Nijemci

Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj

Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj (Gemeinschaft der Deutschen in Kroatien) neprofitna je udruga sa sjedištem u Zagrebu. Udruga ima 360 članova, a predsjednik joj je dr. Ivan Rittig. Nakon nekoliko premještanja sjedište Zajednice nalazi se u samom srcu Zagreba u Palmotičevoj ulici 20/1. U tim prostorijama nalazi se tajništvo udruge, mala knjižnica, koncertna dvorana, kafić i učionice koje omogućuju bogate aktivnosti te redovita okupljanja. U *Heimu*, što je općeprihvaćen naziv sjedišta udruge, održavaju se probe pjevačkog zbora, plesne i dramske grupe, tečajevi njemačkog jezika i predavanja, izložbe, koncerti, skupštine i sastanci udruge te ostala događanja koja su organizirana za članove i posjetitelje. Ciljevi i zadaće udruge su okupljanje pripadnika njemačke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj radi udruživanja njihovih interesa, očuvanja i razvijanja nacionalne svijesti i identiteta, očuvanja i razvijanja kulturno-civilizacijskih vrednota njemačkog naroda na području Republike Hrvatske, održavanja kulturnih i drugih veza s matičnom zemljom i zemljama njemačkog govornog područja, ostvarivanja interesa njemačke nacionalne manjine i njezinih pripadnika u zemlji i inozemstvu, brige o poštovanju Ustavom i zakonskim propisima zagarantiranih manjinskih prava za njemačku i druge nacionalne manjine, kulturnog, umjetničkog i povijesno-publicističkog rada za potrebe njemačke manjine i njemačkih organizacija, promicanja i razvijanja duha međunacionalne tolerancije, štovanja prava i međusobne pomoći, održavanja veza i suradnje s Goethe institutom u Zagrebu te suradnje s udrugama njemačkih manjina u drugim zemljama.

Zajednica se sastoji od više odjela, odnosno sekcija. *Kulturtreffen* je kulturna manifestacija u organizaciji Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj – Zagreb nastala 2008. godine kad su bili i prvi nastupi na otoku Rabu. Svake godine od tada uspješno nastupaju s programima na otoku Rabu i Rapskim svečanostima. Od 2013. godine manifestacija se odvija i u Zagrebu. U Zajednici Nijemaca u Hrvatskoj, u Zagrebu, njemački pjevački zbor osnovan je u listopadu 1996. godine pod ravnanjem prof. Miloša Laloševića i pod nazivom *Drei Rosen aus Vukovar*, a u čast mnogih članova koji su bili prognanici iz Vukovara. U listopadu 2003. godine, povratkom Vukovaraca, na skupštini Zajednice Nijemaca

odlučeno je da novi naziv zbora bude *Deutscher Sängerkhor Zagreb*. Zbor ima 30 aktivnih članova i djeluje neprekidno od osnivanja. Dirigentica zbora od 1999. godine je Melinda Emih Ovčarić, akademska glazbenica, a od 2022. godine profesor Miroslav Salopek. Prof. Marina Šoštar predsjednica je Zbora, moderatorica na priredbama te osoba za odnose s javnošću povezane s aktivnostima zbora. *Punkte/Točkice* naziv je kazališne grupe za djecu i mladež koja u sklopu Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj Zagreb djeluje od 2001. godine. Redateljica predstava Tatjana Antić dramska je pedagoginja koja ima certifikat Theaterpädagogisches Zentrum Köln (2003.). *Plesna skupina Rude /Tanzgruppe Rude* naziv je plesne skupine Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj osnovane 2006. godine. Grupa okuplja 18 članova i kroz ovaj bogat niz godina svojim nastupima mnoga naša događanja čini još bogatijima i svečanijima. *Tanzgruppe Rude* pleše alpske plesove prema koreografiji mag. Ivana Gorana Matoša. Voditelj plesne skupine je mr. sc. Josip Lebegner, dipl. ing. Recitatorska grupa *Edelweiß (Runolist)* nastaje 2010. godine imenovanjem recitatorske grupe koju je 11. travnja 2008. osnovala prof. Nada Rapp u Heim-u, Zajednici Nijemaca u Zagrebu. Stalni članovi grupe bili su Marija Buj, Igor Ercegović, Miro Nižić, Marina Šoštar, ujedno i zamjenica voditeljice, te voditeljica skupine Nada Rapp. Nakon smrti gospođe Rapp recitatore vodi Tatjana Antić. *Divertimento – studio povijesnog plesa*, čija je koreografkinja i voditeljica Vlasta Rittig, postao je Ansambl povijesnog plesa Zajednice Nijemaca od 2018. godine.

Logo Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj

Članovi Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj

Članovi Zajednice Nijemaca u Hrvatskoj

**Narodni savez Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj /
Volksverband der Deutschen und Österreicher in Kroatien
(sastavila Jasminka P. Petter)**

Pripadnici njemačke i austrijske nacionalne manjine organizirali su i osnovali prvu udrugu na Skupštini održanoj 6. veljače 1991. u Zagrebu. Udruga je registrirana 30. kolovoza 1991. godine kao Udruženje Nijemaca i Austrijanaca Hrvatske. S obzirom na društvene promjene mijenjali su se i nazivi udruge u Narodni savez Nijemaca Hrvatske te u sadašnji naziv – Narodni savez Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj, a članstvo čine deklarirani pripadnici njemačke i austrijske nacionalne manjine, njihove obitelji i pridruženi članovi. Predsjednica je Jasminka P. Petter od 1993. godine. Počasni predsjednik bio je akademik Ivan Supek. Dopredsjednici su bili prof. Ivan Obertlik, akademik Ivo Šlaus, prim. dr. sc. Peter Brinar, prof. dr. sc. Hrvoje Kačić i prim. dr. med. Ivan Štajner. Narodni savez je udruga s velikim brojem aktivnih članova u Gradu Zagrebu, ali i diljem Republike Hrvatske. Programi su održavani više od tri desetljeća. Održano je više od stotinu izložbi likovne i primijenjene umjetnosti, fotografija i knjiga uz projekcije filmova i aktivnu multimedijalnu i dokumentarnu sekciju. U Europskom domu Zagreb, gdje je djelovao Narodni savez, Jasminka Petra Petter, akademik Ivan Supek i akademik Ivo Šlaus vodili su tribine, okrugle stolove, prezentacije i promocije s velikim brojem osoba u programskom sudjelovanju. Tradicijski je svake dvije godine Narodni savez postavljao izložbu „Zagreb – metropola kulture” u Europskom domu Zagreb autorice Jasminke Petre Petter. Desetljeća programske aktivnosti nisu bila samo financirana od Grada Zagreba i od institucija, već su ostvarena i volonterskim djelovanjem, društvenim entuzijazmom i sudjelovanjem njemačke i austrijske nacionalne manjine koja je ostavila bogat kulturni doprinos u suvremenoj znanosti, kulturi i umjetnosti. Programi su snimani videozapisima, objavljivani su osvrta i tiskano je pet knjiga u nakladi Narodnog saveza. Sjedište udruge bilo je na sljedećim zagrebačkim adresama: Boškovićeve 2, Medveščak 2, Iblerov trg 8, Kaptol 19, a sadašnje je sjedište u Zvonarničkoj 1a. Predsjednica Jasminka P. Petter bila je dva mandata birana za predstavnicu njemačke nacionalne manjine u Gradu Zagrebu i primila je priznanje i medalju Grada Zagreba. Narodni savez Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj za predložene programe financiran je sredstvima državnog proračuna putem Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i sredstvima za kulturne programe Grada Zagreba.

Članovi Narodnog saveza Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj na zbivanju na Zrinjevcu

Skupština Narodnog saveza Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj

Poljaci

Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik”

Tijekom druge polovice 80-ih godina 20. stoljeća Poljaci (većinom Poljakinje) susretali su se u Zagrebu u prostorijama Generalnog konzulata Republike Poljske i tada se na jednom od sastanaka rodila ideja osnivanja organizacije poljske dijaspare. Zahvaljujući podršci tadašnjih konzula, poduzeti su koraci u pravcu ishođenja dozvole za registraciju organizacije poljske manjine u Hrvatskoj. Entuzijazam i inicijativa nekoliko gospođa nakon višemjesečnih nastojanja urodili su plodom. Nakon pripreme Statuta i popisa članova (članske ankete ispunilo je oko 60 osoba) dana 16. veljače 1990. registrirana je organizacija poljske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Odlučeno je da će nositi ime Nikole (Mikołaja) Kopernika. Od samog početka važno područje djelatnosti Udruge bilo je poučavanje poljskog jezika, posebno djece i mladih, s obzirom na njegovu važnost za održavanje nacionalnog identiteta. S vremenom je rastao broj članova, sastanci su se održavali redovito, a područje djelovanja Poljske kulturne udruge brzo se širilo. Svojom djelatnošću Poljska kulturna udruga nastojala je podmiriti različite potrebe poljske dijaspare iz Zagreba i okolice jer je to u početku bila jedina organizacija poljske manjine u cijeloj Hrvatskoj.

U teškom razdoblju rata u Hrvatskoj u prvoj polovici 90-ih godina Udruga je pažnju usmjerila na pomaganje ljudima ugroženima ratom. Upućivala je apele i pozive za pomoć poljskim i međunarodnim organizacijama, svetom ocu Ivanu Pavlu II., predsjedniku RP Lechu Wałęsi, poljskom parlamentu, Crvenom križu i Udruženju „Poljska zajednica” (Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”). Primljenu pomoć upućivala je Poljacima koji su živjeli diljem Hrvatske od Vukovara do Dubrovnika te hrvatskim institucijama, Caritasu, kućama za nezbrinutu djecu i slično. Pomoć su pružali i pripadnici Poljske vojske – poljskog bataljuna, koji su boravili u Hrvatskoj u misiji UN-a. PKU je poljske vojnike pozivao na svoja druženja, primjerice božićne susrete, kako bi u inozemstvu mogli osjetiti ozračje i toplinu poljskog doma. Nakon završetka Domovinskog rata PKU „Mikolaj Kopernik” svoju je aktivnost usmjerio na razvijanje suradnje sa sličnim organizacijama poljske dijaspare u drugim zemljama i s organizacijama u domovini. Među ostalima, od 2001. godine PKU član je Europske unije

zajednica poljske dijaspore (Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych). Godine 2003. u Zagrebu je održan regionalni susret te Unije na kojem su se okupili predstavnici organizacija iz 19 zemalja, kojem je Poljska kulturna udruga bila domaćin. Djelatnost Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik” s vremenom su podržale različite poljske i hrvatske institucije. Poljska kulturna udruga dobiva financijsku potporu od Udruženja „Poljska zajednica”, Zaklade „Pomoć Poljacima na istoku” te hrvatskog Savjeta za nacionalne manjine. Godinama su rad udruge podržavali i različiti sponzori i privatne osobe, prepoznajući važnost njezine djelatnosti za promociju poljske kulture, tradicija i običaja. Posebnu značajnu podršku godinama pružali su udruzi Bronisław Kułaga iz „Eksportdrwa” i Bronisław Walaszek iz „Vindije”. U samom osnivanju Udruge i u prvim godinama njezina djelovanja značajnu ulogu odigrala je Walentyna Lončarić, koja je radu u Poljskoj kulturnoj udruzi posvetila mnogo svoje energije. Godinama je obnašala funkciju predsjednice. Godine 2010. za dugogodišnji rad odlikovana je visokim poljskim odlikovanjem, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Poljska kulturna udruga za njezin trud nagradila ju je titulom počasne predsjednice. U prvim godinama uz Walentyu Lončarić radila je skupina ne manje predanih i entuzijastičnih osoba: Jolanta Więckowska-Matić (prva predsjednica), Janina Wojtyna-Welle, Irena Duić, Lidia Cieślińska-Živčić, Krystyna Simić, Walentyna Kereković, Jadwiga Jakus i drugi. Poučavanjem poljskog jezika bavile su se Jolanta Sychowska Kavedžija i Barbara Kryżan-Stanojević. Udruga godinama nije imala vlastiti prostor, a za sastanke se okupljala na različitim mjestima, primjerice u zgradi Veleposlanstva Republike Poljske na Krležinu Gvozdu ili u prostorima koje su joj ustupale druge manjinske organizacije, Češka beseda (tada na zagrebačkom Dolcu) ili mađarska udruga u Vodovodnoj ulici. Udruga mnogo duguje podršci Generalnog konzulata, a kasnije Veleposlanstva RP u Zagrebu. Godine 2003. Udruga je uspjela dobiti na korištenje prostor u dvorišnoj zgradi u Mesničkoj 6. Usprkos ograničenoj površini i tehničkim problemima same zgrade, taj je stan godinama služio Udruzi kao mjesto sastanaka i priredbi, sjedište knjižnice i skladište godinama skupljenih materijala korištenih u djelatnosti društva, primjerice poljskih narodnih nošnji. Godine 2016. sjedište je premješteno u veliki prostor u Savskoj, koji omogućuje okupljanje većeg broja ljudi te realizaciju mnogih projekata, predavanja, izložbi i kulturnih priredbi. Nastojanja da se dobije novo sjedište i rad na njegovu uređenju i opremanju pripadaju razdoblju kada je predsjednica Udruge bila Barbara Kryżan-Stanojević. Osim aktivnosti usmjerenih na poučavanje poljskog jezika, što je od trenutka osnivanja Poljske

škole (a prije toga Školskog konzultativnog centra pri Veleposlanstvu RP u Zagrebu) 2005. godine prestalo biti glavna briga udruge, djelatnost udruge usmjerena je u tri osnovna pravca. Jedan je podrška Poljacima u Hrvatskoj, što je bilo važno posebno u prvim godinama postojanja Udruge. Osim toga, velika se pažnja poklanja njegovanju poljskih običaja i promociji poljske kulture u Hrvatskoj. Na oba ova područja PKU je stalno aktivan i ostvaruje mnoge projekte. Udruga je tijekom 30 godina postojanja mnogo postigla i uspostavila brojne kontakte, vrlo vrijedne za poljsku zajednicu. Članovi Udruge koriste svaku priliku kako bi popularizirali Poljsku u hrvatskoj javnosti, a u poljskim krugovima – Hrvatsku. Zahvaljujući prijevodima koje su napravili članovi Udruge, izdane su mnoge knjige. Članovi Udruge su i autori publikacija o Poljskoj. U povodu stote godišnjice poljske nezavisnosti izašla je iz tiska knjiga Magdalene Najbar-Agičić „Druga Republika: Poljska u međuraću 1918. – 1939.“. Poljska kulturna udruga također je suorganizator festivala povijesti *Klifefest*, zahvaljujući čemu se u njegovu programu pojavljuju teme vezane uz povijest Poljske. Godine 2019. u okviru *Klifefesta* predavanje je održao prof. Andrzej Friszke. Godine 2004. u okviru PKU-a „Mikolaj Kopernik“ osnovana je vokalna skupina „Visla“, koja od tada redovito sudjeluje na smotrama folklornog stvaralaštva nacionalnih manjina Grada Zagreba te na drugim festivalima i priredbama u Hrvatskoj, u Poljskoj i u inozemstvu. Skupina „Visla“, koju vode profesionalni dirigenti, godinama širi svoj repertoar. Izvodi poljske folklorne, domoljubne, vjerske i popularne pjesme. Nastupa u prekrasnim poljskim narodnim nošnjama, čime privlači pažnju gledateljstva i mnoge pohvale. Dugo vrijeme vokalnu skupinu vodila je Walentyna Lončarić, a danas rad „Visle“ vodi Janina Wojtyna-Welle. Od 2006. godine djelovala je također omladinska plesna skupina, koja je nakon nekoliko godina nažalost prestala s radom. Osim glazbene tradicije, Udruga njeguje i druge, one vezane uz proslave tradicionalnih vjerskih blagdana. Godinama su se članovi Udruge okupljali na svetoj misi u povodu Uskrsa, na Cvjetnicu, prije tzv. Uskrsnog doručka u sjedištu Udruge, na božićnoj misi i božićnom susretu. Svake godine prije Uskrsa organizirana je radionica izrade poljskih uskrasnih palmi od svježih i suhih grančica i cvijeća. Krajem studenoga pak organizira se radionica izrade adventskih i božićnih ukrasa. Sve više pažnje privlače kulinarske tradicije koje se također njeguju u Zagrebu. U Udruzi su organizirana takozvana „bigosovanja“, to jest natjecanje za najbolji bigos (poljsko tradicionalno jelo).

Od 1990. godine Udruga izdaje svoj bilten, koji se od 2011. zove „Kopernik“. On izlazi kao tromjesečnik, a svake godine ima i specijalni broj. Tekstovi u „Koperniku“ objavljuju se na poljskom i hrvatskom jeziku. Svaki broj donosi

kroniku događaja te članke koji govore o poljskoj kulturi, povijesti i jeziku. Brojevi „Kopernika” dostupni su u tiskanoj formi te na internetskoj stranici udruge koju vodi Arkadiusz Niziński, a koja je aktivna od 2012. godine. Sada je glavna urednica „Kopernika” Małgorzata Vražić. Od 2001. godine u Udruzi radi kazališna skupina „Opservatorij” koju vodi Jolanta Sychowska Kavedžija. Kazališna skupina uključena je u zagrebačku manifestaciju *Noć knjige* i tom prilikom prikazala je dvije dvojezične premijere predstava temeljenih na tekstovima poljskih autora.

Tijekom godina rada naše Udruge mijenjala se uprava, no uvijek su za aktivan rad zaslužne bile predsjednice i osobe u Upravnom odboru, koje su tome radu posvećivale mnogo vremena i truda. Prva predsjednica bila je Jolanta Więckowska Matić, druga Walentyna Lončarić, zatim Lidija Cieślińska-Živčić, Krystyna Simić, pa opet Walentyna Lončarić, Jolanta Sychowska Kavedžija i Barbara Kryżan-Stanojević te Magdalena Najbar-Agičić. Sada već drugi mandat funkciju obnaša Jolanta Sychowska Kavedžija. U okviru Udruge osnovana je Sekcija umirovljenika, koju je vodila Walentyna Lončarić. U omladinskoj grupi posebno je aktivna bila Marta Cvetkov (rođena Simić), koja sada ulaže mnogo truda u aktiviranje mladog naraštaja, posebno organizirajući događaje namijenjene djeci. Kada su u pitanju događaji za djecu, od iznimne je važnosti dobra suradnja s Poljskom školom, na čelu koje stoji Izabella Glavić. Svake godine Udruga i Poljska škola organiziraju tradicionalne majske izlete – „majówki”, ali i druge susrete, primjerice prigodom blagdana sv. Andrije. Gosti Poljske kulturne udruge bili su poljski pisci, primjerice Olga Tokarczuk, Michał Rusinek i Renata Piątkowska, ali i poznati hrvatski pisci zaljubljeni u Poljsku i njezinu kulturu, primjerice rado preveden u Poljskoj Miljenko Jergović, koji je 2018. godine nagrađen Nagradom „Kopernik”, koja je tada ustanovljena u Udruzi za osobe zaslužne za promociju poljske kulture i razvoj poljsko-hrvatskih odnosa. Pozvani gosti, ali i članovi Udruge koji se profesionalno bave poviješću poljske književnosti ili poviješću generalno, održavali su u sjedištu Udruge predavanja o povijesti i književnosti, o poljskim piscima i spisateljicama te o kulturnim vezama između Poljske i Hrvatske, organizirane su promocije i predstavljanja knjiga i izložbe.

Kada su u pitanju izložbe, novo sjedište udruge pruža u tom pogledu velike mogućnosti. Preko izložbi Poljska kulturna udruga prezentira ljepotu poljskih krajolika, uspjehe poljskih umjetnika ili poljsku povijest i kulturu. Svake godine organizirani su „Dani s Kopernikom”, ciklus događaja koji za cilj ima popularizaciju velikog poljskog astronoma čije ime nosi Poljska kulturna udruga.

Udruga je 2023. godine izdala na hrvatskom jeziku knjigu za djecu školske dobi posvećenu M. Koperniku. Autorica knjige je profesorica povijesti Magdalena Najbar Agičić, a autor ilustracija Grga Petrov. Knjiga je podijeljena školskim knjižnicama grada Zagreba.

U Poljskoj kulturnoj udruzi „Mikolaj Kopernik” svake se godine slave poljski nacionalni blagdani. Godinama posebno svečane su proslave Dana nezavisnosti 11. studenoga (svečanost Dana Ustava 3. svibnja organizira Veleposlanstvo Republike Poljske) te Dan poljske dijaspor. U sjedištu Udruge radi poljska biblioteka koja je redovito opskrbljivana najnovijim knjigama na poljskom jeziku. U zadnje vrijeme Udruga puno energije ulaže u promociju poljske kulture i na taj način integrira i okuplja članstvo. Organizira promocije knjiga, snima priloge za svoj YouTube kanal, organizira izložbe i susrete s piscima.

Članice Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik”

Sjedište Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik” u Savskoj

Članovi Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik”

Sjedište Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik” u Savskoj

Članovi Poljske kulturne udruge „Mikolaj Kopernik”

Romi

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara”

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” nastavlja dugogodišnju tradiciju Udruge za promicanje obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj (UZOR) „Kali Sara” i jedna je od najaktivnijih romskih udruga koja djeluje na području cijele Republike Hrvatske i okuplja najviše članova romske zajednice. Također, struktura članstva Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” govori o odličnoj suradnji s brojnim udrugama romske nacionalne manjine, a posebno s vijećima romske nacionalne manjine na razini županija, gradova i općina.

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” osnovan je u srpnju 2007. godine, a njezin osnivač i prvi predsjednik bio je Veljko Kajtazi, saborski zastupnik dvanaest nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Udruga je započela rad poznatim ljetnim školama kroz koje su proteklih godina prošle stotine mladih Roma i Romkinja iz svih krajeva Republike Hrvatske. Ljetne škole su obično organizirane krajem kolovoza na teritoriju cijele Republike Hrvatske. Na tim školama učilo se ili obnavljalo znanje iz romskog jezika, kulture i književnosti. Tom prilikom govorilo se o zdravlju i bolestima koje najčešće pogađaju romsko stanovništvo, a posebna je pozornost usmjerena na tjelesnu kulturu i sportske aktivnosti.

Na inicijativu Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” donesena je Povelja o romskome jeziku koju je do sada potpisalo 157 sudionika, a svakog 5. studenog, na dan objave prvog romsko-hrvatskog i hrvatsko-romskog rječnika, koji je izašao 2008. godine, a čiji je autor Veljko Kajtazi, romska, hrvatska i svjetska zajednica obilježava Svjetski dan romskog jezika. Taj romski značajan datum priznat je i od strane Hrvatskog sabora te se obilježava svake godine 5. studenog. Na međunarodnim simpozijima koji prate Svjetski dan romskog jezika od 3. do 5. studenog do sada je sudjelovalo više od 150 istaknutih romologa i poznavatelja romskog jezika iz redova lingvista, doktora, profesora, predavača, pisaca, urednika novinskih medija, istaknutih političkih lidera iz redova romskog naroda, a svake godine dodjeljuje i dva priznanja za istaknuti rad i djelovanje na promicanju romskog jezika i kulture: Šaip Jusuf i Ferenc Sztojka.

Uz Svjetski dan romskog jezika Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” organizira obilježavanje i druga dva značajna datuma romske nacionalne manjine – Svjetski dan Roma i Međunarodni dan sjećanja na romske žrtve

genocida u Drugom svjetskom ratu Samudaripen. Također, Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” inicirao je i sudjelovao u postavljanju prve dvojezične ploče, na romskom i hrvatskom jeziku, na Filozofskom fakultetu u Zagrebu u znak sjećanja na uvođenje kolegija na Odsjeku za indologiju i dalekoistočne studije te je izdavač 68 knjiga i publikacija koje prate razvoj romskog naroda u Republici Hrvatskoj.

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” organizira događanja u povodu Svjetskog dana Roma

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” zaslužan je osnivanje Romskog memorijalnog centra Uštica

Događanje u organizaciji Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara”

Romski memorijalni centar Uštica

Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara” objavio je knjigu „I mi smo branili Hrvatsku: Romi u Domovinskom ratu”

Centar za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji (sastavila Anka Dalipovski)

Centar za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji krovna je nevladina organizacija u koju su do sada uključene romske udruge iz cijele Hrvatske koje se bave zaštitom ljudskih prava, razvojem civilnog društva te očuvanjem identiteta i kulturne tradicije Roma. Centar za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji osnovan je 15. prosinca 2009. radi doprinosa razvoju civilnog društva i zaštiti ljudskih prava te organiziranog djelovanja prema vladinim institucijama te organizacijama i institucijama Europske unije. Anka Dalipovski predsjednica je Centra za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji od osnutka i sudionica mnogobrojnih međunarodnih konferencija, radionica, simpozija. Anka Dalipovski kaže kako joj je „zadovoljstvo, ali također obaveza i dužnost, da kao pripadnica romske nacionalnosti, radi za romsku zajednicu diljem svijeta”. Jačanje Roma moguće je preko različitih programa koji će najviše obuhvatiti

edukaciju, integraciju i očuvanje jezika i kulture. U mnogim zemljama diljem Europe Romi još nisu dobili status nacionalne manjine, što je nije logično jer su Romi najveća etnička grupa u Europi i u svijetu. Dalipovski smatra „da bi se sve veće romske organizacije trebale povezati. To bi bila osnova za zajedničku inicijativu kako bi se zaštitio svaki pojedinac i romska kultura. Gospodarski razvoj, ekonomska moć i sloga će nam pomoći za bolji ugled Roma u svijetu i u Europi. Kao što sam ranije napomenula, ne smijemo zaboraviti na nastavak jačeg obrazovanja naše zajednice kao uvjet i jamac našeg očuvanja i prosperiteta. Ključni cilj ove i budućih inicijativa je da se osiguraju svi adekvatni materijalni, socijalni i politički uvjeti za uspješan razvoj i očuvanje romskog jezika, kulture i identiteta te uspostavljanje i očuvanje kontinuiteta u jačanju odnosa među pripadnicima romskog naroda. Stoga smatram obilježavanje Svjetskog dana romskog jezika iznimno važnim za sve Rome. Jezik i kultura najbitniji su elementi nacionalnog identiteta. Važno je istaknuti i rječnike koji svakako doprinose borbi da se što više Roma školuje i da se obrazovanje podigne na još veću razinu. Isto tako, vrlo je bitno da se i šira javnost upozna s djelima naših književnika kroz koja će se upoznati s našom kulturom, poviješću, običajima i tradicijom Roma. Svake godine aktivno zastupam romsku manjinu na radionicama koje se bave nasiljem nad ženama, zaštitom Romkinja, obrazovanjem i stambenim pitanjima. Nema romskog naselja u kojem nisam bila više puta kako bih se bavila problematikom Roma. Vrlo važne su akcije provođenja javnozdravstvenih edukacija koje traju već osam godina, a tiču se preventive i unapređenja zdravlja pripadnika romske nacionalne manjine kao što su mobilna mamografija, mjerenje šećera, mjerenje tlaka te ostali pregledi koje odrađujemo u suradnji s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo „Andrija Štampar”. Ovo je primjer kako se može postići kvalitetna suradnja između državnih institucija i institucija manjina, u ovom slučaju romske”.

Predsjednica Centra za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji Anka Dalipovska

Anka Dalipovska u Zvezi Romov Slovenije

Anka Dalipovska u Nastavnom zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar”

Udruga Perspektiva

Prema riječima Ramiza Ajdina, predsjednika i osnivača udruge Perspektiva, udruga je osnovana 2019. da bi se „zajedno s mladim i obrazovanim ljudima radilo na poboljšanju uvjeta života romske zajednice kroz obrazovanje, statusna pitanja i zdravstvena pitanja”. Najznačajniji projekt koji je udruga pokrenula jest projekt JAKOB – projekt za razvoj digitalnih vještina, financiran sredstvima iz fondova Europske unije. Proveli su ga Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i romska Udruga Perspektiva, a u projektu su sudjelovali i pripadnici romske nacionalne manjine. Projekt je trajao godinu i pol i obuhvatio sedamdesetero djece i trideset odraslih. Romska djeca bila su u dobi od 13 do 15 godina. Održane su i edukativne radionice o jačanju kapaciteta lokalne samouprave, edukacija volontera radionice za koordinatore i menadžment za ljudske potencijale. Voditeljica projekta bila je Gordana Radonić. Projekt je bio predstavljen u Osnovnoj školi Žitnjak 12. svibnja 2023. godine.

Jedan od programa Udruge Perspektiva

Ramiz Ajdin, predsjednik Udruge Perspektiva

Zajednica Roma Hrvatske „Romski san”

Dana 23. studenog 2005. registrirana je udruga Zajednica Roma Hrvatske „Romski san”. Razlog registriranja udruge bila je potreba da se članovi udruge kandidiraju za Vijeće romske nacionalne manjine Grada Zagreba. Osnivači udruge bili su Raman Fazlievski, Klaudija Jašarevski, Ibrahim Ismailovski, Nura Ismailovski mag. pharm. (u kasnijem djelovanju članica Gradske skupštine Zagreba), Jasmin Bajrić, Veljko Kajtazi (kasnije saborski zastupnik), Nedžatin Kamberovski i Matilda Vrdoljak. Prvih dana udruge i rada u udruzi prisjeća se Raman Fazlievski: „Isprva smo zamišljali da će to biti ženska udruga. Prva je predsjednica bila Matilda Vrdoljak, a zamjenica Nura Ismailovski, dok je tajnica bila Klaudija Jašarevski. Ideja je bila zajedničko druženje, osnivanje folklor, nogometnog kluba. Kada smo formirali folklor, bili smo jedan od prvih romskih folklor u Zagrebu. Formirali smo i nogometnu ekipu čiji je kapetan bio Mirsad Poljak. Folklor su vodile Rizijana Ljutvi i Giza Bajrić, a glazbenu ekipu Miroslav Demirović. Jedan od naših najvećih nastupa bio je 25. svibnja za Dan mladosti u Kumrovcu pred 15 000 ljudi. Prostor udruge nalazi se u Velikogoričkoj ulici

na Borovju, a glavna događanja odvijaju se u dvorani Mjesne zajednici na Žitnjaku. Imamo događanja za Dan žena, za Đurđevdan, za Svjetski dan Roma. Organizirali smo i šahovski turnir te maskenbal. Preko udruge objavili smo i prvu romsku kuharicu. Talita Jašarevski je umjetnica koja je imala izložbu u Klovićevim dvorima i o njoj je snimljen film, a u udruzi je držala informatički tečaj. Od 120 članova oko 35 su aktivni. Od šest manjinskih izbora u Gradu Zagrebu na pet izbora je udruga „Romski san” pobijedila. Nura Ismailovski i ja pisali smo Akcijski plan za Rome, a Nura je bila i zastupnica SDP-a u Gradskoj skupštini te je bila predsjednica Odbora za nacionalne manjine. Tada smo uspjeli uz Akcijski plan osigurati stipendije za srednjoškolce i studente, koje je u proračunu osigurao Grad Zagreb. Od 2008. sam predsjednik udruge”.

Članice udruge Zajednica Roma Hrvatske „Romski san”

Članice udruge Zajednica Roma Hrvatske „Romski san”

Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost” (sastavila Ramiza Memedi)

Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost” osnovana je 1999. godine te kroz svoj rad sudjeluje u organizaciji i razvoju svih oblika društvenog života i sustava brige za romsku populaciju, s naglaskom na žene i djecu, kako bi na odgovarajući način ostvarili svoja prava u području zaštite općih ljudskih prava. Kontinuirano radi na poboljšanju položaja Roma u široj društvenoj zajednici.

Od osnutka Udruga je provela više od sto projekata namijenjenih poboljšanju kvalitete životnih uvjeta i zaštiti prava romske populacije i to i na lokalnoj i na nacionalnoj razini. Tijekom godina Udruga je stekla bogato iskustvo radeći s nizom raznovrsnih dionika, od medija, vladinih institucija, lokalne uprave, organizacija civilnog društva, domaćih i stranih fondacija, zaklada i donatora, nizom odgojno-obrazovnih institucija, HZZ-om. Ostvarila je niz kvalitetnih partnerstava u zemlji i inozemstvu. Udruga je provodila i kao nositelj i u partnerstvu projekt „Fokus Roma”, „Putevi diskriminacije”, „Roma-Li”,

„TeatarR” i mnoge druge projekte financirane iz EU-a i ESF-a. Posebno su važne aktivnosti Udruge žena Romkinja „Bolja budućnost” rad s Romkinjama na prevenciji ženskog zdravlja, rad s mladima na prevenciji ovisnosti, sprečavanje nasilja nad ženama, nasilja u obitelji, borba za ravnopravnost spolova, prevencija maloljetnih brakova, pružanje besplatnih pravnih savjeta za ostvarivanje prava Romkinja u Hrvatskoj, rad s roditeljima i mladima na osvješćivanju i uključivanju u obrazovni sustav, izdavanje časopisa, brošura, knjiga te rad na nacionalnim strategijama i nacionalnim politikama. Udruga je angažirana na projektima namijenjenim mladima na kojima su posebno važne aktivnosti rad na podizanju svijesti o važnosti uključivanja Romkinja u obrazovni sustav, podizanje svijesti o ostanku mladih u obrazovnom sustavu, rad na povećanju broja romske djece koja nastavljaju srednje i visoko obrazovanje, radionice s mladima o ljudskim pravima, edukacija mladih o ravnopravnosti spolova, edukacije žena o nenasilnom rješavanju sukoba i upoznavanje sa Zakonom o suzbijanju nasilja. Projekt „Pričajmo o nama” jedan je od projekata u kojima je Udruga sudjelovala. Predsjednica Udruge je Ramiza Memedi, a sjedište je na adresi Avenija Marina Držića 4.

Predsjednica Udruge žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost” Ramiza Memedi

Događanje u organizaciji Udruge žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost”

Događanje u organizaciji Udruge žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost”

Logo Udruge žena Romkinja Hrvatske Bolja budućnost

Unija Roma Hrvatske

Unija Roma Hrvatske osnovana je 1996. godine. U udruzi je tada bilo oko 400 članova, dok ih je danas 140. Cilj Unije Roma Hrvatske je poticanje Roma i romske djece na školovanje, obrazovanje, poticanje na rad i rješavanje socijalnih problema. Osnivač udruge bio je Ragib Seferović. Seferović je ujedno osnivač Dječjeg vrtića te predškole „Cefferino Jimenez Malla”. Seferović se trudio u svojem radu obrazovati mlade i potaknuti ih na čitanje. Nakon Ragiba Seferovića na mjesto predsjednika udruge dolazi Nusret Seferović, a trenutačno je predsjednica Senija Seferović. Kroz vrtić je prošlo 180 djece. Udruga se bavila educiranjem djece putem čitanja, sadnje biljaka, organiziranja priredbi, pjevanja, plesanja romskog folklor. Za mlade su postojali projekti za zapošljavanje, prekvalifikacije za obrazovanje, sportske radionice te ljetovanja i zimovanja za djecu. Unija je surađivala s Gradom Zagrebom putem projekta „Zaželi” i drugih projekata.

Rumunji

Udruga Rumunja u Republici Hrvatskoj

Udruga Rumunja u Republici Hrvatskoj djeluje od listopada 2017. godine te okuplja Rumunje koji žive u Hrvatskoj, odnosno na području Zagreba, Osijeka, Splita, Rijeke i Dubrovnika. Prema procjenama u Hrvatskoj živi oko 2000 Rumunja, ali se samo njih 337 izjašnjava kao Rumunji. Udruga je nevladina organizacija koja štiti društvene interese Rumunja u Republici Hrvatskoj te pomaže u promicanju, razvoju i unapređivanju hrvatsko-rumunjske suradnje. Rumunjsku zajednicu u Hrvatskoj u najvećoj mjeri čine osobe koje su se doselile nakon 1990. godine. Među prvim Rumunjima koji su došli u Hrvatsku značajan je broj baletana i balerina koji nastupaju u kazalištima u Rijeci, Zagrebu i Splitu, odnosno menadžeri koji vode međunarodne brendove koji su prisutni u Hrvatskoj. Već dvadeset godina rumunjski se uči i na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Udruga ima 101 člana, od čega je najmanje 30 djece. Članovi Udruge su u nacionalno mješovitim brakovima i u etnički čistim brakovima. Većina djece koja su članovi Udruge rođena su u Zagrebu i poznaju rumunjski. U Udruzi je više ženskih članova. Prvi predsjednik Udruge bio je Ioan Dumitru Moga, potom Castillia Manea Grgin, a od 2021. predsjednica je Alina Dobrescu. Udruga je organizator nekoliko manifestacija od kojih su najpoznatije Dan državnosti Republike Rumunjske (1. prosinca), Dan rumunjske košulje (24. lipnja) i Dan rumunjskog jezika (31. kolovoza). Udruga je organizirala izložbu o poznatim Rumunjima iz Rumunjske u Splitu. Godine 2021. otvorena je rumunjska knjižnica koja ima više od 1000 naslova na rumunjskom, a za tinejdžere je bio organiziran tečaj debate, također na rumunjskom. Grupa od desetero djece bila je u Rumunjskoj na kampu tjedan dana. Godine 2022. u posjetu Udruzi bio je Alec Blenche, rumunjski autor dječjih knjiga. Udruga blisko surađuje s predstavnikom rumunjske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru Veljkom Kajtazijem te s uredništvom dvojezičnog časopisa *Verso*. Postoji i uska suradnja s hrvatskim udrugama u Rumunjskoj (karaševskim Hrvatima) te rumunjskim veleposlanstvom. Udrugu financira Savjet za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske. Sjedište je Udruge na adresi Goljak 44, a sastanci i događanja odvijaju se na adresi Lavoslava Ružičke 26.

Članovi i članice Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj

Alina Dobrescu, predsjednica Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj na izložbi o poznatim Rumunjima u organizaciji Udruge

Događanje u organizaciji Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj

Štand Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj na javnom događanju

Dio knjiga Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj

Rusi

Nacionalna zajednica Rusa u Republici Hrvatskoj

Zahvaljujući Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina Republike Hrvatske u siječnju 2003. godine osnovana je prva udruga koja je okupljala pripadnike ruske nacionalne manjine. Prvi predsjednik udruge bio je Jevgenij Jalunjin, a u osnivanju udruge sudjelovala je i Galina Kovačević. Nekoliko godina predsjednica udruge bila je Jana Pešić, a sada je predsjednica udruge Anna Mišar. Nacionalna zajednica Rusa Hrvatske ima oko sto članova koji rade na očuvanju nacionalnog identiteta Rusa u Hrvatskoj. Članovi Zajednice uglavnom su žene iz brakova nastalih kada su njihovi budući muževi bili na radu u Rusiji i potomci bivših ruskih emigranata. Članovi nisu samo Rusi već i svi ostali narodi s područja bivšeg SSSR-a te Hrvati (članovi obitelji i zaljubljenici u rusku kulturu, jezik, tradicije i običaje). Udruga je neko vrijeme objavljivala i časopis *Ruski vjesnik*. U okviru Zajednice djeluje zbor „Rjabinuška” koji je svake godine predstavljao rusku manjinu na manifestacijama kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Zbor je u vrijeme kada je bio najaktivniji imao i do 20 članica. Zbor vodi Sandra Gučić, dirigentica i profesorica. U udruzi djeluje i likovna grupa koju vodi Marija Kralj. U udruzi je bilo moguće dobiti poduku iz ruskog jezika i pomoć pri učenju hrvatskog jezika. Prostor udruge je od 2004. godine bio u Trnjanskoj 35, potom u Ilici 52, a od 2020. godine u Bleiweisovoj ulici 28. Prostor je uređen uz pomoć donacija i vlastitim sredstvima. Nacionalna Zajednica Rusa Hrvatske dobitnik je počasnog priznanja Vlade Republike Hrvatske i Savjeta za nacionalne manjine Vlade RH. Sljedeći nastojanja i želje ruskih sunarodnjaka Nacionalna zajednica Rusa Hrvatske postavila je sljedeće ciljeve, koje je planirala ostvarivati svojim radom i djelovanjem: očuvanje nacionalnog identiteta Rusa, okupljanje i organiziranje pripadnika ruske narodnosti i ljubitelja ruske kulture, poticanje svih oblika kulturnih aktivnosti i stvaralaštva, upoznavanje kulturne baštine i tradicija ruske narodnosti, učenje ruskog jezika kao nacionalnog jezika ruske narodnosti i pomoć Rusima, građanima Republike Hrvatske u ostvarivanju prava zagaraniranih zakonima Republike Hrvatske i prava koja proistječu iz međunarodnih akata, a odnose se i na prava nacionalnih manjina; suradnja s državnim tijelima, organizacijama i drugim etničkim i manjinskim udrugama u cilju promicanja i unapređenja međunacionalnih odnosa u Republici Hrvatskoj,

a također razvijanje prijateljskih odnosa i suradnje s drugim organizacijama Rusa u zemlji i svijetu. U svrhu ostvarivanja svojih ciljeva i djelatnosti Nacionalna zajednica Rusa Hrvatske održava znanstvene, stručne, kulturne, umjetničke tribine, predavanja, skupove, tečajeve ruskog jezika, organizira likovne izložbe, kazališne predstave, glazbene priredbe i druge manifestacije. Nacionalna zajednica Rusa Hrvatske uspostavlja i razvija odnose s matičnom državom Ruskom Federacijom radi očuvanja i unapređenja nacionalnog i kulturnog identiteta Rusa, a važan doprinos i punu podršku u tome daje Veleposlanstvo Ruske Federacije u Republici Hrvatskoj.

Predsjednica Nacionalne zajednice Rusa u Republici Hrvatskoj Anna Mišar na izložbi ruskih suvenira

Jana Pešić i Anna Mišar na 15. obljetnici Nacionalne zajednice Rusa u Republici Hrvatskoj

Zbor Nacionalne zajednice Rusa u Republici Hrvatskoj na 15. obljetnici udruge

Nastup Nacionalne zajednice Rusa u Republici Hrvatskoj na Europskom trgu

SARUS

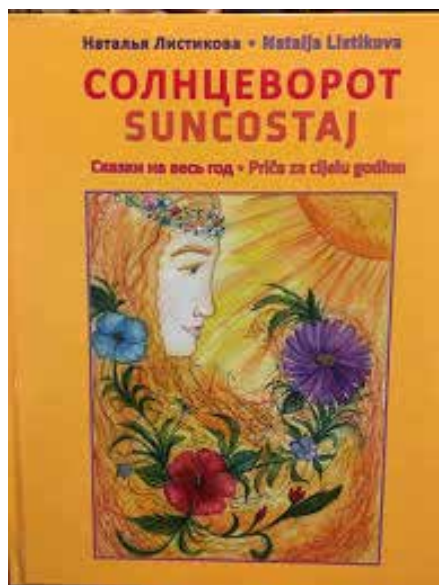
SARUS – udruga ruske nacionalne manjine Republike Hrvatske osnovana je 9. siječnja 2009. godine pod imenom Savez Rusa u Republici Hrvatskoj. Tijekom godina članovi Udruge organizirali su mnogobrojne manifestacije, izložbe, tribine i okrugle stolove, ali osnovna djelatnost Udruge je informiranje i izdavaštvo. SARUS redovito, četiri puta godišnje, izdaje glasilo ruske nacionalne manjine u RH „RusSlo” i časopis za djecu „Kolobok” u tiskanom izdanju, a puna verzija s opširnim fotoreportazama nalazi se na mrežnome portalu. Cilj Udruge je približiti hrvatskim građanima svih nacionalnosti povijest i sadašnjost ruske nacionalne manjine koja se nastoji integrirati u hrvatsko društvo uz očuvanje svojeg kulturnog identiteta. Glavnu ulogu u tome predstavlja glasilo ruske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj koje „piše” povijest ruske nacionalne manjine u RH od 20-ih godina 20. stoljeća, izvještava o suvremenim događanjima, radi na očuvanju ruskog jezika, tradicije i prati rusko-hrvatske kulturne i znanstvene odnose. Časopis se bez naknade dijeli članovima 14 udruga ruske nacionalne manjine i društava hrvatsko-ruskog prijateljstva te

ustanovama koje imaju zajedničke programe s udrugama, narodnim knjižnicama i pojedincima koji promiču rusku kulturu u Republici Hrvatskoj.

Časopis za djecu „Kolobok” izdaje se za djecu pripadnika ruske nacionalne manjine te osim u svrhu informiranja služi za učenje materinskog jezika i kulture i kao didaktički materijal za nastavu ruskog jezika i kulture po modelu C u školama i radionicama koje organiziraju udruge Rusa i hrvatsko-ruske udruge. Časopis za djecu od 2023. godine izlazi u dvije verzije – „Kolobok” za djecu mlađe dobi te časopis „Molodec” za tinejdžere. Osim informiranja SARUS obavlja izdavačku djelatnost. Prvijenac izdavačke djelatnosti je knjiga izdana povodom 100. obljetnice doseljavanja Rusa na područje Hrvatske autora dr. sc. Filipa Škiljana „Rusi u Hrvatskoj”. Autor u knjizi na temelju statističkih podataka, arhivskih materijala ruskih društava i organizacija, novinskih izdanja Rusa u Hrvatskoj i obavljenih nekoliko desetaka intervjuja donosi informacije o ruskoj populaciji u Hrvatskoj. Druga knjiga „Suncostaj”, dvojezično izdanje, plod je suradnje Saveza Rusa, Akademije ruske književnosti čiji su članovi autor Natalija Listikova i urednica Natalija Vorobljova Hržić, moskovske škole „Integracija XXI vijek”, izdavača Dragi Savičevića te Koordinacije vijeća i predstavnika drugih nacionalnih manjina Grada Zagreba. Hrvatsko-ruski i rusko-hrvatski rječnik s kratkom gramatikom dobro je ocijenjen i od hrvatskih i od ruskih korisnika, a drugo izdanje priprema eminentni zagrebački izdavač. Knjiga „33 i ½ povijesnih recepta ruske kuhinje” nije klasična kuharica, već upoznaje čitatelje s poviješću konkretnih jela, odnosno priče o njima stavlja u povijesni kontekst. Knjiga „Kad bi to bilo moguće...” autoričin je prvi pokušaj izražavanja u prozi, u obliku kratke priče. Svaka od osamnaest priča ima jednostavnu radnju, koja opisuje obične ljude i njihove probleme te osobe koje su neočekivano dobile priliku promijeniti svoj život. Predsjednica Udruge je Katarina Todorčeva Hlača.

*Knjiga „Rusi u Hrvatskoj” u izdanju udruge SARUS
(nekada Saveza Rusa u Republici Hrvatskoj)*

*Knjiga „Suncostaj” u izdanju udruge SARUS
(nekada Saveza Rusa u Republici Hrvatskoj)*

Časopis „Rusko slovo” u izdanju udruge SARUS

Izložba Larise Kralj u organizaciji udruge SARUS

Izložba Svetlane Konovalove i nakita Tatjane Sokolove u organizaciji udruge SARUS

Asocijacija mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Asocijacija mladeži ruskih sunarodnjaka u Republici Hrvatskoj osnovana je i djeluje od listopada 2015. godine te svojim osnovnim ciljevima smatra konsolidaciju ruske nacionalne manjine i drugih nacionalnosti ruskog govornog područja, očuvanje i promoviranje ruske kulture, jezika i tradicija. Vrlo su važne i suradnja s drugim udrugama ruske nacionalne manjine i sudjelovanje u njihovim aktivnostima. Kao što sam naziv govori, Asocijacija je u svojim aktivnostima usmjerena na uključenost mlađih naraštaja i djece u aktivnosti i programe udruge. Tako je kroz godine rada jedan je od najvažnijih događaja u organizaciji udruge postala Novogodišnja bajka u ruskoj tradiciji za djecu uz sudjelovanje mladeži i djece ruskih sunarodnjaka. Od samog početka Asocijacije Novogodišnja bajka odvijala se u Centru za kulturu u Travnom. Članovi Asocijacije sami su kreirali kostime i scenografiju. Svake godine su na sceni druge bajke koje piše i režira Svjetlana Marinov, ujedno i predsjednica udruge. Obilježavanje tradicijskog praznika ispraćaja zime Maslenice, odnosno ruskog fašnika također je jedna od aktivnosti Asocijacije. Praznik Maslenica prezentiran je na Zrinjercu i na Gradecu. Godine 2020. projekt *Slavimo Maslenicu zajedno*

sa Sankt-Peterburgom uz podršku Odbora za vanjsku suradnju Grada Sankt-Peterburga bio je održan na Trgu bana Josipa Jelačića uz profesionalni ansambl „Moroška”. Na navedenom događaju bilo je prisutno više od 1000 gledatelja. Za taj događaj financijsku podršku dao je i Grad Zagreb, Veleposlanstvo Ruske Federacije te Ruski dom, agencija za kulturnu, znanstvenu i sportsku suradnju iz Moskve. Na Maslenici sudjeluju zajedno gotovo sve važnije ruske udruge iz Hrvatske. Godine 2021. Asocijacija je sudjelovala u međunarodnome projektu sanktpeterburške kazališne radionice. U sklopu projekta bile su održane radionice „Umijeće izražajnog govora” i „Umijeće vokala” uz vodstvo poznatih pedagoga iz Sankt Peterburga. Osim tih aktivnosti jedan od projekata je i „Živa klasika”, natjecanje na kojem djeca koja uče ruski jezik čitaju odlomke ruskih klasika, obilježavanje Dana ruskog jezika na rođendan velikog ruskog i svjetskog poeta i pisca Aleksandra S. Puškina, zatim Obilježavanje dana čovjekova leta u svemir (tom se prilikom članovi udruge okupljaju u Tehničkom muzeju ili kod spomenika Jurju Gagarinu) i Dan pobjede u Drugom svjetskom ratu (9. svibnja). „Slavjanka” je vokalni ansambl Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Republici Hrvatskoj. Udruga ima 50 članova. U prosincu 2023. godine udruga je promijenila naziv i sada djeluje pod imenom Koordinacija ruskih sunarodnjaka u Republici Hrvatskoj.

Iz događanja u organizaciji Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Iz događanja u organizaciji Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Iz događanja u organizaciji Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Iz događanja u organizaciji Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Iz događanja u organizaciji Asocijacije mladeži ruskih sunarodnjaka u Hrvatskoj

Slovaci

Matica slovačka Zagreb

Osnivačka skupština Matice slovačke Zagreb (MS Zagreb), kao devetoga ogranka Matice slovačke u Hrvatskoj sa sjedištem u Našicama, održana je 1. prosinca 1995. godine u prostorijama Hrvatsko-izraelskog društva u Vodnikovoj ulici u Zagrebu. Osnivači su bili Matica slovačka u Hrvatskoj i Društvo hrvatsko-slovačkog prijateljstva Zagreb. U prvi izvršni odbor ogranka MS Zagreb izabran je Zlatko Jevak u funkciji predsjednika, a kao članovi izabrani su Zuzana Marčinko, Lidija Puharić, Kazimir Šturik, Juraj Demus, Vera Zima i Lukrecija Vrnoga. Na ovoj skupštini usvojen je i statut MS-a ogranak Zagreb.

Slovaci i Česi su se već od kraja 19. stoljeća okupljali u Zagrebu. Prvobitni cilj bio je okupljanje zemljaka radi očuvanja materinskog jezika, običaja, kulture i općenito zavičajnog načina življenja. Na godišnjoj skupštini 1982. godine usvojen je statut po kojem se društvo zvalo „Česká beseda – Spolek Čechů a Slováků v Zahřebě”. Čehoslovački narodni dom, sa sjedištem u Šubićevoj ulici 20, sagrađen je na zemljištu koje je za izgradnju čehoslovačke škole i društvenih prostorija ugovorom darovala gradska vlast grada Zagreba 1935. godine, s time da se dom trebao izgraditi u roku od dvije godine. Za skupljanje potrebnih financijskih sredstava osnovano je dioničko društvo Čehoslovački narodni dom u Zagrebu. Novčane priloge za izgradnju davali su građani češke i slovačke narodnosti u Hrvatskoj. Zahraničný Ústav Čehoslovačke Republike odobrio je pozajmicu (40 % sredstava), koja su uzmanjkala. U nekoliko navrata dobivena su financijska sredstva od Ministarstva prosvjete i školstva i Ministarstva vanjskih poslova ČSR-a. Dom je završen u ožujku 1937. godine. Povijest Doma pratila je društvenu i političku situaciju u drugoj polovici 20. stoljeća – Dom je bio oduzet od strane vlasti, predan u zakup te napokon vraćen u derutnom stanju 1996. godine Češkoj besedi.

U trenutku osnivanja Matice slovačka Zagreb, bez tradicije i iskustva u samostalnom radu, bez prostorija i stalnih članova, morala se usmjeriti na program koji može ostvariti u danim okolnostima. Tako se najviše usmjerila na organiziranje književnih, odnosno spomen-večeri, na kojima obilježava godišnjice rođenja ili smrti znamenitih Slovaka i Hrvata, koji su zadužili slovačku i hrvatsku kulturu i gradili prijateljstvo dvaju naroda. Matica slovačka

njeguje slovačku tradiciju, predstavlja slovačku kulturu i običaje putem izložbi, gastronomske ponude, organizira studijska putovanja u matičnu zemlju, a matična događanja većinom priređuje u prostorijama Češke besede u Šubićevoj ulici 20 (nekadašnjem Čehoslovačkom narodnom domu) te u Matici hrvatskoj na Strossmayerovu trgu 4, u Zagrebu.

Najznačajnija događanja bila su:

1997. godine, prigodom 200. obljetnice rođenja Štefana Moysesa, zagrebačkog profesora i prvog predsjednika Matice slovačke, na svečanoj akademiji postavljena je dvojezična spomen-ploča u predvorju Gornjogradske gimnazije, gdje je više od 20 godina predavao

2002. godine, prigodom 100. godišnjice odlaska Slovaka s Orave u „Donju zemlju”, u Hrvatsku, u suradnji s MS-om Trstená pripremljena je velika svečanost u Trstenoj

2003. godine, u parku u Lipiku postavljena je dvojezična spomen-ploču velikom slovačkom piscu Martinu Kukučinu (75. godišnjica smrti), koji je zadnje dvije godine svojeg života proveo u Lipiku te kao liječnik dugo godina radio u Selcima na otoku Braču, gdje je na njegovoj kući postavljena dvojezična ploča

2011. godine

2005. godine obilježena je deseta godišnjica osnutka MS-a Zagreb u kazalištu Vidra kazališnom predstavom SKUS-a „Janko Čmelik” iz Stare Pazove *Probudi se, Kato*, a 4. studenoga koncertom slovačke narodne glazbe i pjesama u izvođenju sastava Miroslava Dudika iz Bratislave.

Od 2013. godine Matica slovačka Zagreb redovito sudjeluje u programu koji svake godine organizira Koordinacija nacionalnih manjina Grada Zagreba te predstavnik slovačke nacionalne manjine Grada Zagreba kao što je obilježavanje Dana nacionalnih manjina u gradu Zagrebu, Izložba pisanica nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu i slično.

Od 2016. godine u suradnji s predstavnikom slovačke nacionalne manjine Grada Zagreba održava se tečaj slovačkog jezika, koji vodi profesor fonetike i slovakistike, a tečaj pohađa 12 polaznika.

Izdavačka djelatnost MS-a Zagreb vrlo je raznovrsna i bogata jer je od osnutka do danas izdano više od desetak knjiga u vlastitom izdanju, a tri knjige kao suizdavači. Vrijedno je spomenuti najznačajniju knjigu *Slovaci u Hrvatskoj* autorice Kvetoslave Kučerove, koja je izdana 2005. godine u suradnji s Maticom

slovačkom u Martinu. Knjiga je izašla najprije na hrvatskom jeziku, a nekoliko mjeseci poslije i na slovačkom jeziku. U prigodi obilježavanja 10. obljetnice djelovanja MS-a Zagreb 2006. godine objavljena je dvojezična knjiga *Deseta godišnjica Matice slovačke Zagreb* u kojoj su navedena sva događanja vezana za rad Matice slovačke u Zagrebu.

Matica slovačka Zagreb, kao jedna od 18 slovačkih matica, pripada Savezu Slovaka u Hrvatskoj – krovnoj organizaciji koja ima sjedište u Našicama, a u kulturno-društvenom časopisu Slovaka u Hrvatskoj *Prameň*, koji izdaje Savez Slovaka, objavljujemo članke o našim aktivnostima.

Od osnutka Matica slovačka Zagreb surađuje s Veleposlanstvom Slovačke Republike u Republici Hrvatskoj, lektoratom slovačkog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i Društvom hrvatsko-slovačkoga prijateljstva Zagreb.

U Gradu Zagrebu od 2004. godine djeluje i predstavnik slovačke nacionalne manjine s kojim zajedno Matica slovačka organizira aktivnosti. Na izborima 31. svibnja 2015. godine za predstavnika slovačke nacionalne manjine u Gradu Zagrebu izabran je Zlatko Jevak, ml.

Dana 19. siječnja 2016. godine održana je izborna skupština MS-a Zagreb i izabran je IO u sastavu: Alena Bali, predsjednica; Zlatko Jevak, dopredsjednik te članovi: Vjerka Pifat, Zlatko Jevak, ml., Katarina Dragić, Lidija Briševac, Željka Hlinka, Juraj Ivandić i Dragutin Ivančić. Tajnik predstavnika slovačke nacionalne manjine Grada Zagreba je Vladimir Bali, koji ovu funkciju obavlja od 2006. godine, te funkciju tajnika MZ-a Zagreb od 2013. godine. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Gradu Zagrebu ima 207 pripadnika slovačke nacionalnosti, a MS Zagreb u 2016. godini broji oko 80 članova.

Predavanje o uskršnim običajima u Slovačkoj u organizaciji Matice slovačke iz Zagreba

Matica slovačka Zagreb na Zrinjevcu

Članovi Matice slovačke Zagreb pred uskrsnim stolom

Članovi Matice slovačke Zagreb sa svojim radovima

Članovi Matice slovačke Zagreb

Slovenci

Slovenski dom Zagreb

Prvih sedam desetljeća rada Slovenskog doma Zagreb opisali su Ilinka Todorovski i Silvin Jerman. Osnutak Slovenskog doma seže u davnu 1929. godinu kada su 9. studenog bila potvrđena pravila kulturno-prosvjetne udruge pod imenom Narodna knjižnica i čitaonica (NAKIČ). Prvi predsjednik Slovenskog doma bio je Fran Zavrnik, profesor veterine. Uz njega su u osnivanju Slovenskog doma sudjelovali Radoje Hudoklin, akademski kipar, Janko Mešiček, službenik u osiguranju, Hinko Nučić, glumac i režiser, Hugo Rumpert, blagajnik zagrebačke sokolske župe, Vladimir Vaupotič, radnik na željeznici, Robert Zalokar, viši savjetnik direkcije željeznica i Boris Zarnik, profesor biologije. Društvo su željeli preimenovati u Slovenska knjižnica i čitaonica, ali zbog političkih okolnosti upotreba narodnoga imena u imenu društva nije bila moguća. Za sedam godina NAKIČ postaje Narodni dom i to je ime upotrebljavano sve do uspostave NDH kada je društvo djelovalo u ilegali. Hinko Nučić i Viljem Bizjak uspjeli su sačuvati dokumentaciju, knjižnicu i prostor u kojem su pomagali slovenskim prognanicima koji su za vrijeme rata boravili u NDH. Nakon oslobođenja društvo je preimenovano u Slovenski dom. Posljednje 33 godine društvo uspješno vodi Darko Šonc. Predsjednik Šonc je 2012. godine odlikovan redom za zasluge Republike Slovenije za očuvanje slovenske kulture i jezika, povezivanje slovenske manjine u Hrvatskoj i njegovanje dobrosusjedskih odnosa. NAKIČ je bilo jedino slovensko društvo koje je djelovalo u Zagrebu u vrijeme Kraljevine Jugoslavije te se u njega već u prvoj godini postojanja ućlanilo oko 1000 ljudi. Poslijeratni broj članova iz 1946. godine bio je 1361, a 1950. godine ih je evidentirano 2232. Kako je vrijeme prolazilo, broj članova se smanjivao, pa je 1989. godine bilo samo 120 aktivnih članova. Prema podatku iz 2019. broj članova je bio oko 500. Popisi stanovništva pokazuju da je prosječni Slovenac u Hrvatskoj star 59,7 godina te da se nove generacije ne opredjeljuju kao Slovenci. Prilikom raspada Jugoslavije u Hrvatskoj je 1991. godine živjelo 24.000 Slovenaca, godine 2001. bilo ih je 13.000, 2011. ih je bilo 10.517, a u popisu iz 2021. godine ima ih 7.729. Društvo se selilo i bilo je smješteno na raznim mjestima – od Gundulićeve 29, zatim u Ulici kraljice Marije (današnja Hebrangova), zatim u Berislavićevoj ulici, potom na Tomislavovu trgu 19, a onda u Berislavićevoj 6. Nakon rata društvo

je dobilo prostore u Trenkovoju ulici 9, a posljednjih 75 godina smješteno je u Masarykovoju ulici 13. Već dulje Slovenski dom Zagreb želi otkupiti prostore u Masarykovoju ulici, ali to im do sada nije uspjelo.

Knjižnica Slovenskog doma bila je od samih početaka društva mjesto susreta članova. Najveći broj knjiga stigao je donacijama članova, pa ih knjižnica danas broji oko 7000. Knjižnicu danas posjećuje svega desetak članova, a vodi je Darija Stantić. Već 1930. godine u društvu je ustanovljen pjevački zbor, a sedamdesetih je u društvu djelovao Slovenski oktet SLOK. U poslijeratnoj Jugoslaviji moto zbora bio je širenje bratstva i jedinstva. Pjevači zbora 1979. sudjelovali su na prvom Taboru pjevačkih zborova u Šentvidu pri Stični i tu tradiciju nikada nisu prekinuli. Najdulji dirigentski staž u zboru imao je Franc Kene, koji je zbor vodio od 1998. do 2011. godine, a od tada je zborovođa Ivica Ivanović. Dugo godina zbor je vodila Ivanka Nikčević, a od 2015. vodi ga Stanka Herak. Usporedno djeluje i Pjevački zbor duhovne sekcije A. M. Slomška koji je niz godina vodio Vinko Glasnović, a sada ga vodi Luka Hosu. Od 1932. do 1933. društvo je objavljivalo glasilo *Odmev*. Izišlo je samo deset brojeva. Od 1996. godine ponovno izlazi *Novi odmev*, a prvi urednik bio je Silvin Jerman. Od 2017. godine urednica je Agata Klinar Medaković. Slovenski dom je između 2003. i 2019. objavio 22 knjige (najvećim dijelom povijesne tematike), brošure, pjesničke zbirke i slično. Duhovna sekcija A. M. Slomška djeluje od 1991., a članovi sekcije sudjeluju na nedjeljnim druženjima u Slovenskom domu Zagreb, nakon mise na slovenskom koje se dva puta mjesečno održavaju u kapelici Ranjenog Isusa na Trgu bana Jelačića. Članovi sekcije odlaze i na brojna hodočašća te sudjeluju u radu pjevačkog zbora. Kroz čitavo djelovanje Slovenskog doma Zagreb vidljivo je da su u društvu organizirane zabave i plesovi. Posebno su bili poznati plesnjaci u Slovincu sedamdesetih godina prošloga stoljeća kada bi u Slovenski dom dolazilo i po 500 ljudi. Od 1995. svaki se prvi petak u mjesecu članovi skupljaju kako bi proslavili rođendane, razgovarali, pjevali i plesali. Kreativna radionica „Šopek” organizira izložbe uradaka koje su izradile članice radionice. Svake godine organiziraju uskrсне i božićne izložbe i fašničke zabave. „Šopek” je do 2013. vodio Jakov Šimunović, a od tada Stanka Novković. Od ustanovljenja društva organizirana su javna predavanja. U posljednjih 30 godina bilo je organizirano oko 200 predavanja. Između 2014. i 2018. Slovenski dom su od poznatijih osoba iz javnog i političkog života posjetili Milan Kučan, Boris Pahor, Lojze Peterle, Vojko Volk, Smiljana Knez i Jadranka Kosor.

Izletnički odsjek NAKIČ-a u vrijeme Kraljevine Jugoslavije organizirao je izlete na obližnje lokacije poput Sljemena, Samoborskog gorja i Podsuseda, a

izleti su bili organizirani i kasnije, nakon Drugog svjetskog rata, ali u manjoj mjeri nego prije rata. Slovenski dom organizira niz priredbi i obilježava kulturne praznike. Prva veća priredba nakon Drugog svjetskog rata bila je Slovenska večer 6. listopada 1945. godine u Malom kazalištu, današnjem kazalištu Gavella. U Gavelli je proslavljen i 90. rođendan Slovenskog doma. Mnogo je i umjetničkih događanja u organizaciji Slovenskog doma. Treba spomenuti nastupe kazališne skupine riječkog slovenskog društva „Bazovice”, studenata zagrebačkog Filozofskog fakulteta i studenata Glazbene akademije u Zagrebu te barda hrvatske poezije Enesa Kiševića. Već od 1992. godine organizirano je podučavanje slovenskog jezika u prostorijama Slovenskog doma. Od 1995. godine slovenski jezik u društvu podučava Marja Crnković. Društvo je organiziralo i niz izložbi umjetnika iz Slovenije i Hrvatske: Vasilije Josip Jordan, Munir Vejzović, Jože Rebernak, Jože Ciuhe, Darja Lobnikar. Također su prezentirani i poznati fotografi Marija Braut i Stanko Vrtovec. Između 2005. i 2015. godine orkestar Sudar Percussion pod vodstvom Gorana Gorše djelovao je pod okriljem Slovenskog doma. Posebna sekcija Slovenskog doma je Sekcija prognanika 1941. – 1945., Gradska organizacija DIS Zagreb (Društvo prognanika Slovenije 1941. – 1945.), dakle osoba koje su bile prognane iz Slovenije na područje NDH. Sekcija je ustanovljena 2003. godine, a predsjednik sekcije je Slavko Alojz Kramar. Slovenski dom Zagreb imao je nekada ulogu matične organizacije za podružnice koje su djelovale u Rijeci, Osijeku i Karlovcu. Iz njih su se kasnije razvila samostalna društva. Između 1996. i 2018. Slovenski dom Zagreb bio je sjedište Saveza slovenskih društava u Hrvatskoj. Spočetka, 1992., sjedište Saveza Slovenaca bilo je u Rijeci. Tada su djelovala samo dva društva – jedno u Zagrebu, a drugo u Rijeci. Predsjednik Saveza 22 godine bio je Darko Šonc, a 2018. godine predsjednica postaje Barbara Riman te se sjedište Saveza vraća u Rijeku. U Savez su uključena kulturno-prosvjetna društva iz Karlovca, Varaždina, Osijeka, Pule, Umaga, Poreča, Buzeta, Lovrana, Labina, Rijeke, Gorskog kotara, Zagreba, Zadra, Splita i Dubrovnika. Hrvatska država različitim mehanizmima sufinancira djelovanje Slovenskog doma Zagreb.

*S otvorenja spomenika najvećem slovenskom pjesniku Francu Prešernu u parku Bundeck – predsjednik Slovenskoga doma Zagreb Darko Šonc, predsjednik Republike Slovenije Borut Pahor, predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović, gradonačelnik Zagreba Tomislav Tomašević
Foto: Antun Bukovec*

*Uskrsna izložba kreativne radionice „Šopek” u Slovenskom domu Zagreb
Foto: Agata Klinar Medaković*

*Promocija knjige „Slovenski taboriščniki v Jasenovcu, knjiga imen in obrazov”,
autor Slavko Alojz Kramar, urednica Ilinka Todorovski i predsjednik Slovenskoga
doma Zagreb Darko Šonc (slijeva)
Foto: Agata Klinar Medaković*

*Koncert mješovitog pjevačkog zbora Slovenski dom Zagreb i mješovitog pjevačkog
zbora Logatec u Slovenskom domu Zagreb
Foto: Agata Klinar Medaković*

Izložba o Aljaževom tornju – simbolu Slovenije u Slovenskom domu Zagreb
Foto: Toni Hnojčik

Srbi

Srpski demokratski forum (sastavile Jovana Popović i Jelena Nestorović)

Srpski demokratski forum (SDF) nevladina je i neprofitna organizacija osnovana 1991. godine u Lipiku kao koalicija prominentnih Srba čiji je zajednički cilj bio spriječiti rat i naći politička rješenja za srpsko-hrvatski konflikt i položaj Srba u Hrvatskoj. Forum je prva srpska nevladina organizacija u Hrvatskoj i dugo vremena funkcionirao je kao matična organizacija Srba u Hrvatskoj okupljajući vodeće intelektualno-političke ličnosti.

U teškim ratnim i poratnim okolnostima Forum je radio na zaštiti elementarnih ljudskih prava, uspostavi međuetničke komunikacije, pružanju besplatne pravne pomoći, povratku izbjeglica, socijalnoj pomoći te pomoći u obnovi i razvoju povratničkih sredina. Od 1991. do 2004. kroz urede Srpskog demokratskog foruma u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni prošlo je više od 230.000 osoba u potrazi za pomoći. Od 1996. godine Forum je izdavao mjesečnik *Identitet*, koji se bavio problematikom izbjeglica, izbjegličkih sredina te širim društveno-političkim temama. SDF je bio jedna od najznačajnijih nevladinih organizacija na području bivše Jugoslavije, a SAD i EU su mu već 1998. dodijelili Nagradu za demokraciju i građansko društvo. U prvom periodu djelovanja radom SDF-a upravljao je Milorad Pupovac, a u drugom Veljko Džakula.

S pojavom drugih srpskih organizacija pojavljuje se potreba organizacijskog i programskog redefiniranja SDF-a. Taj proces se odvija od 2020., a kulminira 13. 7. 2021. kada je, na 30. godišnjicu sastanka na kojem je u Lipiku osnovan SDF, obnovljen rad organizacije upravo u Lipiku. Nova skupština SDF-a, sastavljena pretežno od mladih visokoobrazovanih, politički i društveno već angažiranih Srba iz Hrvatske, izabrala je nova tijela SDF-a. Jelena Nestorović izabrana je za predsjednicu, a Jovan Vlaović za izvršnog direktora Forumu.

SDF i danas djeluje kao organizacija za jačanje i zaštitu manjinskih prava, što je pretpostavka daljnje demokratizacije društva, platforma za omladinski i ženski aktivizam te veza između srpske zajednice i šire demokratske javnosti u ovim pitanjima, ali i inicijativama koje nisu nužno percipirane kao manjinske.

Glavni ured, SDF-ova centrala, nalazi se u Draškovićevoj ulici 25/27 u Zagrebu, a uredi SDF-a nalaze se još i u Vukovaru, Belom Manastiru, Pakracu i Moravicama. SDF djeluje kroz šest podružnica: Podunavlje, Centralna Hrvatska, Zapadna Slavonija, Banija i Kordun, Primorje i Gorski kotar te Lika i Dalmacija.

U julu 2021. godine SDF je počeo izdavati dvomjesečnik Društveni magazin „Nada”, koji na kioske izlazi kao podlistak Samostalnog srpskog tjednika „Novosti” od osam stranica. „Nada” je u početku izlazila u jednomjesečnom ritmu, a zbog odličnih reakcije publike i percepcije u javnosti, od oktobra 2022. opseg izlaženja je povećan na dva puta mjesečno. Usto, kako bi sadržaj bio dostupniji što široj publici, koja interes za „Nadu” pokazuje i izvan granica Republike Hrvatske, magazin ima i svoju mrežnu stranicu www.sdf.hr/nada te kanale na društvenim mrežama (Facebook i Instagram).

„Nada” je magazin koji se bavi različitim društvenim temama – kulturom, umjetnošću, zaštitom okoliša, znanošću, zdravljem, jezikom, sportom i hranom – s jasnim manjinskim predznakom, promičući tako teme od važnosti za srpsku nacionalnu zajednicu izvan tzv. manjinskih okvira i čineći ih dostupnima širokoj publici. SDF-ov magazin nastoji uz sebe vezati znanstvenike, umjetnike, stručnjake, profesore, sportaše i brojne druge javne osobe koje uspjesima u profesionalnom životu razvijaju društvo i šire prostore slobode.

U „Nadi” pretežno pišu, promišljaju i istražuju autorice. Najveći dio prostora list je posvetio upravo ženama, nastojeći tako izbalansirati situaciju u kojoj su one medijski – ali i unutar zajednica nacionalnih manjina, pa tako i one srpske – manje vidljive i zastupljene, ponajviše na rukovodećim pozicijama. Redakcija „Nade” u radu se oslanja na doprinos novinarki koje su dominantno pripadnice srpske nacionalne manjine i mlađe životne dobi te tako osigurava generacijski prijenos znanja i pravila novinarske struke unutar srpske zajednice u Republici Hrvatskoj. Jednako tako, na stranicama „Nade” svoje mjesto pronalaze osobe različitih narodnosti i identiteta, različitih afiniteta i pogleda na svijet.

Značajan dio SDF-ova magazina istodobno je posvećen prikazu pozitivnih primjera, priča i portreta osoba koje dolaze iz redova nacionalnih manjina u RH, pružajući tako nadu da je ravnopravnije društvo, lišeno diskriminacije na osnovi nacionalne pripadnosti, itekako potrebno, ali i moguće.

Jedan od značajnijih programa SDF-a je i Škola za društveno-politički razvoj žena „Kata”, koja je s radom počela 2022. godine, a svake godine okuplja novu

generaciju polaznica koje se obrazuju o ženskim i manjinskim pravima te oblicima društvenog angažmana.

Od 2021. do danas SDF je razvio desetine programa i projekata usmjerenih osobito prema populaciji žena, mladih i djece nastojeći potaknuti uključenost mladih i žena u djelovanje organizacija Srba na lokalnom i nacionalnom nivou. Djelovanje Foruma danas je pretežno usmjereno na programe kulturnog, obrazovnog, sportskog karaktera te bavljenje pravnim položajem Srba u Hrvatskoj.

Sudionice Škole za političko-društveni razvoj žena KATA, koju je pokrenuo Srpski demokratski forum 2023. godine

Foto: Jelena Mirić

*SDF-ova akcija „Kumovi želja”, čiji je cilj bio omogućiti da što više djece u vrtićima dobije poklone u povodu pravoslavnog Uskrsa
Foto: Nenad Jovanović*

*SDF-ova akcija „Kumovi želja”, čiji je cilj bio omogućiti da što više djece u vrtićima dobije poklone u povodu pravoslavnog Uskrsa
Foto: Nenad Jovanović*

*Kviz za mlade u organizaciji Srpskog demokratskog foruma
Foto: Nenad Jovanović*

*Radionica Srpskog demokratskog foruma
Foto: Tamara Opačić*

Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta”

Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” osnovano je 18. studenog 1944. godine u Glini, u glinskom hotelu „Kasina”, kao karika u lancu kojoj su prethodile osnivanje Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a, pokretanje lista „Srpska riječ” i, nedugo prije toga, osnivanje Srpskog pjevačkog društva „Obilić”. Za prvog predsjednika izabran je dr. Dane Medaković, profesor iz Zagreba, a za potpredsjednika general-major Petar Drapšin i advokat dr. Boško Desnica. Počasni predsjednik bio je Rade Pribićević. SKD „Prosvjeta” bio je zapravo nasljednik baštine Srpskog kola i Seljačkog kola. Tako je počela izgradnja srpskih institucija u Hrvatskoj koje su ovdašnji Srbi s vremenom iskreno prihvatili kao svoje, a partijsko vodstvo ih je razumijevalo kao instrument vlastite politike. Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” vodili su i iza njega stali ovdašnji Srbi koji su se kroz rat probili do partijskog i državnog vrha tadašnje federalne Hrvatske. Uz spomenute Radu Pribićevića i Danu Medakovića treba spomenuti i Bogdana Stojavljevića (agrarnog sociologa i povjesničara), Čedu Rajačića, pravnika, Božidara Maslarića, revolucionara, Dušana Dragosavca, političara, Milana Nožinića, književnika, Nikicu Rapajića, agrarnog stručnjaka i profesora, Milana Zjalića, agrarnog stručnjaka, počasnog predsjednika Luku Marića, mineraloga. Iza njih su stajali, usprkos tome što nisu bili predsjednici Društva, Stanko Čanica Opačić, Duško Brkić, Rade Žigić, Bogoljub Rapajić... Sve ono što su oni pokušali i pokrenuli – od lista i pjevačkog društva, izdavačkog preduzeća, muzeja Srba, štamparije, biblioteke i arhiva, do čuvanja i obnove imovine i osnivanja brojnih pododbora po terenu – omogućilo je današnje djelovanje Društva. Uz njih je potrebno spomenuti i sekretare Društva među kojima su Mile Joka, Branko Sučević, Bogoljub Rapajić, Đuro Kladarin, Vojin Jelić, Svetozar Zec, Stanko Korać... Brojni su bili književnici koji su stvarali Društvo i sudjelovali u njegovu radu: Vladimir Popović, Grigor Vitez, Zdravko Krstanović, Miloš Kordić, Luka Šteković i Slobodan Grubač. Među pravnicima treba spomenuti Konstantina Bastaića, Bogoljuba Bratića i Jovana Stefanovića. Od sveštenika isticali su se Milan Radeka, Ilija Ćuk, Platon Buzadžić, a kasnije i Jovica Nikolić. Od muzealaca i sakupljača podataka o povijesti Srba u Hrvatskoj treba spomenuti Fedora Moaćanina, Sanju Lazarević, Divnu Zečević, Veru Borčić, Kostu Milutinovića, Dušana Kašića. Branislav Ćelap bio je dugogodišnji direktor Izdavačkog poduzeća „Srpska riječ” koje je preimenovano u „Prosvjetu”. Period od 1944. do 1971. godine bio je vrijeme prigušenog rada, SKD „Prosvjeta” mogao je opstati jedino kao prosvjetiteljska transmisija partijske politike, usmjerena ka srpskim selima i njihovim osnovnim

školama. U to vrijeme nastaje najveći broj pododbora „Prosvjete” kojih je u jednom trenutku bilo čak 300. Pozicije „Prosvjete”, odnosno ljudi okupljenih oko nje, bile su obrana duhovnih i društvenih pretpostavki zajedništva Hrvata i Srba, a nije se bježalo od sukoba s nacionalizmom koji se razumijevao kao prijetnja tom zajedništvu. Probudeni duh „Prosvjete” ogledao se i u knjizi, spomenici objavljenoj te 1971. godine, romantičarski pesimistično naslovljenoj „Vjetrom vijani”. Tek neznatno podignut glas dijela intelektualaca, tek naznačeno mjesto i interes Srba u Hrvatskoj, izazvao je teške političke posljedice. Rad „Prosvjete” politički je izjednačen s radom Matice hrvatske, pa je najprije zaustavljen, a potom i zabranjen. Opet je slijedilo gotovo punih 20 godina nastojanja, na samom rubu zakona i javnosti, da se očuva nit kontinuiteta u samoorganiziranju i kulturnom radu Srba u Hrvatskoj. Čovjek oko kojeg su se nastojanja kretala i čiji je doprinos u tom vremenu nemjerljiv bio je Stanko Korać. U izdavačkom smislu te godine su krunisane *Hrestomatijom književnog rada Srba u Hrvatskoj* i Koraćevim *Pregledom književnog rada*, među kojima je naročito prva izazvala burne odjeke u političkoj javnosti, a druga i danas predstavlja nezamjenjiv priručnik za ovu temu.

Pokušaju obnove rada Društva iz 1990. presudila je iduća ratna 1991. godina, koja je politički podijelila Srbe u Hrvatskoj. Kulturni radnici s krajiških prostora nastavili su u okviru mogućnosti „Prosvjetin” posao u institucijama poput lista „Srpski glas”, Društva „Sava Mrkalj”, u vukovarskom Srpskom kulturnom centru, kninskoj „Zori”. Među ljudima u Zagrebu bilo je to vrijeme teških dilema, čuvala se imovina i razmišljalo o tome što i kako raditi. Oko „Prosvjete” se bilo najlakše okupiti i sporazumjeti. U veljači 1993. formiran je novi Glavni odbor, radeći u teškoj atmosferi krenuli su prvi pododbori, časopis i kalendar, kao najava buduće izdavačke djelatnosti. Najsnažnije pojačanje dobiveno je mirnom reintegracijom Baranje, istočne Slavonije i Srijema.

Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” od partizanskih je dana uvijek u svojim redovima imalo članove i suradnike Hrvate, poput Maše Pavičić i Vice Zaninovića. Danas su osnovni zadaci Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta” proučavanje povijesti, kulture i suvremenog života Srba u Hrvatskoj te njegovanje njihove kulturno-povijesne baštine, poticanje i unaprjeđenje znanstvenog, istraživačkog, umjetničkog, književnog i kulturnog rada organiziranjem galerijskih prostora, tribina i drugih aktivnosti iz znanosti, kulture, književnih susreta i promocija knjiga, objavljivanjem stalnih i povremenih publikacija, organiziranjem folklorne, glazbene i drugih kulturnih aktivnosti, pomaganjem postojećih čitaonica i knjižnica i osnivanjem novih knjižnica, istraživanjem

identiteta Srba u Hrvatskoj, poticanjem donošenja i realizacije obrazovnih programa koji su vezani za Srbe u Hrvatskoj te obilježavanjem značajnih kulturnih događaja i osoba iz povijesti Srba u Hrvatskoj.

Svetosavska akademija u organizaciji Srpskog kulturnog društva Prosvjeta
Foto: Nenad Jovanović

Na Svetosavskoj akademiji u organizaciji Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta”
dodijeljena su priznanja zaslužnim članovima zajednice
Foto: Nenad Jovanović

*Pododbor SKD-a „Prosvjeta” Zagreb, sastanak
Foto: Nenad Jovanović*

*Centralna knjižnica Srba u Republici Hrvatskoj dio je SKD-a „Prosvjeta”
Foto: Nenad Jovanović*

*Likovna sekcija Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta”
Foto: Nenad Jovanović*

Srpsko privredno društvo „Privrednik”

Srpsko privredno društvo „Privrednik” osnovano je 23. rujna 1897. godine. Osnovao ga je Vladimir Matijević iz Gornjeg Budačkog, veletrgovac, humanist i dobrotvor. Za prvog predsjednika Društva izabran je Isidor Dobrović iz Daruvara, trgovac i dobrotvor. „Privrednikovi” pomagači i suradnici bili su Nikola Tesla, Mihailo Pupin i Jovan Cvijić. Od osnivanja Srpsko privredno društvo „Privrednik” vrši u društvu prosvjetnu i privrednu funkciju što za cilj ima očuvanje srpskog identiteta u Hrvatskoj. Cilj SPD-a „Privrednik” bio je da školuje siromašnu i talentiranu srpsku djecu iz Hrvatske. Svaki pitomac dobivao bi svojeg povjerenika koji bi se o njemu brinuo. Povjerenici su pažljivo birali majstore, vlasnike zanatskih i trgovačkih radnji, gdje bi se šegrtri obučavali. Uvjeti primanja pitomaca bili su vrlo strogi. Isprva su pitomci odlazili u barake u vinogradu Nikole Čuka, a kasnije su bili smješteni u Preradovićevoj 18, u sjedištu SPD-a „Privrednik”. Svi zanati učili su se tri ili četiri godine, a nakon završenog šegrtovanja pitomcima se uručivalo svjedodžbe o izučenom zanatu te bi oni na taj način postajali pomoćnici koji bi dobivali plaću. Godine 1903. osnovana

je Glavna privredna zadruga koja je omogućivala pitomcima da podignu kredite u vrijednosti peterostruke svote koju je korisnik imao. Podnositelji kreditnih zamolbi mogli su biti samo oni koji su pet godina štedjeli u zadruzi. Zahvaljujući radu Glavne privredne zadruge čak je 500 pitomaca otvorilo svoje radnje. Godine 1911. osnovan je Patronat „Privrednikovih” fondova koji je preuzeo upravu nad zapisima, testamentima i fondovima i koji je potom imao ovlasti da ulaže u nekretnine, u državne i druge vrijednosne papire. Zajedno s Dobrotvornom udrugom Srpkinja „Privrednik” je žensku djecu smještao u bogate i ugledne srpske kuće u gradovima, gdje bi ih učili lijepom ponašanju i kućnim poslovima. Preko „Privrednika” se do 1914. obučilo 10.500 pitomaca za 80 različitih zanimanja. Za vrijeme Prvog svjetskog rata „Privrednik” je privremeno zatvoren i prestao je s djelovanjem, ali je rad obnovljen 1923. godine kada se preseljava u Beograd ostavljajući svoje predstavništvo u Zagrebu u Preradovićevoj 18. Rad SPD-a „Privrednik” potrajao je do 1941. godine kada su ustaše zabranile rad Društva i oduzele mu imovinu. Za 50 godina dotadašnjeg postojanja „Privrednik” je obučio 40.000 pitomaca. Među „Privrednikovim” pitomcima bili su i brojni narodni heroji, njih čak 25. Nakon rata SPD „Privrednik” je 1946. ukinut i sva mu je imovina nacionalizirana. Kuća u Preradovićevoj 18 predana je SKD-u „Prosvjeta”. Društvo je obnovljeno 18. prosinca 1993. godine. Prvi predsjednik bio je Rade Peleš jer se drugi u tim ratnim vremenima nisu usudili to biti.

Danas su glavne aktivnosti Srpskog privrednog društva „Privrednik” fondovi putem kojih se stipendiraju mladi Srbi slabijih imovinskih mogućnosti (Fond „Vladimir Matijević”), potom stipendiranje odličnih studenata preko Fonda „Ivana Vujnović”, zatim Centar za inicijative i razvoj „Lazar Bačić”, „Privrednikova” omladina i informiranje i izdavaštvo. Fond „Vladimir Matijević” osnovan je na skupštini 23. rujna 2008. godine. Preko ovoga Fonda „Privrednik” u prosjeku godišnje stipendira između 20 i 30 studenata i učenika. „Privrednikovi” stipendisti potječu iz ratom opustošenih područja Republike Hrvatske, ali i iz urbanih sredina. Najveći donatori ovoga Fonda su Srpsko narodno vijeće, Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Zagreba, Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” i neke općine sa srpskom većinom u broju stanovnika. U svrhu prikupljanja sredstava za Fond „Vladimir Matijević” „Privrednik” organizira donatorske večere, humanitarne koncerte i likovne kolonije. Dana 13. ožujka 2010. utemeljen je Fond „Ivana Vujnović” za stipendiranje odličnih studenata. Na njega se javljaju studenti koji uz odličan uspjeh poznaju najmanje jedan svjetski strani jezik i koji su uključeni u aktivnosti izvan studija. Inicijator ovoga Fonda je Nevenka Ljubić u spomen na Ivanu Vujnović. Centar za

inicijative i razvoj „Lazar Bačić” okuplja visokoobrazovane ljude u osmišljavanju i realizaciji projekata na području privrede i kulture. Organizira seminare, edukacije, radionice, promocije i prezentacije. Svoje aktivnosti provodi preko „Privrednikova” kluba i preko podružnica. „Privrednikov” klub mjesto je privrednih i kulturnih događanja, prezentacije i konzumacije proizvoda sa sela i povratničkih područja. Preko podružnica Centar dobiva podatke o privrednim subjektima u regiji i preporuke za stipendiranje kandidata. Postoje dvije podružnice: za Liku, Kordun i Gorski kotar te za sjevernu Dalmaciju i južnu Liku. „Privrednikova” omladina umrežava i povezuje „Privrednikove” stipendiste i druge mlade u jednu organizaciju. Glavni ciljevi su organiziranje manifestacija i pripremanje projekata koji pored edukativnog segmenta sadrže i vrijeme za druženje, organiziranje seminara i tribina o raznim društvenim pitanjima. „Privrednikova” omladina i „Privrednikovi” stipendisti organiziraju Kongres „Privrednikovih” stipendista i srpske omladine i „Privrednikove” tribine.

Što se tiče informiranja i izdavaštva, iz početka je zamišljeno da list „Privrednik” izlazi kao samostalni mjesečnik, nastavljajući tradiciju lista „Privrednik” iz 1898. godine, koji je izlazio kao glasilo Saveza srpskih zemljoradničkih zadruga, a kasnije kao organ Srpskog privrednog društva „Privrednik”. U početku od 2007. godine izlazi kao podlistak tjednika „Novosti” na osam stranica jednom mjesečno. U veljači 2014. Srpsko privredno društvo „Privrednik” pokrenulo je portal Privrednik.net. Organi upravljanja SPD-a „Privrednik” su skupština, predsjednik, upravni odbor, patronat i nadzorni odbor. Članstvo se dijeli na redovne članove, doživotno redovne članove, stalne članove, obnovitelje, dobrotvore, zadužbinare, počasne članove, nesamostalne članove i pomažuće članove, a status člana ovisi o količini novca koji uplati SPD-u „Privrednik”. Osnivači i dobrotvori SPD-a „Privrednik” iz vremena Austro-Ugarske i Kraljevine Jugoslavije ostavili su budućim naraštajima brojnu imovinu te su stvorili jednu od najvećih zaklada na našim prostorima za školovanje talentirane i siromašne djece. „Privrednik” je prvu nekretninu stekao 1907. u Zagrebu u Preradovićevoj 18, gdje je i danas sjedište organizacije. Najveći dio novca za kupnju te zgrade darovao je Vladimir Matijević. Zgrada je služila za smještaj pitomaca. Na uglu Berislavićeve 4 i Gajeve 15 nalazi se tzv. Bačićeva palača koju su „Privredniku” darovali Lazar Bačić i njegova supruga Dragica 1921. U Daruvaru su Isidor Dobrović i Hristina Dobrović „Privredniku” ostavili zgradu u Ulici bana Josipa Jelačića 2 i 4. I u drugim gradovima, poput Rijeke, Slavonskog Broda, Pakraca, Osijeka, Vinkovaca, Gospića i Karlovca, „Privrednik” je dobio pojedine zgrade.

Paulina i Vladimir Matijević, osnivači i dobrotvori SPD-a „Privrednik”

*Patrijarh Porfirije na 125. godišnjici osnutka SPD-a „Privrednik”
Foto: Nenad Jovanović*

Aukcija SPD-a „Privrednik”
Foto: Nenad Jovanović

Tribina SPD-a „Privrednik”
Foto: Nenad Jovanović

Tribina SPD-a „Privrednik”

Foto: Nenad Jovanović

Srpsko narodno vijeće

Konstitutivna sjednica Srpskog narodnog vijeća održana je 19. srpnja 1997. godine u prostorijama SKD-a „Prosvjeta” u Preradovićevoj ulici u Zagrebu. I prije toga postojale su inicijative za osnivanje krovne srpske organizacije u Hrvatskoj. Tako je u lipnju 1991. bio osnovan Srpski demokratski forum u Lipiku koji se zalagao za mirno rješavanje hrvatsko-srpskog sukoba. Početak mirne reintegracije istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u studenom 1995. značio je i početak mirnodopskog perioda u Hrvatskoj. Dio procesa mirne reintegracije bilo je i stvaranje Samostalne srpske stranke koju je osnovao dr. Milorad Pupovac desetak mjeseci prije Erdutskog sporazuma u Zagrebu. Fuzija Pupovčeva SSS-a sa Stanimirovićevom Srpskom demokratskom strankom 1997. godine značila je stvaranje Samostalne demokratske srpske stranke. Uz ovu stranku formiran je Savez srpskih organizacija 1996. godine na čijem je čelu bio dr. Milorad Pupovac. Dana 23. svibnja u Vukovaru je osnovano Zajedničko veće opština na čijem se čelu nalazio Miloš Vojnović, a nakon konstitutivne sjednice SNV-a, na čelo organizacije izabran je dr. Milorad Pupovac. Na

osnivačkoj skupštini SNV-u je bilo važno naglasiti povijesni slijed postojanja i priznavanja Srba u Hrvatskoj od Habsburške Monarhije, preko Austro-Ugarske do AVNOJ-a i ZAVNOH-a. Statutom je SNV definiran kao udruga koja okuplja Srbe u Republici Hrvatskoj i djeluje kao savjetodavno i koordinativno tijelo, odnosno kao vijeće srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Prve teme koje su zaokupljale rad SNV-a bile su povratak izbjeglica i prognanika Srba iz Srbije i drugih zemalja u Hrvatsku, pitanje školske i kulturne autonomije Srba u Hrvatskoj, statusna pitanja, pitanja vlasništva, službena upotreba srpskog jezika i pisma, radni staž, mirovine i slično. SNV duže nije registriran, iako je *de facto* postojao. Članice SNV-a bile su tada Savez srpskih organizacija, Zajedničko veće opština, Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta”, Srpski demokratski forum, Samostalna demokratska srpska stranka, Zajednica Srba Rijeka, Zajednica Srba Istra, Demokratski forum Baranje i Udruženje prognanih, izbjeglih i raseljenih lica Srba iz Hrvatske. Srpsko narodno vijeće imalo je i konkurenciju. Tako je 1999. osnovano Narodno vijeće Srba na čijem je čelu bio Milan Đukić.

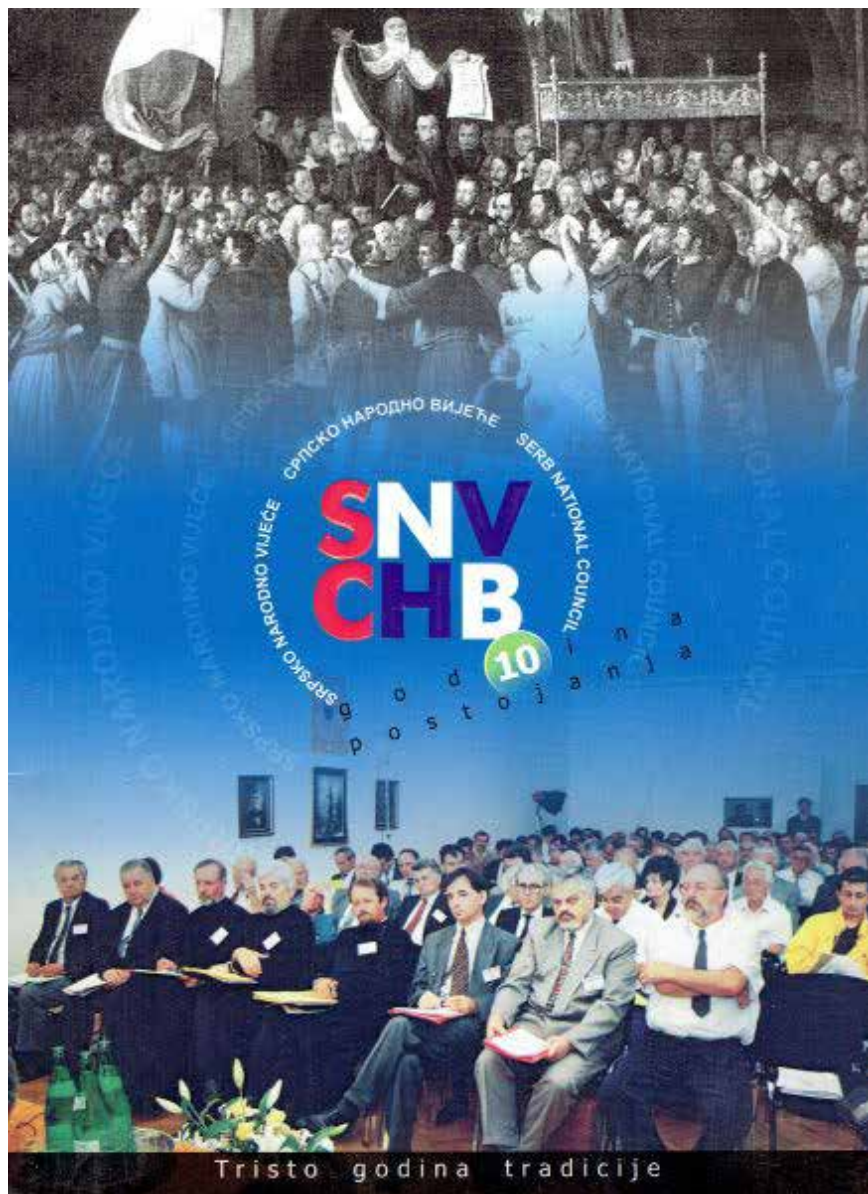
SNV je bio isprva smješten u Preradovićevoj 18 u jednoj prostoriji, a kasnije se organizacija selila u Gajevu 7, pa u Ilicu, da bi danas bio ponovno smješten u Gajevoj. Nakon odlaska UNTAES-a, odnosno završetka mirne reintegracije dolazi do zastoja u obnovi povjerenja, reintegraciji ljudi, povratku i normalizaciji odnosa. SNV je pokrenuo i tjedni list „Novosti”, čiji je prvi broj izašao 17. prosinca 1999., nakon dotacije Vlade Republike Hrvatske od 800.000 kuna. U 1998. godini Srpsko narodno vijeće osnažilo se formiranjem lokalnih organizacija na Baniji, Kordunu, u Lici, u sjevernoj Dalmaciji i u zapadnoj Slavoniji. Godine 2000. SNV bilježi važno međunarodno postignuće – primljeno je u Federalnu uniju europskih nacionalnosti (FUEN). Novim Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina koji je donesen u prosincu 2002. godine pripadnicima nacionalnih manjina koji imaju više od 1,5 % u stanovništvu Hrvatske omogućeno je najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta. Prvi izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održani su u proljeće 2003. kada je SNV ustanovio da postoje uvjeti za formiranje 11 vijeća i jednog predstavnika po županijama. Nakon dolaska Ive Sanadera na vlast u studenom 2003. godine tri srpska zastupnika dala su podršku novoj vladi, pa je retorika koja je postojala devedesetih znatno ublažena. Tada su predstavnici vlasti počeli posjećivati i tradicionalno srpske sredine, pomagati povratak Srba i priznavati zločine nad srpskim civilima za vrijeme i nakon akcije Oluja.

Dana 24. svibnja 2004. godine osnovana je koordinacija vijeća i predstavnika srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj na nivou županija. Savjet za nacionalne

manjine Vlade Republike Hrvatske značajno je pridonio financiranju Srpskog narodnog vijeća. Od 2004. SNV je financiran preko Savjeta, a gotovo četvrtina sredstava koje je imao Savjet dodijeljena je 2004. Srbima. Godine 2005. formirana je Srpska pravoslavna opća gimnazija, a prvu generaciju je tada činilo deset učenika i učenica. Godine 2006. SNV osniva svoj Centar za razvoj i investicije koji počinje pružati besplatne savjetodavne usluge u povratničkim sredinama koje su bile usmjerene na razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Novoosnovani Pravni odjel SNV-a počinje pružati besplatnu pravnu pomoć povratnicima u postupcima stambenog zbrinjavanja. U sljedećim godinama formira se kalendar s 30 različitih komemoracija, a Odjel za kulturu izrađuje fotodokumentaciju razrušenih spomen-obilježja i crkvenih objekata te antifašističkih spomenika. SNV i Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” pokreću 2006. godine Arhiv Srba u Hrvatskoj koji djeluje kao dio SNV-a. Vodstvo SNV-a je 2008. organiziralo tzv. Majsku skupštinu po uzoru na skupštinu u Sremskim Karlovcima 160 godina ranije. Uz dolazak 1682 vijećnika iz 20 županijskih, 62 gradska i 70 općinskih vijeća bio je to najveći skup Srba u Hrvatskoj. Na toj je skupštini doneseno pet točaka među kojima su bile otklanjanje posljedica rata, uz program obnove i rješavanja pitanja nestalih, održivi povratak, mjere za razvoj povratničkih sredina, rješavanje financijskih, radnih i statusnih problema manjinskih vijeća i rješavanje položaja SNV-a, manjinsko obrazovanje i unaprjeđenje odnosa Srbije i Hrvatske. SNV će i u sljedećem periodu na manjinskim izborima 2011., 2015., 2019. i 2023. osvojiti najveći broj mandata i time pokazati da je i dalje nacionalna koordinacija srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Godine 2011. dolazi do osnivanja Političke akademije, potom je 2017. osnovan Odjel za socijalna i humanitarna pitanja, 2018. Sportsko rekreativno društvo Srba u Hrvatskoj, 2019. godine Odjel za obrazovanje i Odjel za koordinaciju manjinskih vijeća.

Treba spomenuti i aktualne projekte Srpskog narodnog vijeća. Od 2020. Srpsko narodno vijeće u projektu „Banija je naša kuća” okuplja sve srpske organizacije u Hrvatskoj i predstavništva Srba u regiji. Budući da je jedan od glavnih problema starijih osoba neravnomjerna i nedostatna rasprostranjenost, kvaliteta i dostupnost socijalnih usluga, Odjel za socijalna i humanitarna pitanja Srpskog narodnog vijeća pokrenuo je projekt pod nazivom „Od vrata do vrata” – dostupne usluge za dostojanstvenu treću dob. Kampanja „Da se bolje razumijemo” imala je za cilj normaliziranje upotrebe ćiriličnog pisma u javnoj, ali i u privatnoj sferi. „Baština odozdo / Drežnica: Tragovi i sjećanja 1941. – 1945.” međunarodni je interdisciplinarni istraživački projekt usmjeren na suvremenu povijest drežničkog kraja. Tu su i projekti „Devedesete” koji se

odnosi na hrvatsko-srpske odnose u ratu devedesetih te projekt „Refreshing memory”. Danas mrežu SNV-a čine 144 vijeća i predstavnika, a ukupan broj vijećnika je 1744.

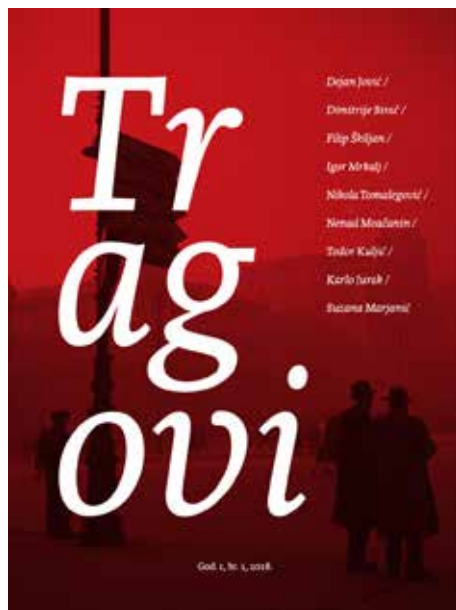
Brošura „10 godina Srpskog narodnog vijeća”

*Božićni doček Srpskog narodnog vijeća
Foto: Nenad Jovanović*

*Skupština Srpskog narodnog vijeća 2024.
Foto: Nenad Jovanović*

Tragovi: časopis za srpske i hrvatske teme

*Dan materinskog jezika u koji je bilo uključeno i Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Zagreba, dio Srpskog narodnog vijeća
Foto: Nenad Jovanović.*

Talijani

Zajednica Talijana u Zagrebu

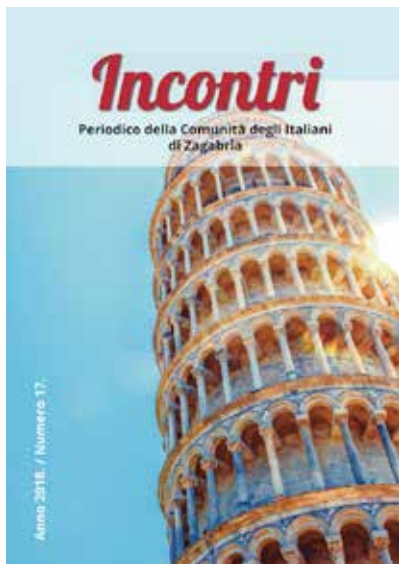
U Hrvatskoj je Zajednica Talijana u Zagrebu formirana kao 52. zajednica unutar Talijanske unije. Zajednica Talijana formirana je 23. ožujka 2007. godine. Na prvoj skupštini na čelo organizacije izabran je Giovanni Mucciacciaro iz Italije. Nakon formiranja Zajednice Mucciacciaro je počeo izdavati časopis *Incontri*, pronašao je prostor za smještaj Zajednice, postavio je mrežnu stranicu i organizirao prva studijska putovanja. Daniela Dapas postaje predsjednica 2011. kada se Zajednica seli u Palinovečku ulicu. Nedostatak vlastitog prostora nadoknadio je Talijanski institut za kulturu. Unutar Zajednice postoji ideja da se osnuje i talijanski vrtić. Zajednica Talijana u Zagrebu dio je Talijanske unije i usko surađuje s drugim zajednicama i talijanskim institucijama u Hrvatskoj. U vrijeme osnivanja Zajednica je imala 75 članova, dok je trenutačan broj članova 350 koji su podijeljeni na članove s pravom glasa (njih 145) i pridružene članove (njih 205). Članovi s pravom glasa deklarirani su pripadnici talijanske nacionalne manjine, a ostali su simpatizeri. Djelatnost Zajednice podijeljena je na različite odjele. Trenutačno su aktivni odjel za umjetnost i kulturu, odjel za sport, odjel za informatiku, odjel za medije (odnose s javnošću), odjel za obrazovanje i školstvo, odjel za sveučilišna i znanstvena istraživanja te odjel za izdavaštvo. Program se u Zajednici Talijana u Zagrebu odvija putem različitih priredbi, izložbi, prezentacija, predavanja, izleta, tečaja talijanskoga jezika, jezičnih i kreativnih radionica za djecu, projekcija, susreta, sportskih aktivnosti, društvenih igara briškule i trešete, tematskih večeri i tečajeva talijanske kuhinje.

Zajednica ima i knjižnicu s osamdesetak naslova i medijateku s više od 300 DVD-a. U prostorije Zajednice u Palinovečkoj 19 na Vrbanima redovito stižu novine *La voce del popolo*, *Il piccolo* (di Trieste) i *Panorama*. Časopis *Incontri*, koji izlazi dvojezično, omogućuje članstvu da dobiju informacije o svim planiranim i proteklom aktivnostima same Zajednice, ali i obnovu njihova znanja talijanskoga, odnosno hrvatskoga jezika. Zajednica sudjeluje u humanitarnoj akciji *Vrt plavih ruža*, a u više je navrata skupljala potrepštine, odjeću i obuću za Caritas. Tijekom godina članovi vijeća su se mijenjali, a trenutni su članovi Daniela Dapas, predsjednica, Oskar Arlant, potpredsjednik, Ezio Kozlović, član predsjedništva, Željko Burigo, Ingrid Damiani Einwalter, Katarina Filipović (Gojo), Sandra Jagatić Pavić, Adela Koler Hohnjec, Marino Olivier, Pepa Škorić (Fužinato),

Patricia Radović (Burigo), Gordana Kapš (Zanetti), Ines Kozlović, Tatjana Brener-Arlant i Vladimir Marinello. Mnogo je članova koji su po podrijetlu Talijani, ali ne govore talijanski jezik. Zajednica Talijana Zagreba organizira tečajeve talijanskoga jezika koji su podijeljeni u nekoliko skupina ovisno o predznanju polaznika. Ovi se tečajevi organiziraju cijele godine. Zajednica organizira i tečajeve hrvatskoga jezika za strance (npr. Talijane koji su se doselili iz Italije u Zagreb i okolicu). Petkom su organizirane radionice/igraonice za djecu članova Zajednice Talijana u Zagrebu. Druženja članova Zajednice nisu svedena samo na prostorije u Palinovečkoj već i na druženja i domjenke u Talijanskom institutu. Zajednica i predstavnik talijanske nacionalne manjine organizirali su brojna studijska putovanja. Zajednica je putovanja organizirala u Hrvatskoj, a predstavnik diljem Italije. Tako su članovi 2012. bili u Rovinju (kod tamošnje talijanske zajednice), u Padovi i u Napulju, 2013. u sjevernom dijelu Istre (kod tamošnjih talijanskih zajednica) i na istočnoj Siciliji, 2014. na zapadnoj Siciliji, 2015. u Puli, na Brijunima i u Vodnjanu (također kod tamošnjih talijanskih zajednica) te u Rimu, 2016. u Trstu (gdje su posjetili Zajednicu Hrvata u Trstu) te u Cinque Terre, 2017. godine u Izoli i Kopru (kada su posjećene tamošnje talijanske zajednice) te na Sardiniji, 2018. u Opatiji i na Krku (u posjetu kod talijanskih zajednica) i na Dolomitima, a 2019. u Zadru, Šibeniku i na Krku (kada su posjetili Talijane u Zadru) te u Torinu.

Činjenica da Talijani imaju i predstavnika talijanske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu pruža im dodatnu satisfakciju jer su na taj način i službeno priznati kao značajna nacionalna manjina Grada Zagreba. Uska suradnja predstavnika talijanske nacionalne manjine (Oskar Arlant) i Zajednice pokazala se kao kvalitetan iskorak u obnovljeno i povećano članstvo Zajednice, a činjenica da predsjednica Zajednice poznaje osobno svakoga člana Zajednice te je konstantno sa svim članovima putem interneta u komunikaciji, pokazuje vrlo dobru organiziranost i učinkovitost Zajednice. Predstavnik talijanske nacionalne manjine uključuje u svoj rad članove Zajednice, a niz aktivnosti koje organizira, predstavnik pokreće i izvodi zajedno s članovima Zajednice i u koordinaciji s vodstvom Zajednice. Osim studijskih putovanja koje Zajednica i predstavnik talijanske nacionalne manjine Grada Zagreba organiziraju zajedno, dobar primjer suradnje su predstavljanja knjiga i Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba koje organizira za talijansku nacionalnu manjinu predstavnik talijanske nacionalne manjine Grada Zagreba, a tijekom kojih članovi zajednica iz cijele Hrvatske sudjeluju u programu kao gosti i izvođači. A što Zajednica znači za njezine članove? Vidljivo je da članovi drže do Zajednice, da u njoj vide kutak Italije u

Zagrebu i da se u njoj svi osjećaju dobrodošlima. Stoga je uistinu moguće zaključiti da slogan Zajednice Talijana u Zagrebu Živjeti talijanski – *Respirare italiano* ima značenje za sve članove koji aktivno sudjeluju u njezinu radu.

Incontri, glasilo Zajednice Talijana u Zagrebu

Izlet u organizaciji Zajednice Talijana u Zagrebu i predstavnika talijanske nacionalne manjine Grada Zagreba

Radionice u organizaciji Zajednice Talijana u Zagrebu

Radionice za djecu u organizaciji Zajednice Talijana u Zagrebu

Radionice za djecu u organizaciji Zajednice Talijana u Zagrebu

Turci

Udruga Turaka u Republici Hrvatskoj

Udrugu Turaka u Republici Hrvatskoj vodi Bari Ahmedi, predstavnik turske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu, a osnovana je 2017. godine. Ciljevi Udruge su okupljanje zajednice, očuvanje nacionalnog i vjerskog identiteta, čuvanje tradicije i baštine. Cilj je također i okupljanje mladih i ojačavanje zajednice. Jedna od glavnih ideja je osnivanje turskog vrtića u Zagrebu te kasnije pokretanje školovanja po modelu C u nekoj od zagrebačkih škola. Cilj je također uključiti što je moguće više Turaka iz Turske koji su se doselili u Hrvatsku jer najveći dio populacije u Hrvatskoj čine Turci iz Makedonije.

Predstavnik turske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednik Udruge Turaka u Republici Hrvatskoj Bari Ahmedi na jednom od događanja

Predstavnik turske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednik Udruga Turaka u Republici Hrvatskoj Bari Ahmedi na jednom od događanja

Predstavnik turske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednik Udruga Turaka u Republici Hrvatskoj Bari Ahmedi na Zrinjevcu

Predstavnik turske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednik Udruge Turaka u Republici Hrvatskoj Bari Ahmedi bio je suorganizator izložbe turske čipke u Lepoglavi u rujnu 2024.

Predstavnik turske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednik Udruge Turaka u Republici Hrvatskoj Bari Ahmedi prilikom susreta s predsjednikom Republike Hrvatske Zoranom Milanovićem

Ukrajinci

Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar” Zagreb (sastavio Slavko Burda)

Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar” Zagreb osnovano je 13. svibnja 1972. godine pod imenom Kulturno-prosvjetno društvo Rusina-Ukrajinaca Zagreba. Godine 1982. promijenilo je ime u Kulturno-prosvjetno društvo Rusina i Ukrajinca, a od 2012. godine nosi današnji naziv. Od samog osnutka bilo je u sastavu Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske, od 2012. godine do 2021. godine djelovalo je u sastavu Ukrajinske zajednice Republike Hrvatske, a od 2022. djeluje kao samostalna udruga. Inicijativa za osnivanje Društva potekla je 1971. od ukrajinskih studenata koji su u to vrijeme studirali na sveučilištima u Zagrebu. Osnivačka skupština Kulturno-prosvjetnog društva Rusina- Ukrajinaca Zagreba održana je 1972. godine u Zagrebu u Preradovićevoj ulici na broju 23. Na skupu je bilo pedesetak ljudi koji su imali velik interes za nastanak Društva. Od 1972. do 1974. godine Društvo je djelovalo u zgradi Sutjeske na Vrbiku. U travnju 1974. godine Društvo se seli u prostorije na Dolac1/I, u prostorije Češke besede. U svojim aktivnostima članovi Kulturno-prosvjetnog društva Rusina i Ukrajinaca Zagreba stupili su u kontakt sa Studentskim domom „Saša Jelić” u Opatičkoj ulici i Muškim domom u Runjaninovoj te su zajedno osnovali plesnu skupinu s kojom su nastupali u Petrovcima na „Petrovačkom zvonu”, u Mikluševcima na „Mikluševačkom ljetu”, u Ruskom Krsturu na festivalu Rusina i Ukrajinaca „Crvena ruža”, a sudjelovali su i na drugim kulturnim događanjima.

Dana 15. ožujka 1974. godine u hotelu „Sport” održan je prvi rusinsko-ukrajinski bal Društva. Od tada je Društvo počelo svake godine organizirati tradicionalni bal, koji je kasnije dobio naziv „Rusinsko-ukrajinska večer”. Financijska situacija Društva nije uvijek bila najbolja, ali je o tome ponajviše ovisila djelatnost Društva. Pomoć je stigla od običnih građana, hrvatske Vlade, aktivnih članova i njihovih obitelji. Jedno od najtežih razdoblja za Društvo bilo je vrijeme velikog vala unutarnjih izbjeglica tijekom prve polovice 90-ih godina 20. stoljeća, kada se u Hrvatskoj odvijao ratni sukob velikih razmjera u pozadini jugoslavenske krize. Tada su članovi Društva osnovali Krizni stožer i počeli aktivno pomagati izbjeglicama i prognanicima iz Vukovara, Petrovca

i Mikluševaca. Takvo djelovanje uvelike je pridonijelo konsolidaciji rusinsko-ukrajinske zajednice i etabliranju Društva kao autoritativne organizacije. Zbog rata smanjio se broj Rusina i Ukrajinaca – s 5.700 (1991.) na 4.300 ljudi (2001.).

Koordinator djelovanja svih organizacija dijaspore u Hrvatskoj od 1968. bio je Savez Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske, koji se nalazio u ratnom području, na području grada Vukovara. U takvim okolnostima Savez nije mogao u potpunosti djelovati te je 26. rujna 1991. u Zagrebu donesena odluka o osnivanju Kriznog stožera Saveza Rusina i Ukrajinaca Hrvatske. Kulturno-prosvjetno društvo Ukrajinaca i Rusina Zagreb postalo je glavni organizator djelovanja Kriznog štaba u gradu Zagrebu. U prostorijama Društva u to vrijeme bilo je i sjedište informativno-izdavačke djelatnosti „Nova Dumka”. Društvo je 1995. godine iniciralo osnivanje Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske te je dalo za knjižnicu 1000 knjiga. Od samoga početka u Društvu je djelovalo nekoliko sekcija, a najbrojnije su bile glazbena, literarna i folklorna. Vokalno-instrumentalni sastav „Kobzar” izdao je prvi CD s ukrajinskim pjesmama. Jedno vrijeme postojao je zbor te više glazbenih skupina i solista. Svojim većim uspjehom zagrebački glazbeni solisti smatraju sudjelovanje na festivalu „Crvena ruža” u Ruskom Krsturu te sudjelovanje na promidžbenom koncertu u Hrvatskom narodnom kazalištu za vrijeme Univerzijade u Zagrebu te snimanje zajedničkog zvučnog i videozapisa koji je obišao svijet. Literarna sekcija zajedno s glazbenom bile su svake godine organizatori tradicionalnih „Večeri posvećenih Tarasu Ševčenku” i drugim ukrajinskim i rusinskim pjesnicima. U samom početku djelovala je i folklorno-plesna sekcija, a kulminaciju svojeg djelovanja plesači i folklorashi doživjeli su 1995. godine kada su sudjelovali na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu. Od samoga početka aktivna je suradnja sa studentima i profesorima, prvo s lektoratom ukrajinskog jezika i književnosti, a danas s Katedrom za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Društvo aktivno surađuje i s Veleposlanstvom Ukrajine u Republici Hrvatskoj, koje je otvoreno 1995. godine. U vrijeme Domovinskog rata od 1992. do 1997. godine u Zagrebu je organizirano šest uspješnih ljetnih škola za učenike osnovne i srednje škole. U Zagrebu je od 1992. do 1995. godine za pripadnike ukrajinske i rusinske nacionalne manjine i učenike osnovnoškolske dobi organiziran ukrajinski i rusinski razred pri Osnovnoj školi Miroslava Krleže. Godine 1993. Ukrajinci Hrvatske i članovi Društva prvi su put u Muzeju Mimara obilježili 60. obljetnicu velike gladi u Ukrajini 1932. – 1933. Od tada se svake godine

održavaju komemoracije, pale svijeće i služe liturgije u crkvama posvećenim nevinim žrtvama Holodomora 1932. – 1933. godine.

Godine 1998., nakon reintegracije istočne Hrvatske u administrativno područje Republike Hrvatske, iz Zagreba je ponovno organizirana središnja kulturna manifestacija Rusina i Ukrajinaca u Hrvatskoj „Petrovačko zvono”.

Namjere za snažnijim i jačim aktiviranjem života ukrajinske dijaspori i obnovom već uspješnih projekata odrazile su se i na daljnji rad predsjednika Društva Slavka Burde, koji je 2004. godine izabran za predsjednika Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske. On se s velikim žarom prihvatio posla, proveo neke reforme, pojačao aktivnosti u školama, revitalizirao rad na informiranju i izdavaštvu, pojačao rad na radiju i djelovanje KUD-ova, pokrenuo niz novih kulturnih događanja u Zagrebu i Hrvatskoj općenito. Osnovano je i nekoliko novih udruga u Hrvatskoj.

U sklopu Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske do 2012. godine djelovalo je Kulturno-prosvjetno društvo Rusina i Ukrajinaca Zagreb. Nakon trideset i nešto više godina zbog zastupanja različitih koncepcija u radu i ostvarenju programa rada Kulturno-prosvjetno društvo Rusina i Ukrajinaca Zagreba podijelilo se u nekoliko skupina koje su kasnije osnovale nova društva, a to su Društvo za ukrajinsku kulturu, Ukrajinska zajednica Grada Zagreba te Kulturno društvo „Rusini i Rusinica”. Sva ta društva u Zagrebu danas samostalno djeluju i imaju svoje članstvo i samostalne programe.

Preostali članovi, koji su uglavnom bili Ukrajinci, odlučili su promijeniti naziv društva u Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar” i pridružiti se Ukrajinskoj zajednici Republike Hrvatske. Na inicijativu zagrebačkih Ukrajinaca (a zapravo je velik trud uložio UKPD „Kobzar” Zagreb) 21. svibnja 2015. u glavnom gradu Hrvatske, u parku u Ukrajinskoj ulici u Novom Zagrebu, otkriven je spomenik Tarasu Ševčenku.

U Društvu je u posljednjih tridesetak godina tiskano više od pedeset knjiga koje imaju ukrajinsku ili rusinsku tematiku. Knjige se pišu i tiskaju na hrvatskom i ukrajinskom jeziku te neznatno u manjoj količini na rusinskom jeziku. Treba istaknuti da je u počecima svojeg rada i djelovanja, zahvaljujući dr. Fedoru Labošu, u Zagrebu tiskana knjiga „Povijest bačvansko-srijemskih Rusina”. Nakon te knjige Društvo se tek u Domovinskom ratu počelo aktivnije baviti izdavanjem knjiga. Tako su najprije izdane ove knjige: „Rusini i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991. – 1994.)”, 1994., urednik Slavko Burda, „Rusini

i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991. – 1995.)”, 1995., urednik Slavko Burda, „Kulturno-prosvjetno društvo Rusina i Ukrajinaca Zagreb (1972. – 1997.)”, 1997., urednik Slavko Burda, „Ukrajinci Hrvatske: materijali i dokumenti”, prva knjiga, 2002., urednici Slavko Burda i Boris Graljuk, „Društvo prijateljstva Hrvatska – Ukrajina”, 2005., urednici Slavko Burda i Mladen Lovrić, „Srce Europe – Ukrajina”, monografija, 2007., uredio Sergej Burda, „Povijest Ukrajine”, 2009., autor Sergej Burda, „Katastrofa u Černobilu 25 godina kasnije”, 2011., priredio Sergej Burda, „Slavenska zbirka Ukrajina”, 2013., autor Sergej Burda, „Obrisi predaka, zbirka ukrajinskih biografija”, 2015., autor Sergej Burda, „Sjećanja Grigorija Bordukala”, 2016., autor Grigorije Bordukalo, urednik Slavko Burda, „Putovanje Ukrajinom”, 2016., autor i urednik Sergej Burda, „Kozacki ratovi za neovisnost”, 2017., autor Sergej Burda, urednici Aleksandra Milanović Litre i Miroslav Kirinčić, „Svećenik Grigorije Biljak i njegova obitelj”, 2017., autori Roman i Štefica Biljak, urednik Slavko Burda, „Ukrajinci Hrvatske: materijali i dokumenti”, serija, knjige druga, treća, četvrta, peta i šesta, 2020. – 2023., više autora, urednik Slavko Burda.

Nekoliko knjiga na rusinskom i hrvatskom jeziku napisao je Miroslav Kiš. Ističemo knjigu „Bilo mi je časno služiti hrvatskom narodu”, u kojoj je opisao svoj rad u Hrvatskom saboru kao izabrani saborski zastupnik u dva saziva. On je napisao i nekoliko priča i eseja te zbirku pjesama koje je objavio u posebnim knjigama.

Uz tradicionalne manifestacije koje svake godine održava UKPD „Kobzar”, krajem godine, 20. prosinca 2019., u Zagrebu je održan okrugli stol na temu „Susreti starih i novih migracija uoči 120. obljetnice doseljenja Ukrajinaca u Hrvatsku.” Najveći događaj u djelovanju Društva u 2021. bila je 14. središnja manifestacija kulture Ukrajinaca u Hrvatskoj. Kulturna manifestacija bila je posvećena 120. obljetnici doseljenja Ukrajinaca u Hrvatsku i 30. obljetnici neovisnosti Ukrajine, za čiju je pripremu utrošeno puno vremena i truda.

U 2022. godini UKPD „Kobzar” Zagreb uspješno je proslavio 50. obljetnicu i toj prigodi održao „Dane ukrajinske kulture u Gradu Zagrebu”. Od 2022. godine UKPD „Kobzar” u Zagrebu počeo je izdavati i vlastiti časopis „Slovo Kobzara”, koji izlazi jednom tromjesečno. U 2022. UKPD „Kobzar” uspješno je proslavio 50. obljetnicu te 100. obljetnicu Ukrajinskog društva „Prosvita”, prve ukrajinske organizacije, i u toj godini održalo „Dane ukrajinske kulture u Gradu Zagrebu”. Kulturna manifestacija „Dani Ukrajinske kulture u Zagrebu” tradicionalna je manifestacija koju svake godine organizira UKPD „Kobzar”

Zagreb uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Posebno treba istaknuti da su glazbenici društva ili Vokalno-instrumentalni ansambl „Kobzar” u posljednje četiri godine osvojili tri prva mjesta na Međunarodnom festivalu ukrajinske pjesme, glazbe, plesa i likovnog stvaralaštva koje organizira UKPD „Dnjipro” u Rijeci.

Danas Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar” Zagreb ima više od 100 članova. Od toga oko tridesetak aktivnih, dok su ostali potporni i počasni. Za sve vrijeme od osnutka do danas Društvo je brojalo do 350 članova. U svojem dugogodišnjem djelovanju predsjednici Društva bili su Markijan Ružickij i Vladimir Krajcar, a danas je predsjednik Slavko Burda. Tajnici su bili Boris Graljuk, Oksana Nota, Slavko Burda, Aleksa Pavlešen, Emil Bobrek, Viktor Filima i Irena Nagy, a danas je tajnica Nikoleta Šimić Brunović. Tri su naša člana bila narodni poslanici i saborski zastupnici. Tako je Teodor Fricki bio član Republičke skupštine u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, a Miroslav Kiš i Boris Graljuk bili su zastupnici u Hrvatskom Saboru. Nakon donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na prvim izborima za Grad Zagreb iz redova Društva izabran je Slavko Burda za predstavnika ukrajinske nacionalne Grada Zagreba. Nakon formiranja Koordinacije ukrajinske nacionalne manjine Republike Hrvatske za prvoga predsjednika Koordinacije izabran je Slavko Burda.

Iz rada Ukrajinskog kulturno-prosvjetnog društva „Kobzar” Zagreb

Ukrajinci i njihovi prijatelji iz različitih udruga pred spomenikom Tarasu Ševčenko

Ukrajinci i njihovi prijatelji iz različitih udruga pred spomenikom Tarasu Ševčenko

Iz rada Ukrajinskog kulturno-prosvjetnog društva „Kobzar” Zagreb

Plakat s pozivom na uclanjenje Ukrajinskog kulturno-prosvjetnog društva „Kobzar” Zagreb

Ukrajinska zajednica Grada Zagreba

Ukrajinska zajednica Grada Zagreba osnovana je 10. studenog 2007. godine. Od svojeg osnutka djelatnost Ukrajinske zajednice Grada Zagreba usmjerena je na okupljanje i organiziranje pripadnika ukrajinske nacionalne manjine radi očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta, na ostvarivanje suradnje s državnim i lokalnim vlastima u Republici Hrvatskoj, međunarodne suradnje s odgovarajućim organizacijama, u Ukrajini te zemljama Europe i svijeta, na promicanje i razvoj duha međusobne suradnje većinskog hrvatskog naroda i pripadnika ukrajinske zajednice. Nakon agresije Ruske Federacije na Ukrajinu članovi udruge maksimalno su se priključili procesu pružanja pomoći radi poboljšanja uvjeta života prognanika iz Ukrajine te drugih oblika pomoći svojoj matičnoj državi Ukrajini.

U sklopu Ukrajinske zajednice Grada Zagreba djeluju glazbena, etnografska, kazališna, literarna i kulturno-prosvjetna sekcija. Svake godine formiraju se novi sadržaji koji upotpunjuju program rada. Udruga je inicijator i pokretač dječjeg časopisa *Mavka*, u tijeku je pokretanje znanstvenog, povijesnog i literarnog godišnjaka.

Simbolično, na Dan neovisnosti Ukrajine 24. kolovoza 2022. godine u Tomićevoj 2 u Zagrebu otvoren je Ukrajinski dom – prostor koji je Ukrajinska zajednica Grada Zagreba dobila na korištenje od Grada Zagreba. Nakon dobivanja prostora udruga je intenzivirala svoj rad usmjeren na očuvanje nacionalnog identiteta, pomoć Ukrajini, ukrajinskom narodu i ukrajinskim prognanicima. Bitno je naglasiti da Ukrajinci u gradu Zagrebu organizirano djeluju od 1922. godine, kada je na Gornjem gradu osnovano Ukrajinsko društvo „Prosvita”. Udruga je članica krovne organizacije ukrajinske nacionalne manjine – Ukrajinske zajednice u Republici Hrvatskoj.

Obilježavanje 89. obljetnice Holodomora, genocida nad ukrajinskim narodom, u organizaciji Ukrajinske zajednice Grada Zagreba, 26. studenog 2022.

Čitanje ukrajinskih bajki za djecu u Ukrajinskom domu u Zagrebu u organizaciji Ukrajinske zajednice Grada Zagreba, 4. ožujka 2023.

Članovi kazališne sekcije UZGZ-a nakon premijere predstave „Vrlo jednostavna priča“, 15. veljače 2024.

Maraton u povodu Dana sjećanja na poginule branitelje Ukrajine, 31. kolovoza 2024.

Nastup Glazbene sekcije u Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski” na donacijskom koncertu Učitelji Matza za Ukrajinu, 21. ožujka 2024.

Društvo za ukrajinsku kulturu

Društvo za ukrajinsku kulturu je osnovano u Zagrebu 2002. godine s ciljem da održava, promiče i obogaćuje kulturnu baštinu ukrajinske nacionalne manjine u Hrvatskoj, ali s odabirom načina koji su manje zastupljeni kod ostalih sličnih društava. U tom smislu je u dosadašnjem radu ostvarilo petnaest tiskanih i devet elektroničkih izdanja te održalo njihovo predstavljanje. Nadalje, priredilo je nekoliko etnoloških i likovnih izložaba, te uprizorilo četiri scenska djela. Također, organiziralo je tematska predavanja i književne večeri.

Društvo za ukrajinsku kulturu ima 30 odraslih članova, od čega su 20 deklarirani pripadnici ukrajinske nacionalne manjine. Visoku naobrazbu imaju 22 člana, od kojih njih pet i završen postdiplomski studij s doktoratom znanosti. Članovi su pretežno iz Zagreba, ali i iz drugih gradova (npr. Rijeke, Vukovara, Slavonskog Broda, Lipovljana...). Ovih godina članovi su skupno realizirali višegodišnji izdavačko-filmski projekt „Garež i plam nadanja” kao tetralogiju o doseljenu i obitavanju Ukrajinaca na prostoru Slavonije i Bosne kroz četiri naraštaja. Slijedom idejnog opusa, sličan projekt realiziran je i pod nazivom „Novi ždralovi”, u kojem je u e-knjizi obrađen životopis nekoliko osoba koje su se posljednjih desetljeća ili godina, svatko iz svojih razloga, doselile iz Ukrajine u

Hrvatsku. S tim sadržajem Društvo je izdalo e-knjigu „Novi ždralovi” i video „Novi ždralovi & Otac – svećenik” koji je dostupan na YouTubeu. Tijekom 2023. Društvo je u fazi prikupljanja materijala za e-knjigu i video „Izbjegli ždralovi” o izbjeglicama iz Ukrajine u Hrvatskoj.

U novonastalim okolnostima rata u Ukrajini te dolaskom izbjeglica i njihovo zbrinjavanje i u Hrvatskoj Društvo je promptno reagiralo volonterski realiziravši elektroničko izdanje Hrvatsko-ukrajinskog/ukrajinsko-hrvatskog razgovornog priručnika (u PDF-u), učinivši ga besplatno dostupnim za preuzimanje na internetskoj stranici udruge Hrvatskog saveza udruga osoba s invaliditetom (HSUTI), a poveznicu na tu stranicu uvrstili su i portali „Hrvatska za Ukrajinu” (MUP) te Ministarstvo znanosti i obrazovanja. U sklopu realizacije svojih programa Društvo prigodno surađuje s drugim udrugama nacionalnih manjina, uglavnom ukrajinskom, te s Križevačkom biskupijom.

S obzirom na to da Društvo nema klasične aktivnosti (orkestar, zbor ili folklor), ono ne nudi standardne atraktivne scenske nastupe te nije podatno popularnim manifestacijama šire zajednice. To međutim nadomješta drugim vidovima doprinosa kulturnim aktivnostima: tematskim prezentacijama, predstavljanjem književnih djela, izložaba na likovne teme i, u posljednje vrijeme, predstavljanjem videouradaka izravno ili posredstvom interneta. Predsjednik udruge je Aleksa Pavlešin.

Društvo za ukrajinsku kulturu objavilo je „Kijevske dnevnike” Đure Vidmarovića

Plakat djelovanja Društva za ukrajinsku kulturu

Kazališna predstava „Lažljivac s Litvanskog trga” Društva za ukrajinsku kulturu

Koncert u organizaciji Društva za ukrajinsku kulturu

Plakat djelovanja Društva za ukrajinsku kulturu

Židovi

Kulturno društvo „Miroslav Šalom Freiburger”

Kulturno društvo „Miroslav Šalom Freiburger” udruga je osnovana 1989. u Židovskoj općini Zagreb, a ime je dobilo po zagrebačkom rabinu Miroslavu Šalomu Freiburgeru, koji je ubijen u Auschwitzu 1943. godine. Društvo surađuje sa Židovskom općinom Zagreb, drugim židovskim općinama na teritoriju Republike Hrvatske, drugim kulturnim društvima, organizacijama i znanstvenim ustanovama u Hrvatskoj i u inozemstvu. Ciljevi Društva su promicanje, razvitak i unapređenje proučavanja i njegovanja tradicionalnih vrijednosti židovske duhovne i materijalne kulture kao doprinos općem kulturnom i znanstvenom životu u Republici Hrvatskoj, okupljanje Židova i prijatelja i simpatizera, kulturnih i znanstvenih radnika iz Republike Hrvatske koji ne pripadaju židovskoj zajednici, a imaju interes za proučavanje znanosti, povijesti i kulture Židova, pridonoseći time ukupnom kulturnom i znanstvenom životu u Republici Hrvatskoj. Društvo sukladno ciljevima djeluje u području ljudskih prava. Od 1993. godine izdavalog je „Novi Omanut” – prilog židovskoj povijesti i kulturi, koji je dugo godina uređivao Branko Polić.

Glavne djelatnosti Društva su pomaganje, razvijanje i obavljanje bibliotečne, studijske, izdavačke, znanstveno-istraživačke, informatičke, muzejske i arhivske djelatnosti o židovskoj povijesti, kulturi i umjetnosti, izdavanje i distribuiranje knjiga od kulturnog i povijesnog značenja za židovstvo, osobito autora s područja Republike Hrvatske, organiziranje i održavanje predavanja, savjetovanja, javnih tribina, okruglih stolova te drugih stručnih i znanstvenih skupova, izložbi i glazbenih večeri vezanih uz ciljeve udruge, organiziranje i pomaganje sudjelovanja članova i predstavnika Društva u radu stručnih i znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu na kojima se tretiraju kulturna i znanstvena pitanja judaistike. Predsjednik društva je Mario Braun, a sjedište je društva u Palmotićevoj 16.

Kulturno društvo „Miroslav Šalom Freiburger” u suradnji sa Školskom knjigom predstavilo je 26. ožujka 2024. knjigu Waltera Isaacsona „Einstein – njegov život, njegov svemir” u prijevodu dr. sc. Darija Hrupeca u izdanju Školske knjige. Sudjelovali su (na fotografiji slijeva nadesno) glavna urednica Miroslava Vučić, dr. sc. Dario Hrupec i izvršni urednik Goran Bukan Breberić te predsjednica Društva „Miroslav Šalom Freiburger” Valentina Wiesner.
Foto: Narcisa Potežica

Komemorativno predavanje posvećeno bivšem predsjedniku Društva „Miroslav Šalom Freiburger” Branku Poliću, od 16. travnja 2024., u povodu 100. godišnjice njegova rođenja i 10. obljetnice smrti. Predavanje je održala Ljiljana Dobrovšak. Prikazan je i dokumentarni film o Poliću autorice Mire Wolf.
Foto: Valentina Wiesner

Na otvorenju programa Europskog dana židovske kulture i baštine održana je 17. rujna 2024. projekcija filma „Židovska građevna baština – sinagoge” autorice Mire Wolf. U razgovoru o filmu i sinagogama sudjelovali su povjesničar umjetnosti Zvonimir Maković i arhitekt Zlatko Karač.

Foto: Valentina Wiesner

Istraživački i dokumentacijski centar Cendo

Istraživački i dokumentacijski centar Cendo osnovan je u Zagrebu 2000. godine. Osnivači su Claims konferencija, JOINT i Židovska općina Zagreb. Istraživački i dokumentacijski centar Cendo registriran je kao samostalna organizacija u ožujku 2002. godine i upisan je u Registar udruga Republike Hrvatske i znanstvenih udruga Ministarstva znanosti i tehnologije. Ravnateljica udruge je Melita Švob. Djelatnosti Cenda su suradnja i poticanje znanstvenih i stručnih radnika i članova židovske zajednice u Hrvatskoj na prikupljanje, očuvanje i istraživanje materijala, dokumenata i svjedočanstava o Židovima u Hrvatskoj, izrada baze podataka o žrtvama Holokausta u Hrvatskoj, prijenos znanja i informacija, poticanje i organizacija stručnog i znanstvenog rada i sudjelovanje u istraživačkim projektima od šireg regionalnog i internacionalnog značenja te druge djelatnosti navedene u Statutu.

Glavne aktivnosti Cenda su prikupljanje, očuvanje i proučavanje materijala, dokumenata i svjedočanstava o Židovima i od Židova u Hrvatskoj, rad na znanstvenim i stručnim projektima, organiziranje Arhiva te izrada kataloga, istraživanje Holokausta u Hrvatskoj, rad na bazi podataka o osobama koje su preživjele Holokaust u Hrvatskoj, prikupljanje dokumenata, fotografija, videokaseta i svjedočanstava od osoba koje su preživjele Holokaust, demografska istraživanja židovske populacije u Hrvatskoj, usporedna istraživanja demografskih karakteristika populacije Zagreba i židovske populacije u Zagrebu, istraživanje popisa stanovništva i drugih dokumenata o židovskoj populaciji u Hrvatskoj, migracije i naseljavanje Židova u Hrvatsku, istraživanje matičnih knjiga Židovske općine u Zagrebu, istraživanje židovskih općina u Hrvatskoj, organiziranje anketa o socijalnom i zdravstvenom položaju starije generacije, sudjelovanje u istraživačkim projektima, seminarima, konferencijama, simpozijima i okruglim stolovima od hrvatskog i međunarodnog značenja, organiziranje konferencija, predavanja, okruglih stolova, izložbi, seminara, radionica, prezentacija, stručnih, edukacijskih, kulturnih i rekreativnih druženja i aktivnosti, prijenos znanja i informacija, organiziranje treninga i učionica za kompjutore, gimnastiku, fotografije, čitaonice, internet-kafe, bazara, tombola, igara, humanitarnih, rekreativnih, kulturnih i drugih aktivnosti samostalno ili u suradnji s drugim organizacijama, publiciranje knjiga, rezultata istraživanja, kataloga i edukacijskih materijala, suradnja sa židovskim općinama u Hrvatskoj, Claims konferencijom i JOINT-om, Ministarstvom kulture i Ministarstvom znanosti RH, Savjetom za nacionalne manjine RH, Domom „Lavoslav Schwarz”, Seniorskim klubom, Unijom židovskih žena Hrvatske i ICJW-om, Udrugom Holokaust preživjelih te Europskom i Svjetskom organizacijom preživjelih, KD-om „Miroslav Šalom Freiburger” i drugim organizacijama u zemlji i inozemstvu te suradnja sa znanstvenim i stručnim institucijama, arhivima, muzejima i organizacijama te znanstvenicima i istraživačima u zemlji i inozemstvu.

Istraživački i dokumentacijski centar započeo je rad na bazi podataka o žrtvama Holokausta u Hrvatskoj 2000. godine. Najprije su obrađeni podaci o Židovskoj općini Zagreb. Melita Švob i Zoran Mirković napravili su osnovu za kompjutorsku obradu podataka. Ti su podaci korišteni u novoj bazi koju je postavio Goran Vlahović na mrežnu stranicu www.cendo.hr za sve židovske općine u Hrvatskoj. Rezultati su publicirani u knjizi Melite Švob pod nazivom „Židovi u Hrvatskoj – židovske zajednice”. Postojala je mogućnost traženja i ispravljanja podataka na internetu, što je u tijekom 15 godina rezultiralo

dobivanjem novih podataka koji su objavljeni u knjizi Melite Švob pod naslovom „Židovi u Hrvatskoj – baza podataka Cenda – korekcije i dopune” (Zagreb, 2021.). Cendo sudjeluje u nizu drugih istraživanja i projekata među kojima je i projekt „Mladi između europskih, nacionalnih i regionalnih orijentacija” koji je dio međunarodnog projekta „Jugend zwischen europeischer und regionalen Orientierung” u kojem sudjeluju Njemačka, Grčka, Nizozemska, Letonija, Španjolska, Poljska, Švicarska i Hrvatska. Demografska istraživanja Cenda obrađena su u projektima Claims conference i Rotschild fondation Europe, Ministarstva znanosti i Ministarstva kulture RH te Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. U Dubrovniku, u ICCU-u, Internacionalnom centru univerziteta (Zagreb) organiziran je niz simpozija pod nazivom Social and cultural history of the Jews on Eastern Adriatic coast, na kojima je i Cendo sudjelovao u izradi Socijalne i zdravstvene ankete organizirane 2005. godine (uz pomoć JOINT-a) za članove starije od 65 godina, u Židovskoj općini Zagreb te općinama Osijek, Split i Rijeka. Ukupno je obuhvaćeno 400 ispitanika, u Zagrebu 230 (80 muškaraca i 150 žena).

Cendo je organizirao izložbe „Jewish resistance to the Final solution” koja je prezentirana na konferenciji u Bruxellesu i „Still going strong 1945–2005” koja je postavljena na konferenciji u Amsterdamu.

Predaja zahvale Yad Vashema Meliti Švob, predsjednici udruge Cendo

Melita Švob i članovi židovskih općina s predsjednikom Izraela u Opatiji

Knjiga u povodu dvadesete obljetnice Istraživačko-dokumentacijskog centra Cendo Melite Švob

Melita Švob, predsjednica Istraživačko-dokumentacijskog centra Cendo

Udruga preživjelih Holokausta u Hrvatskoj (sastavila Melita Švob)

Udruga preživjelih Holokausta u Hrvatskoj nezavisna je organizacija za preživjele u cijeloj Hrvatskoj, koja okuplja članove iz deset židovskih zajednica i mnogih manjih mjesta, gdje ponekad predstavljaju posljednje „ostatke” nekada velike židovske zajednice koja je imala oko 25.000 ljudi i koja je bila desetkovana u Holokaustu. Predsjednica organizacije je dr. sc. Melita Švob. Udruga preživjelih iz Holokausta u Hrvatskoj, osnovana 2001. godine, bila je članica Europske udruge židovskih preživjelih iz Holokausta (EUAS). Udruga je članica Svjetske federacije židovske djece preživjele Holokaust i njihovih potomaka (WFJCSHD), a dr. Melita Švob je članica odbora.

Najvažniji zadaci i aktivnosti Udruge:

- 1995. istraživanje o socijalnim i zdravstvenim uvjetima u Židovskoj općini Zagreb, organizirano od strane dr. Melite Švob, tada istraživačice na Institutu za migracije i narodnosti te članice Vladina Povjerenstva za istraživanje povijesnih činjenica o sudbini žrtava nacizma

- 2005. godine dr. Švob organizira novo istraživanje o socijalnim i zdravstvenim uvjetima preživjelih u cijeloj Hrvatskoj, što je pomoglo u socijalnom radu unutar zajednice
- osnivanje, zajedno s Centrom za istraživanje i dokumentaciju Cendo, računalne baze podataka o žrtvama Holokausta u Hrvatskoj
- osnivanje Arhiva s dokumentacijom o Holokaustu u Hrvatskoj
- 1998./1999. rad na „Švicarskom fondu”, koji je bio prva podrška za preživjele koji su živjeli iza željezne zavjese. Predsjednica Fonda za Hrvatsku bila je Sanja Tabaković, a direktorica Melita Švob. Oko 90 % preživjelih u Hrvatskoj (959 osoba) primilo je tu podršku. U Osijeku je organizirana konferencija i seminar s direktorom središnjeg švicarskog fonda Rolfom Blochom.
- osnivanje ureda Claims Conference za preživjele Holokausta (voditeljica Melita Švob), koji je pomogao u realizaciji više od 400 CEEF mirovina i drugih fondova za preživjele u Hrvatskoj
- organizacija izložbi o Holokaustu u Hrvatskoj i u inozemstvu (Strasbourg, Amsterdam), prikazanih na Dan sjećanja na Holokaust, tijekom konferencija i događanja
- organizacija međunarodnih konferencija EUAS u Zagrebu 2005., 2008. i 2012. godine u Židovskoj općini Zagreb
- suradnja s ostalim organizacijama preživjelih u državama bivše Jugoslavije (Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Makedonija i Crna Gora) te sudjelovanje na okupljanjima i konferencijama
- objavljivanje brojnih članaka i izlaganja na nacionalnim i međunarodnim simpozijima i konferencijama, tiskanje knjiga, filmova i obrazovnih materijala o Holokaustu
- Udruga je organizirala brojne susrete, predavanja, izložbe, ture, kulturne događaje, humanitarne akcije, posjete drugim zajednicama i povijesnim te kulturnim spomenicima
- Udruga organizira i sudjeluje u komemorativnim događanjima za žrtve Holokausta (Yad Vashem, Židovsko groblje Mirogoj, logori Jasenovac, Jadovno, Đakovo itd.

- Udruga organizira i sudjeluje u obrazovanju o Holokaustu, njezini članovi drže predavanja u školama i medijima; publikacije i arhiva dostupni su istraživačima i drugim institucijama
- Udruga ima mrežu volontera, surađuje sa socijalnim radnicima, Židovskom ženskom organizacijom, Klubom seniora, domom za starije osobe, Klubom mladih itd.
- Udruga je organizirala i opremila radionicu za informatičku obuku preživjelih i internet-kafić za one članove koji nemaju osobno računalo
- organizacija gimnastike za starije osobe (dva puta tjedno) uz stručnu pratnju, prilagođenu njihovoj dobi i zdravstvenom stanju.
- organizacija predavanja o zdravlju, prehrani, farmaciji, dijeti itd.
- Jedna od najvećih aktivnosti je okupljanje preživjelih Holokausta, podržano od strane Claims Conference fonda „Café Europe”. Tijekom posljednjih 15 godina na mjestima na jadranskoj obali (Opatija, Selce) organizirali smo tjedan dana rekreacije i židovske kulture za preživjele iz Hrvatske.
- Udruga i dr. Švob primili su mnoge nagrade, a dr. Švob je imenovana *ad personam* članicom Središnjeg odbora Claims Conferencea.

Melita Švob, predsjednica Udruge preživjelih Holokausta u Hrvatskoj polaže vijenac u Yad Vashemu

Spomenik stradalima u Holokaustu u Zagrebu

Izlet članova Udruge preživjelih Holokausta u Hrvatskoj

Posjeta grupe američkih židova Udruzi preživjelih Holokausta u Hrvatskoj

nacionalna manjina	udruga	adresa	e-pošta i telefonski broj
Albanci	Unija zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj, Zagreb	Ulica Frane Petrića 4	unija.predsjednik@gmail.com 01/4615-066
Albanci	Albansko kulturno društvo u Hrvatskoj „Shkendija”, Zagreb	Ulica Frane Petrića 4	info@shkendija.hr 092/1831-110
Albanci	Klub albanskih žena „Kraljica Teuta” Zagreb	Ilica 35	kraljica.teuta.mbretresha@gmail.com 091/5871-005
Albanci	Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj, Zagreb	Šubićeva 20	forumi@fai-fish.com 01/4655-336
Albanci	Udruga albanskih žena u Zagrebu „Drita”, Zagreb	Trg Vladka Mačeka 2	drita.zagreb@gmail.com
Albanci	Hrvatsko-albansko društvo	Bogovićeva 2	hrv.alb.drustvo@gmail.com 01/4828-123
Albanci	Zavičajna udruga Hasi	Ravenska 3	zavicajna.udruga.hasi@gmail.com 095/2060-511
Albanci	Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA	Vrhovec 259a	dauh.dea@gmail.com 091/2352-362
Albanci	Savjet albanskih učitelja u Hrvatskoj	Draškovićeva 25	savjetalbanskihuciteljahr@gmail.com
Albanci	Albansko dramsko društvo u Hrvatskoj „Mergimtari”	Draškovićeva 25	mergimtarizg@gmail.com
Albanci	Udruga Albanaca branitelja Hrvatske u Domovinskom ratu	Ulica Frane Petrića 4	uabhdr@gmail.com 092/3052-872
Albanci	Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke županije	Ulica Frane Petrića 4	za.alban.zg@gmail.com 098/9472-448
Austrijanci	Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj, Zagreb	Junija Palmotića 20/I	info@zajednica-austrijanaca.hr
Bošnjaci	Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske, Zagreb	Ilica 54	bnzh@zg.ht.hr 01/4819-377
Bošnjaci	Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, Zagreb	Ilica 54	bnz.zg.zgz@gmail.com; bnzh@zg.ht.hr 01/4819-377; 01/4848-201

Bošnjaci	Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske „SABAH”, Zagreb	Nova cesta 4	sabahinfo1@gmail.com; sabah@zg.t-com.hr; info@bosnjacihr.eu 01/3091083
Bošnjaci	Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo „Sevdah”, Zagreb	Nova cesta 4	bkudsevdah@gmail.com 095/9084-771
Bošnjaci	Bošnjačko nacionalno vijeće	Gaje Bulata 4	bnvrh@hotmail.com 095/3864-888
Bošnjaci	Bošnjački nacionalni savjet	Davora Zbiljskog 26	ured.bns@gmail.com
Bošnjaci	Udruga Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske, Zagreb	Nova cesta 4	ubbdrh@inet.hr; ubbdrh1@gmail.com 01/3011-921
Bošnjaci	Udruga Počasni vod Bošnjaka, Zagreb	Vladimira Varičaka 12	091/5056-163
Bošnjaci	Udruga Bošnjaka veterana Domovinskog rata	Vladimira Varičaka 11	ubvdrh@gmail.com 098/1366-518
Bugari	Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj, Zagreb	Kneza Mislava 13	rasko.ivanov@zg.t-com.hr 01/4649-489
Crnogorci	Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zagreb	Trnjanska ulica 35	nacionalnacrnogorci@gmail.com 01/6314-263; 095/8293-493
Crnogorci	Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro – Montenegrina”, Zagreb	Trnjanska cesta 35	društvo.montenegro@gmail.com 01/6197-078; 098/385-630
Česi	Česka beseda Zagreb, Zagreb	Šubićeva 20	info@ceska-beseda-zg.hr 01/4648-250
Mađari	Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre”, Zagreb	Martićeva 8	adyendrezagreb@gmail.com ady-endre@inet.hr 01/4813-587
Mađari	Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb	Martićeva 8	info@dmzuh.hr 098/209-816
Mađari	Odred izviđača Mađara „Zrinyi Miklós”, Zagreb	Kraljice Jelene 8	oim.zrinyimiklos@gmail.com 091/2449-222
Makedonci	Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj, Zagreb	Masarykova 16/1	zajednica.makedonaca1@zg.t-com.hr; zmurh.hr@gmail.com 01/4872-655

Makedonci	Makedonsko kulturno društvo „Ohridski biser“, Zagreb	Masarykova 16/1	mkd.ohridski.biser@zg.t-com.hr 01/4810-644
Nijemci	Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj, Zagreb	Junija Palmotića 20	zajednica.nijemaca@gmail.com 01/4816-253
Nijemci	Narodni savez Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj, Zagreb	Zvonarnička 1a	narodni.savaz.nijemaca.hr@net.hr 01/4666-294
Poljaci	Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik“, Zagreb	Savska cesta 34/36	kopernik@kopernik.hr 01/4921-919
Romi	Udruga žena Romkinja „Bolja budućnost“, Zagreb	Avenija Marina Držića 4	uzrh.boljabuducnost@yahoo.com ramiza.memedi@zg.t-com.hr info@romni.net 01/6110-311
Romi	Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“, Zagreb	Pavla Hatza 23	kalisara@kalisara.hr 095/8265-806
Romi	Centar za provedbu integracije Roma u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji, Zagreb	Đuke Begovića 8	cpiueu@gmail.com 01/8887-673
Romi	Udruga Perspektiva, Zagreb		perspektiva.zagreb@gmail.com
Romi	Zajednica Roma Hrvatske „Romski san“, Zagreb	Velikogorička 12	098/685-660
Romi	Unija Roma Hrvatske, Zagreb	IV. Kozari put 6	unijaroma@gmail.com
Rumunji	Udruga Rumunja u Republici Hrvatskoj, Zagreb	Goljak 47	udrugarumunjahr@hotmail.com
Rusi	Nacionalna zajednica Rusa Hrvatske, Zagreb	Bleiweissova ulica 28	annamisar@gmail.com 091/2205-455
Rusi	SARUS – udruga ruske nacionalne manjine Republike Hrvatske, Zagreb	Vukovarska 224	sarusudruga22@gmail.com 092/1753-826
Rusi	Asocijacija mladeži ruskih sunarodnjaka u Republici Hrvatskoj	Svibanjčica 7e	svjetlana.marinov@gmail.com 099/2741-966
Slovaci	Matica slovačka, Zagreb	Šubićeva 20	info@slovaci-zagreb.com 01/6520-553
Slovinci	Kulturno-prosvjetno društvo Slovenski dom, Zagreb	Masarykova 13	slovenski-dom@zg.t-com.hr 01/4855-171

Srbi	Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta”, Zagreb	Berislavićeva 10	skdprosvjeta@skdprosvjeta.com 01/4872-480
Srbi	Srpsko narodno vijeće – Nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine, Zagreb	Gajeva 7	ured@snv.hr 01/4886-368
Srbi	Srpski demokratski forum, Zagreb	Draškovićeva 25/27	ured@sdf.hr 095/4565-902
Srbi	Srpsko privredno društvo „Privrednik”, Zagreb	Preradovićeva 18	ured@privrednik.net 01/4854-478
Talijani	Talijanska unija – Zajednica Talijana u Zagrebu, Zagreb	Palinovečka 19, Vrbani III	info@unija.italianiazagabria.com 091/3874-355
Turci	Udruga Turaka u Republici Hrvatskoj	Kneza Mislava 13	095/3525-407
Ukrajinci	Društvo za ukrajinsku kulturu, Zagreb	Domagojeva 11	dru.ukr.kulture@gmail.com 01/4635-884
Ukrajinci	Ukrajinska zajednica Grada Zagreba, Zagreb	Ogrizovićeva 9	tajnica.uzgz@gmail.com 091/5164-328
Ukrajinci	Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar”, Zagreb	Vodovodna 15	slavkoburda.hr@gmail.com
Židovi	Kulturno društvo „Miroslav Šalom Freiburger”, Zagreb	Junija Palmotića 16	kdmfsf.jcz@gmail.com 01/4817-655; 091/6300-530
Židovi	Istraživački dokumentacijski centar „Cendo”, Zagreb	Junija Palmotića 16	melita.svob@gmail.com 01/4835-141; 091/4922-692
Židovi	Udruga preživjelih Holokausta u Hrvatskoj, Zagreb	Junija Palmotića 16	melita.svob@gmail.com 01/4835-142; 091/4922-692

